EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 7.3.2018
SWD(2018) 222 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o državi – Slovenija 2018
Poročilo vsebuje poglobljeni pregled o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij

Spremni dokument

K SPOROČILU KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKI CENTRALNI BANKI IN EUROSKUPINI

Evropski semester 2018: ocena napredka pri strukturnih reformah, preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij ter rezultati poglobljenih pregledov v skladu z Uredbo (EU) No 1176/2011

{COM(2018) 120 final}

KAZALO

Povzetek 1

1. Gospodarske razmere in obeti 4

2. Napredek pri izvajanju priporočil za posamezne države 11

3. Povzetek glavnih ugotovitev poglobljenega pregleda v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji 16

4. Prednostna področja reform 20

4.1. Javne finance in obdavčitev 20
4.2. Finančni sektor 27
4.3. Trg dela, izobraževanje in socialne politike 32
4.4. Naložbe 38

Priloga A: Pregled napredka 50

Priloga B: Preglednica v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji 56

Priloga C: Standardne tabele 57

Uporabljeni viri 63

SEZNAM TABEL

Tabela 1.1: Ključni ekonomski kazalniki 10
Tabela 2.1: Zbirna tabela v oceni izvajanja priporočil za posamezne države za leto 2017 15
Tabela 3.1: Ocenjevalna matrika v okviru postopka v zvezi z makroeknomskimi neravnotežji 18
Tabela 4.2.1: Kazalniki finančne trdnosti, vse banke v Sloveniji 27
Tabela 4.4.1: Gradbeništvo je drago 46
Tabela B.1: Preglednica v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji (Poročilo o mehanizmu opozarjanja 2018) 57
Tabela C.1: Kazalniki finančnih trgov 58
Tabela C.2: Pregled glavnih socialnih kazalnikov 59
Tabela C.3: Kazalniki trga dela in izobraževanja 60
Tabela C.4: Kazalniki socialne vključenosti in zdravja 61
Tabela C.5: Kazalniki uspešnosti in politike proizvodnih trgov 62
Tabela C.6: Zelena rast 63

SEZNAM GRAFOV

Graf 1.1:	Prispevki k rasti BDP	4
Graf 1.2:	Gibanje javnih in zasebnih naložb	4
Graf 1.3:	Naložbe po vrstah	4
Graf 1.4:	Prispevki k potencialni rasti	5
Graf 1.5:	Sprememba izvoznih tržnih deležev s prispevki	7
Graf 1.6:	Realni efektivni devizni tečaj na podlagi stroškov dela na enoto	7
Graf 1.7:	Neto stanje mednarodnih naložb – po sektorjih	7
Graf 1.8:	Razčlenitev dolga	8
Graf 1.9:	Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin	9
Graf 2.1:	Skupno večletno izvajanje priporočil za Slovenijo iz obdobja 2011–2017 do danes	11
Graf 3.1:	Nedonosna izpostavljenost domačih bank (vključno s hčerinskimi družbami ali podružnicami pod tujim nadzorom)	16
Graf 3.2:	Gibanje zaostalih plačil	16
Graf 4.1.1:	Bruto dolg – analiza vzdržnosti dolga	22
Graf 4.1.2:	V Sloveniji so težave z alkoholom, prekomerno telesno težo in debelostjo večje kot v večini drugih držav EU	24
Graf 4.2.1:	Medletna rast posojil, prilagojena za prodajo in listinjenje	27
Graf 4.2.2:	Gibanja slabih posojil, vključno s sredstvi DUTB	28
Graf 4.2.3:	Delež donosnih restrukturiranih posojil (konec junija 2017)	28
Graf 4.2.4:	Letna vrednost naložb zasebnega kapitala v izbranih državah Srednje in Vzhodne Evrope v obdobju 2013–2016 (v milijonih EUR)	30
Graf 4.3.1:	Stopnje delovne aktivnosti, zaposlenosti in brezposelnosti (letne)	32
Graf 4.3.2:	Razčlenitev stopnje sprememb stroškov dela na enoto	36
Graf 4.4.1:	Produktivnost dela v Sloveniji in euroobmočju, 1999–2016	38
Graf 4.4.2:	Produktivnost dela leta 2010 in povprečna letna stopnja njene rasti (2008–2016)	38
Graf 4.4.3:	Dodana vrednost na zaposlenega, v 1 000 EUR, predelovalne dejavnosti	41
Graf 4.4.4:	Dodana vrednost na zaposlenega, v 1 000 EUR, storitve	42
Graf 4.4.5:	Letna skupna faktorska produktivnost malih, srednjih in velikih podjetij	43
Graf 4.4.6:	Letna skupna faktorska produktivnost zombijevskih podjetij v primerjavi z drugimi podjetji	43
Graf 4.4.7:	Izobraževanje in pismenost	44
Graf 4.4.8:	Poslovno okolje	44
Graf 4.4.9:	Inovacije ter raziskave in razvoj	45
Graf 4.4.10:	Intenzivnost zasebnih in javnih naložb v raziskave in razvoj v Sloveniji (v % BDP), 2007–2015	45
Graf 4.4.11:	Učinek odprave omejitev v storitvenem sektorju na produktivnost dela v predelovalnih dejavnostih (merjen z indeksom omejitev v trgovini s storitvami)	47

SEZNAM OKVIROV

Okvir 2.1: Konkretni rezultati podpore EU za strukturne spremembe v Sloveniji 14
Okvir 4.2.1: Izbrana tema politike: izboljšanje dostopa do financiranja 31
Okvir 4.3.1: Spremljanje uspešnosti glede na evropski steber socialnih pravic 33
Okvir 4.4.1: Naložbeni izzivi in reforme v Sloveniji 40
Okvir 4.4.2: Gonila rasti produktivnosti na ravni podjetij 43

POVZETEK

Uspešno ponovno uravnoteženje Slovenije je podlaga za reševanje srednjeročnih in dolgoročnih izzivov. Viri neravnotežij, ki so privedli do globoke krize v letih 2012–2013, so se hitro zmanjšali, tudi po zaslugi vztrajnih ukrepov politik. Gospodarstvo zdaj beleži trdno rast. Odpravljanje preostalih slabosti v bančnem in podjetniškem sektorju, sprostitev naložb in rast produktivnosti ter reforme pokojninskega in zdravstvenega sistema ter sistema dolgotrajne oskrbe ostajajo ključne prednostne naloge, da se gospodarstvo usmeri na pot dinamične in trajnostne rasti.([1])

Slovenija začenja dosegati uravnoteženo rast. V obdobju 2012–2014 je imela velike težave v bančnem sektorju in je začela boleč proces razdolževanja podjetij. Gospodarstvo se je nato hitro ponovno uravnotežilo, k čemur so pripomogli tudi dobro pripravljeni ukrepi politike, in od leta 2016 dosega trajnostno rast. Slovenija je ohranila svojo cenovno konkurenčnost in izboljšanje zunanjega okolja se jasno odraža v rasti izvoza. Pričakovani presežek na tekočem računu je v letu 2017 znašal 5,9 % BDP in neto stanje mednarodnih naložb se je izboljšalo.

Trg dela se krepi. Zaposlenost se je še naprej povečevala, brezposelnost se je dodatno zmanjšala, pomanjkanje delovne sile pa se je povečalo. Razmere na trgu dela, ki jih zaznamujeta visoko povpraševanje po delu na eni strani in nizka stopnja brezposelnosti na drugi strani, povzročajo določen pritisk na rast plač, vendar ostaja ta zmerna in usklajena z gibanjem produktivnosti. Zaradi pozitivnih gospodarskih gibanj se delež ljudi, ki jim grozita revščina in socialna izključenost, še naprej zmanjšuje.

Viri neravnotežij se vzdržno zmanjšujejo. Bančni sektor se krepi zaradi boljše solventnosti, donosnosti in kakovosti sredstev. Slaba posojila so se v letu 2017 v primerjavi z letom 2016 zmanjšala za skoraj tretjino. Rast posojil je postala pozitivna in po pričakovanjih bodo slovensko gospodarsko rast v letih 2018 in 2019 poganjale naložbe. Javne finance naj bi bile v letu 2018 uravnotežene. Javni dolg se še naprej zmanjšuje in naj bi v letu 2019 dosegel 72 % BDP, kar je 10 odstotnih točk manj kot leta 2015, ko je bil najvišji.

Ti pozitivni obeti odpirajo priložnosti za povečanje potencialne rasti gospodarstva. V Sloveniji se je rast produktivnosti dela v zadnjih 15 letih zmanjšala tako zaradi cikličnih kot strukturnih dejavnikov. Zaradi staranja prebivalstva se krči delovna sila, zato bodo naložbe in tehnološki napredek ključnega pomena za prihodnjo rast v državi.

Še vedno so prisotni veliki dolgoročni izzivi, povezani s staranjem družbe. Javni odhodki za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo dolgoročno predstavljajo velik pritisk na javne finance.

Slovenija je pri izvajanju priporočil iz leta 2017 dosegla določen([2]) napredek. Doseženo je bilo politično soglasje, tudi s socialnimi partnerji, o načinu izvajanja pokojninske reforme. Sprejeti so bili nekateri zakoni o reformah v zdravstvenem sektorju, medtem ko ključna zakonodaja (Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju) še ni sprejeta. O predlogu za reformo dolgotrajne oskrbe je potekalo javno posvetovanje, vendar predlog še ni vložen. V zdravstvenem sektorju se več uporablja skupno javno naročanje. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za povečanje zaposlenosti starejših in nizko usposobljenih delavcev. Veliko dela je bilo opravljenega za doseganje trajnega reševanja slabih posojil. Prav tako bo sredi leta 2018 začel veljati nov zakonodajni sveženj, ki izboljšuje postopke prostorskega načrtovanja in gradbene postopke. V zadnjem času so bili ob podpori skladov EU in Evropskega sklada za strateške naložbe razviti novi alternativni viri financiranja.

([1]) Poročilo ocenjuje slovensko gospodarstvo v luči letnega pregleda rasti, ki ga je Evropska komisija objavila 22. novembra 2017. Komisija v tem pregledu države članice EU poziva k izvajanju strukturnih reform, da bo evropsko gospodarstvo bolj produktivno, odporno in vključujoče. Države članice bi morale pri tem svoja prizadevanja usmeriti v tri prednostne stebre ekonomske politike – spodbujanje naložb, izvajanje strukturnih reform in zagotavljanje odgovornih fiskalnih politik. Komisija je hkrati objavila tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja, s katerim se je začel sedmi cikel postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji. V poročilu o mehanizmu opozarjanja je bilo ugotovljeno, da je za Slovenijo treba izvesti poglobljeni pregled, ki je predstavljen v tem poročilu.

([2]) Podatki o ravni napredka in ukrepih, sprejetih v odziv na priporočila za posamezne politike za vsako podpodročje priporočil, so navedeni v pregledu napredka v Prilogi.

Kar se tiče napredka pri doseganju ciljev strategije Evropa 2020, je Slovenija že dosegla ali pa je na dobri poti, da doseže svoje nacionalne cilje glede stopenj zgodnjega opuščanja šolanja, deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo, energijske učinkovitosti in emisij toplogrednih plinov. Stopnja zaposlenosti (starostna skupina od 20 do 64 let) se je v letu 2016 povečala za 1 odstotno točko na 70,1 %, s čimer se je približala cilju 75 %. Število ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost, se je v letu 2016 še zmanjšalo, vendar je še vedno nad ravnjo iz leta 2008. Nespodbudno pa je, da se je Slovenija še bolj oddaljila od cilja na področju intenzivnosti raziskav in razvoja.

Slovenija dosega razmeroma dobre rezultate pri kazalnikih iz pregleda socialnih kazalnikov, ki podpirajo evropski steber socialnih pravic. Dohodkovna neenakost je nizka. Tveganje revščine in socialne izključenosti se je v zadnjih letih zmanjšalo, vendar še vedno prevladuje revščina starejših. Stopnja zaposlenosti starejših in nizko usposobljenih delavcev je kljub izboljšanju rezultatov na trgu dela ostala nizka. Dobri rezultati so doseženi na področju izobraževanja in usposabljanja.

Glavne ugotovitve poglobljenega pregleda, vključenega v to poročilo, in z njimi povezani izzivi politik so:

- **Bančni sektor se je okrepil.** V letu 2017 se je delež slabih posojil zmanjšal skoraj za tretjino. Banke poslujejo donosno, so dobro kapitalizirane in imajo ugodno strukturo financiranja. Rezerve, ki so jih oblikovale za pokrivanje potencialnih izgub zaradi preostalih slabih posojil, se povečujejo. Marca 2017 je Banka Slovenije izdala sveženj orodij za preprečevanje, ugotavljanje in upravljanje slabih posojil. Preostala izziva sta stalno spremljanje restrukturiranih nedonosnih posojil (stopnja ponovnega neplačila je marca 2017 znašala 27 %) in dolgoročna donosnost bank glede na trenutne nizke obrestne mere. Privatizacija NLB je še vedno ključnega pomena, da se prepreči morebitno prihodnje neustrezno dodeljevanje posojil in zagotovi njeno dolgoročno uspešno poslovanje.

- **Razdolževanje v podjetniškem sektorju se zdi zaključeno in naložbe se povečujejo.** Dolg zasebnega sektorja se je v letu 2016 znižal na 81,4 % s 115 % BDP, kolikor je znašal v letu 2010, ko je bil najvišji. Posojila gospodinjstvom in podjetjem zdaj krepko rastejo. Rast zasebnih naložb se je v letu 2016 pospešila na 5 %, podpiralo pa jo je povečanje vhodnih neposrednih tujih naložb. Kljub temu je stopnja zasebnih naložb, vključno s tujimi neposrednimi naložbami v Sloveniji, še vedno razmeroma nizka v primerjavi s primerljivimi državami, zato ostaja za gospodarstvo izziv.

- **Javni dolg se je v letu 2016 zmanjšal na 78,5 % BDP.** Delež dolga se ob močni nominalni rasti BDP in zmanjšanju primanjkljaja sektorja država zmanjšuje. Kljub temu je dolgoročna vzdržnost še precejšen izziv, saj naj bi staranje prebivalstva povzročilo velik pritisk na javne finance. Zakonodaja o pokojninah, stabilnem financiranju zdravstvenega sistema in reformi sistema dolgotrajne oskrbe, ki bi reševala te probleme, še ni sprejeta.

Druga ključna ekonomska vprašanja, analizirana v tem poročilu, ki kažejo na posebne izzive, s katerimi se sooča slovensko gospodarstvo, so naslednja:

- **Trg dela se še naprej sooča z izzivi.** Stopnji aktivnosti in zaposlenosti starejših delavcev sta še vedno med najnižjimi v EU. Izobraževanje odraslih v zadnjih sedmih letih upada, čeprav je še vedno nekoliko nad povprečjem EU. Ocenjevanje aktivnih politik zaposlovanja kaže, da je večina programov uspešnih, vendar je stopnja udeležbe brezposelnih v programih nizka.

- **Zdravstveni sistem potrebuje stabilno financiranje in njegovo učinkovitost je treba izboljšati.** Zdravstveni sistem zagotavlja dobre rezultate, vendar je zaradi starajočega se prebivalstva tako kot sistem dolgotrajne oskrbe pod pritiskom. Zato je povečanje učinkovitosti, vključno s skupnim javnim naročanjem, pomembno za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti javnih financ in nadaljnjega zagotavljanja visokokakovostne oskrbe. Če bo Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju sprejet, bo to pomagalo doseči ta

cilj.

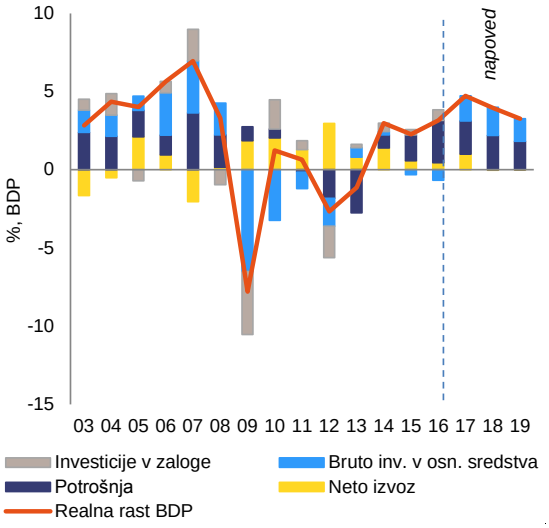
- **Poslovno okolje in dostop do financiranja sta se izboljšala, ampak izzivi ostajajo.** Medtem ko so bili oblikovani nekateri novi finančni instrumenti, so se alternativni viri financiranja za zagonska podjetja, mala podjetja in podjetja v razširitveni fazi šele začeli razvijati. Sprejeta je bila zakonodaja za olajšanje postopkov prostorskega načrtovanja in gradbenih postopkov, ampak upravno breme in regulacija storitvenih trgov še vedno ovirata rast in naložbe. Konkurenco, profesionalizacijo in neodvisen nadzor na področju javnega naročanja je mogoče še izboljšati. Nekatere protikorupcijske reforme se še niso začele izvajati. Učinkovitost javnih raziskav ovirajo težave pri privabljanju domačih in tujih strokovnjakov ter pomanjkanje financiranja na podlagi uspešnosti.

1. GOSPODARSKE RAZMERE IN OBETI

Rast BDP

Slovensko gospodarstvo si je opomoglo po krizi in trenutno raste hitreje od povprečja EU. V obdobju 2014–2016 je rast v povprečju znašala 2,8 %, v letu 2017 pa naj bi se v skladu z zimsko napovedjo iz leta 2018 pospešila na 4,9 % (graf 1.1). Realni BDP je bil v letu 2016 za 6,5 % višji, kot je bil v letu 2008, ko je bil najvišji pred krizo. Gospodarstvo se hitro ponovno uravnoteža in posledice krize se rešujejo preudarno. Država je izkoristila izboljševanje zunanjih pogojev, saj je ohranila močen konkurenčni položaj in ji je v obdobju 2014–2016 uspelo povečati izvozne tržne deleže za 9 %. Poleg pozitivnega prispevka neto izvoza k rasti se je povečevala tudi zasebna potrošnja. Rast so zavirale naložbe, katerih prispevek je bil v letih 2015 in 2016 predvsem zaradi počasnega napredka pri projektih, podprtih s skladi EU, negativen.

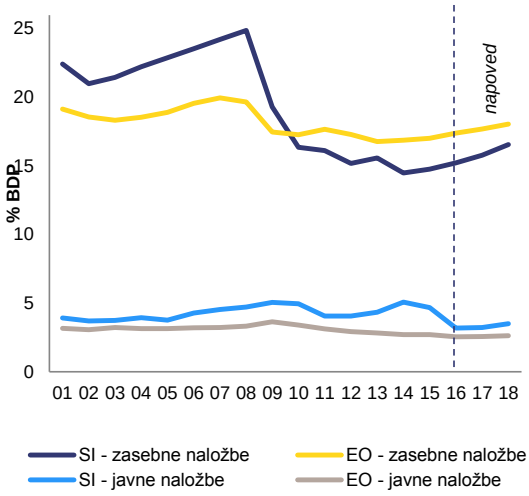
Graf 1.1: **Prispevki k rasti BDP**

Vir: Evropska komisija, zimska napoved iz leta 2018.

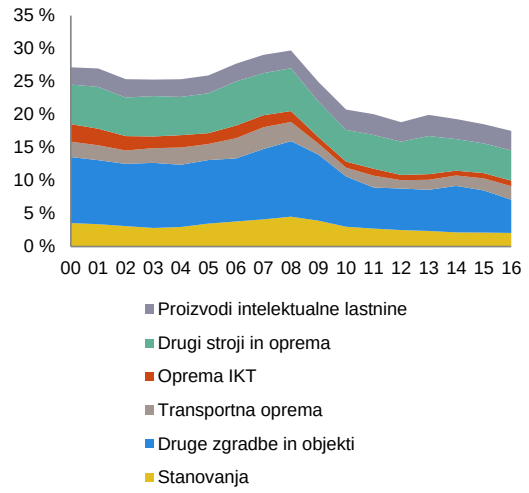
Naložbe so v letu 2017 poleg izvoza postale glavni dejavnik rasti. V prvih treh četrtletjih 2017 so se v primerjavi z enakim obdobjem leta 2016 zvišale za 9,1 %. Največ je k rasti prispevala nestanovanjska gradnja, ki se je povečala za 16,1 %, za 8,6 % pa so se povečale tudi naložbe v stroje in opremo. Naložbe v stanovanjsko gradnjo so se povečale za 7,5 %. Zasebna potrošnja je v letu 2017 zrasla za 3,3 %, spodbujala pa sta jo naraščajoči razpoložljivi dohodek in visoko zaupanje potrošnikov. Rast izvoza je ostala močna in je prehitela rast uvoza, kar je dodatno prispevalo k presežku na tekočem računu.

Graf 1.2: **Gibanje javnih in zasebnih naložb**

Vir: Evropska komisija.

Graf 1.3: **Naložbe po vrstah**

Vir: Evropska komisija.

Naložbe v zasebnem sektorju kot delež BDP so zaradi močnega upada med krizo še vedno nižje od povprečja euroobmočja. Vendar pa so po obsegu naložbe še vedno na ravni, doseženi ob prelomu stoletja. Naložbe kot delež BDP so v letu 2016 znašale približno 18 % (glej graf 1.2), medtem ko je povprečje v obdobju 1998–2006 znašalo 26,5 %. Javne naložbe so se sicer zmanjšale, vendar so še vedno nad povprečjem euroobmočja. Velik upad skupnih naložb je

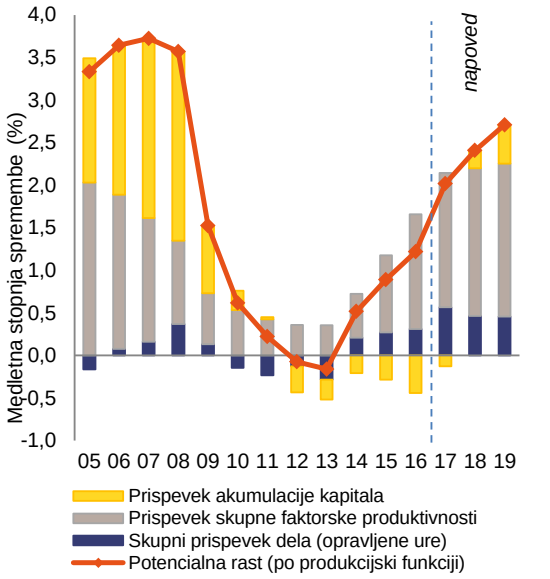
mogoče pripisati zmanjšanju zasebnih naložb, ki so zdaj pod povprečjem euroobmočja. Ob tem je poleg ravni naložb v gradbeništvu občutno nižja kot pred krizo tudi raven naložb v stroje in opremo (graf 1.3). Naložbe v proizvode intelektualne lastnine so bile skozi leta razmeroma stabilne, naložbe v informacijsko in komunikacijsko tehnologijo pa so se občutno zmanjšale. Slovenija je imela v preteklosti nizke vhodne tuje naložbe, vendar se stanje od leta 2014 izboljšuje. V zadnjih treh letih so prilivi neposrednih tujih naložb v povprečju znašali 4 % BDP letno. V zadnjih dveh letih so k njihovemu povečanju pripomogli neto reinvestirani dobički, ki so v letih po krizi ostali nizki. V oddelku 4.2 so obravnavani razvoj dogodkov v bančnem sektorju in alternativni viri financiranja. Oddelek 4.4 vsebuje analizo ovir za naložbe in rast produktivnosti.

Rast BDP naj bi po napovedih v letu 2018 dosegla 4,2 %, v letu 2019 pa 3,5 %. Poganjalo naj bi jo predvsem domače povpraševanje, saj naj bi zasebna potrošnja v obdobju, ki ga zajema napoved, ostala močna. Potrošnjo podpirajo rast zaposlovanja, plač in bančnih posojil. Tudi rast naložb naj bi bila visoka zaradi kombinacije močnega zunanjega in domačega povpraševanja ter izboljševanja pogojev financiranja in boljših bilanc stanja podjetij. Izkoriščenost zmogljivosti je dosegla visoko raven, industrijska proizvodnja raste in izvozni trgi se širijo, zato postajajo dodatne naložbe nujne. V javnem sektorju naj bi naložbe podpiralo boljše črpanje skladov EU, vključno s prvim infrastrukturnim projektom, ki je novembra 2017 dobil podporo jamstva Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI). Izvozna učinkovitost naj bi ostala trdna, podpirali jo bodo stabilni stroški dela na enoto in nadaljnje izboljšanje cenovne konkurenčnosti. Uvoz bo predvidoma rasel v skladu z domačim povpraševanjem, kar bo postopno nevtraliziralo prispevek rasti neto izvoza. Presežek na tekočem računu naj bi se v letih 2018 in 2019 nekoliko zmanjšal.

Potencialna rast se krepi. Pred letom 2008 je bila stopnja potencialne rasti izračunana v višini približno 3,5 % letno. Prispevek rasti skupne faktorske produktivnosti je upadal, vendar je bilo to več kot izravnano s čedalje večjim prispevkom naložb. Prispevek akumulacije kapitala se je v obdobju 2009–2011 znatno zmanjšal in se od leta 2012 prevesil v negativnega, zaradi česar je postala potencialna rast v obdobju 2012–2013 negativna (graf 1.4). Okrevanje je v obdobju 2014–2017 temeljilo na čedalje večjem prispevku skupne faktorske produktivnosti, saj je gospodarstvo ponovno postalo uspešno. Prispevek akumulacije kapitala naj bi postal pozitiven šele leta 2018. Prispevek dela ostaja skromen, kar je v starajoči se družbi pričakovano. Stopnja potencialne rasti naj bi se v naslednjih petih letih stabilizirala pri približno 2,5 % do 3 % (za več podrobnosti o produktivnosti glej oddelek 4.4).

Tveganja za obete glede rasti so pretežno pozitivna. Slovenija je kot malo odprto gospodarstvo še vedno izpostavljena gospodarskim gibanjem na svojih izvoznih trgih, pa tudi zvišanjem cen nafte in surovin. V domačem gospodarstvu bi lahko izboljšanje gospodarskega razpoloženja in boljši dostop do posojil še dodatno podprla naložbe, zlasti v stanovanjske nepremičnine.

Graf 1.4: **Prispevki k potencialni rasti**

Vir: Evropska komisija, jesenska napoved iz leta 2017.

Inflacija

Inflacija ostaja zmerna. Slovenija je imela v letih 2015 in 2016 deflacijo, ki je bila posledica padca svetovnih cen energije in tekočega razdolževanja. Nizka osnovna inflacija je odražala tudi razmeroma šibko domače povpraševanje. Inflacija se je v prvem četrtletju 2017 pospešila proti 2 %

(medletno), nato pa se je upočasnila, v veliki meri zaradi učinkov osnove. Na splošno so se cene življenjskih potrebščin v letu 2017 povečale za 1,6 %. Tako skupna kot osnovna inflacija naj bi v obdobju, ki ga zajema napoved, ostali zmerni. Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin naj bi v letu 2018 zrasel za 1,8 %, v letu 2019 pa za 2,0 %.

Trg dela

Delovanje trga dela se je ob močni gospodarski rasti še naprej izboljševalo. V letu 2017 sta se nadaljevala povečevanje zaposlenosti in zmanjševanje brezposelnosti, ki sta potekala od leta 2014. V letu 2017 se je brezposelnost (starostna skupina od 15 do 74 let) letno zmanjšala z 8,0 % na 6,8 %. Med tretjim četrtletjem leta 2016 in tretjim četrtletjem leta 2017 se je stopnja zaposlenosti (starostna skupina od 20 do 64 let) povečala s 70,4 % na 74,1 %, stopnja delovne aktivnosti (starostna skupina od 20 do 64 let) pa se je (v istem obdobju) povečala s 76 % na 79 %, kar je višje kot pred krizo. Poleg tega se je delež delavcev, ki so komaj v stiku s trgom dela ali so obupali nad iskanjem dela, v zadnjih letih zmanjšal in je zdaj nižji kot pred krizo.

Zaposlenost naj bi se v obdobju, ki ga zajema napoved, še naprej povečevala za 1 % do 2 % letno. Rast naj bi se upočasnila, ko se bo ob razmerah na trgu dela, ki jih zaznamujeta visoko povpraševanje po delu na eni strani in nizka stopnja brezposelnosti na drugi strani, povečevalo pomanjkanje delovne sile. Zato naj bi se stopnja brezposelnosti v letu 2019 zmanjšala s 6,8 %, kolikor je znašala v letu 2017, na 5,2 %. Kljub temu se trg dela še vedno sooča s strukturnimi izzivi. Dolgotrajna brezposelnost še vedno predstavlja več kot polovico skupne brezposelnosti in stopnji zaposlenosti starejših in nizko usposobljenih delavcev kljub izboljšanjem v zadnjih letih ostajata pod povprečjem EU, njihova udeležba v aktivnih politikah zaposlovanja pa je nizka.

Razmere na trgu dela, ki jih zaznamujeta visoko povpraševanju po delu na eni strani in nizka stopnja brezposelnosti na drugi strani, povzročajo določen pritisk na rast plač. Nominalna sredstva za zaposlene na zaposlenega so se v letu 2017 povečala za 2,8 % in naj bi se v letih 2018 in 2019 še naprej povečevala za približno 3,2 %. Realne plače so se v letu 2017 povečale za 1,1 % in naj bi se v obdobju, ki ga zajema napoved, povečale za 1,5 % ter tako ostale nižje od rasti produktivnosti. Nominalni stroški dela na enoto so se v letu 2017 povečali za 0,4 % in naj bi se v letih 2018 in 2019 še naprej povečevali po stopnji 0,9 %.

Socialne razmere

Delež prebivalstva, ki ga ogrožata revščina in socialna izključenost, je upadel, vendar ostaja visok pri starejših. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti za osebe nad 65 let je leta 2016 znašala 19,9 %, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 17,7 %. Za skoraj 13,8 % teh ljudi je značilno dolgotrajno tveganje revščine([3]). Ta stopnja je med najvišjimi v EU (glej oddelek 4.3). Decembra 2016 je skoraj polovica upokojencev prejela pokojnino, ki je pod pragom revščine. V prihodnosti je pri delavcih s krajšimi delovnimi dobami mogoče pričakovati težave z ustreznostjo pokojnin (glej oddelek 4.1.4).

Dohodkovna neenakost se je še naprej zmanjševala in je še vedno med najnižjimi v EU. Ginijev količnik ekvivalentnega([4]) razpoložljivega dohodka se je rahlo znižal s 24,5 v letu 2015 na 24,4 v letu 2016. To je precej pod povprečjem EU, ki je leta 2016 znašalo 30,8, vendar še vedno nad ravnjo pred krizo (23,2 leta 2007) ter se odraža v razmeroma nizkem razmerju kvintilnih razredov (80/20)([5]). Slovenija ima tudi razmeroma nizko vrzel stopnje zaposlenosti po

([3]) Stopnja dolgotrajnega tveganja revščine je opredeljena kot odstotni delež prebivalstva, ki živi v gospodinjstvih, v katerih je bil ekvivalentni razpoložljivi dohodek pod pragom tveganja revščine v tekočem letu in še vsaj dveh od preteklih treh let.

([4]) Celotni razpoložljivi dohodek gospodinjstev je preračunan na ekvivalentnega odraslega člana gospodinjstva, da se upoštevajo razlike v velikosti in sestavi gospodinjstva. Ekvivalentni dohodek, pripisan vsakemu članu gospodinjstva, se izračuna z deljenjem skupnega razpoložljivega dohodka gospodinjstva s faktorjem ekvivalentnosti. Ta kazalnik daje prvi osebi, stari 14 let ali več, utež 1,0, drugim osebam, starim 14 ali več, utež 0,5, osebam, starim od 0 do 13 let, pa utež 0,3. Ginijev količnik lahko zavzame vrednost od 0 (popolna enakost) do 100 (popolna neenakost).

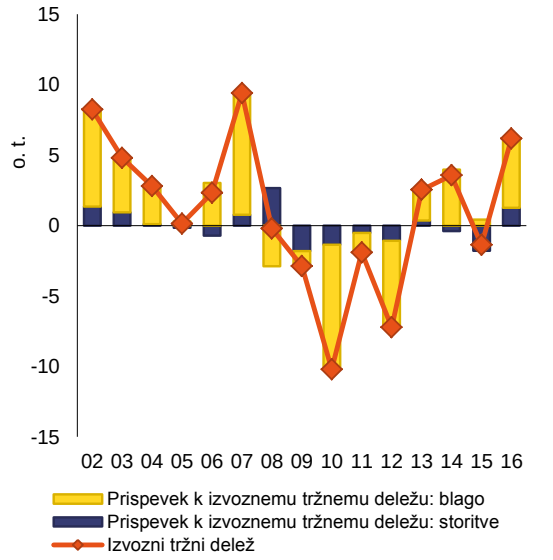
([5]) Razmerje kvintilnih razredov S80/S20 je razmerje med ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, ki ga prejme 20 % prebivalstva z najvišjim ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom (najvišji kvintil), in dohodkom, ki ga prejme 20 % prebivalstva z najnižjim ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom (najnižji kvintil).

spolu.

Ravni dohodkov se po regijah močno razlikujejo. BDP na prebivalca v vzhodni Sloveniji znaša 70 % tega v zahodni Sloveniji, ki vključuje tudi glavno mesto. Na podlagi sestavljenega kazalnika regionalne blaginje so vse regije NUTS 3 na zahodu dosegle boljši rezultat kot vse regije NUTS 3 na vzhodu, razen ene (Pečar, 2017).

Konkurenčnost

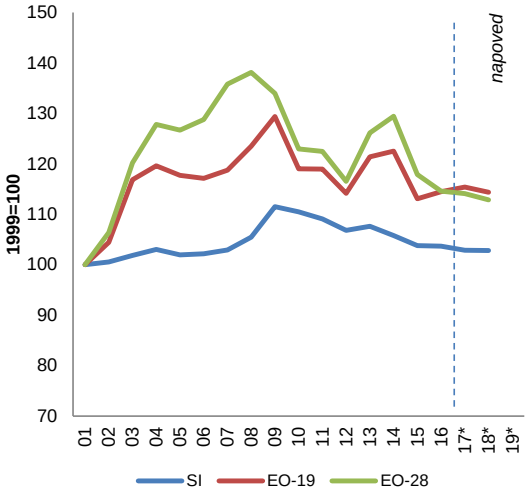
Graf 1.5: **Sprememba izvoznih tržnih deležev s prispevki**

Vir: Evropska komisija.

Konkurenčnost Slovenije se je v letu 2016 še naprej izboljševala. Po majhni izgubi izvoznega tržnega deleža v letu 2015 se je slovenski izvozni tržni delež v letu 2016 povečal za 6,7 % (graf 1.5). To povečanje je bilo posledica povečanja izvoza blaga in storitev. Realni efektivni devizni tečaji, deflacionirani za nominalne stroške dela na enoto (graf 1.6), od leta 2013 upadajo. Konkurenčnost se je izboljšala tako zaradi večje produktivnosti kot nadaljevanja upočasnitve rasti plač.

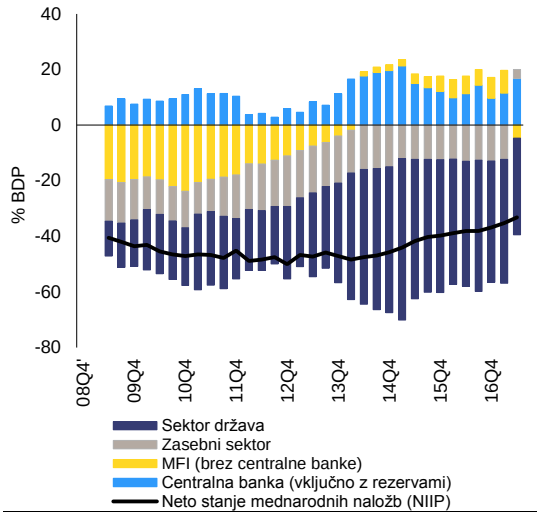
Graf 1.6: **Realni efektivni devizni tečaj na podlagi stroškov dela na enoto**

Vir: Izračuni Evropske komisije.

Zunanji položaj

Graf 1.7: **Neto stanje mednarodnih naložb – po sektorjih**

Vir: Evropska komisija.

Slovenija ima od leta 2011 presežek na tekočem računu, ki je bil najvišji leta 2014, ko je znašal 5,8 %. Čeprav sta v presežku tako blagovna kot storitvena bilanca, pa je presežek storitev še posebej močan. Trgovinska bilanca je leta 2016 dosegla 9,2 %. S tem, ko postajajo podjetja ponovno donosna, postaja saldo primarnih dohodov čedalje bolj negativen, saj se tujim lastnikom izvoznih podjetij izplačujejo dividende. Slovenija ima na tekočem računu večji presežek, kot bi bilo mogoče pričakovati na podlagi

gospodarskih temeljev. Srednjeročno naj bi se presežek zmanjšal, ko se bodo povečale naložbe in potrošnja ter cene goriv.

Visok presežek na tekočem računu je prispeval k izboljšanju neto stanja mednarodnih naložb. Bančni sektor in nefinančne družbe so zmanjšale svoje obveznosti, medtem ko so se obveznosti sektorja država povečale (graf 1.6).

Finančni sektor

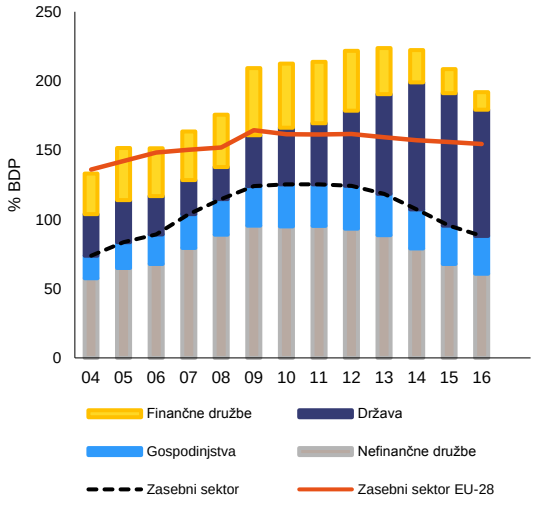
Razmere v slovenskem bančnem sektorju so se še izboljšale. Vse finančne institucije so dobro kapitalizirane. Njihov povprečni količnik kapitalske ustreznosti je ostal v zadnjem letu na splošno stabilen (18,7 % junija 2017). Banke imajo dostop do zadostne likvidnosti. Njihova donosnost se je izboljšala, pri čemer je donosnost lastniškega kapitala v letu 2017 zaradi znatno nižjih oslabitev poskočila s 3,5 %, kolikor je znašala v letu 2016, na 7,8 %. Vendar bo ohranjanje takšne stopnje donosnosti lastniškega kapitala izziv zaradi trenutno nizkih obrestnih mer in oslabitev, ki bodo verjetno posledica novih izdanih posojil. Posojanje se močno krepi in posojila gospodinjstvom so se na medletni ravni septembra 2017 povečala za 7,9 %, posojila podjetjem pa za 7,1 %.

Hitro zmanjševanje deleža slabih posojil se je v letu 2017 nadaljevalo. Delež slabih posojil za bančni sektor je v prvem četrtletju 2017 znašal 10,8 %, kar pomeni zmanjšanje s 14,8 %, kolikor je znašal leto pred tem (podatki Banke Slovenije – glej oddelek 4.2). Prodaja še naprej predstavlja večji del zmanjšanja slabih posojil, odpisi pa so se upočasnili. Delež slabih posojil podjetniškega sektorja se je še naprej zmanjševal in konec junija 2017 dosegel 23,9 %, kar pomeni znižanje v primerjavi z 31,3 % leto prej, ter naj bi se še naprej zmanjševal. Količnik pokritosti za slaba posojila se je povečal na 60,5 %. Skupna uspešnost okvirnih pogodb o restrukturiranju se izboljšuje, vendar jih je precejšen delež še naprej neuspešen. Gledano bolj na splošno je treba spremljati vzdržnost restrukturiranih nedonosnih posojil, ker se stopnja ponovnega neplačila, ki je do marca 2017 dosegla 27 %, nenehno povečuje.

Zasebni dolg

Zadolženost gospodinjstev je majhna in nefinančne družbe so se znatno razdolžile. Od leta 2010, ko je bil delež zadolženosti najvišji (115 % BDP), se je dolg zasebnega sektorja v letu 2016 znižal na 80,5 % BDP. Dolg zasebnega sektorja je zdaj nižji tako od bonitetnega kot od temeljnega merila([6]), kar kaže, da zasebni sektor kot celota ne potrebuje več dodatnega razdolževanja (graf 1.7). Visoka zadolženost je še naprej skoncentrirana v peščici velikih podjetij in v MSP.

Graf 1.8: **Razčlenitev dolga**

Vir: Evropska komisija.

Kaže, da je proces razdolževanja zaključen. Posojilni tok iz bank v domače gospodarstvo je postal pozitiven. Dobički in plače se povečujejo, domače in izvozno povpraševanje naj bi rasla, posojila pa so še vedno razmeroma poceni.

Trg stanovanjskih nepremičnin

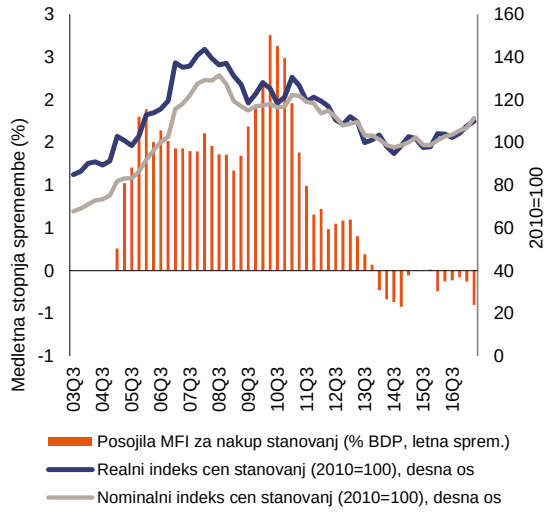
Cene stanovanjskih nepremičnin so dosegle najnižjo vrednost leta 2014 in se od takrat razmeroma zmerno povečujejo. Raven cen je še vedno bistveno nižja kot pred krizo in analitični modeli (cena glede na povprečni dohodek, cena glede na povprečni najem) ne kažejo na znatno precenjenost (graf 1.9). Ta zmerna rast se je zgodila kljub dokaj omejevalnim posojilnim

([6]) Temeljna merila izhajajo iz regresij, ki zajemajo glavne dejavnike rasti posojil in upoštevajo dano začetno stanje dolga. Bonitetni pragovi predstavljajo prag dolga, po preseganju katerega je verjetnost bančne krize visoka, kar minimalizira verjetnost zgrešene krize in lažnih opozoril (Evropska komisija, 2017).

pogojem. Posojila za nakup stanovanjske nepremičnine kot delež BDP od leta 2013 upadajo. Ponudba novih stanovanjskih nepremičnin je dokaj omejena, saj so naložbe v stanovanjsko gradnjo nizke. Trg ima še nekaj zalog od prej, vendar se zdi, da so te majhne.

Pogoji se zdijo zreli za nadaljnjo rast cen na trgu stanovanjskih nepremičnin. Realni dohodki gospodinjstev rastejo, posojila za gospodinjstva ponovno postajajo lažje dostopna, gradbena dejavnost pa je trenutno skromna. V takšnih razmerah bi bilo lahko povišanje cen veliko bolj strmo, kot je bilo v bližnji preteklosti. To potrjujejo tudi podatki o nepremičninskem trgu za prvo polovico leta 2017, ki jih je objavila Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS, 2017) in kažejo, da je skupno število poslov doseglo najvišjo raven od začetka sistematičnega spremljanja v letu 2007. Stanje bi bilo mogoče olajšati, če bi bilo mogoče bolj zlahka povečati ponudbo. Čas bo pokazal, ali bo nova zakonodaja o prostorskem načrtovanju in gradnji, ki se bo uporabljala od sredine leta 2018, gradbenim investitorjem omogočila, da se lažje odzovejo na povečano povpraševanje.

Graf 1.9: **Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin**

Vir: Evropska komisija, ECB.

Kazalniki javnih financ

Nominalni primanjkljaj sektorja država se je v zadnjih letih zmanjšal. V letu 2016 se je primanjkljaj sektorja država z 2,9 %, kolikor je znašal leta 2015, zmanjšal na 1,9 % BDP, in sicer predvsem zaradi višjih prihodkov in zmanjšanja javnih naložb, povezanega s koncem prejšnjega obdobja financiranja EU. Leta 2017 naj bi se javnofinančni primanjkljaj še dodatno znižal na 0,8 % BDP kot posledica velikih davčnih prihodkov in prispevkov za socialno varnost. Javne naložbe naj bi se povečale, potem ko so v letu 2016 upadle za skoraj 30 %. Tako sredstva za zaposlene v javnem sektorju kot pokojnine naj bi se še naprej povečevale.

Po pričakovanjih bodo javne finance v letu 2018 uravnotežene. Davčni prihodki in prispevki za socialno varnost se še naprej močno povečujejo, odhodki za obresti pa naj bi se znatno zmanjšali. Hkrati naj bi se zaradi povišanja plač in izrednega usklajevanja pokojnin z inflacijo še dodatno povečali sredstva za zaposlene v javnem sektorju ter odhodki za socialne prejemke in nadomestila. Javne naložbe naj bi se povečevale v skladu z dinamiko sedanjega večletnega finančnega okvira EU. Ob predpostavki nespremenjene politike naj bi saldo sektorja država v letu 2019 zabeležil presežek v višini 0,4 % BDP, kar naj bi bilo predvsem posledica gospodarske rasti in izboljšanja razmer na trgu dela. V strukturnem smislu se pričakuje, da bo fiskalni položaj Slovenije med letoma 2016 in 2018 ostal večinoma nespremenjen, v letu 2019 pa naj bi se nekoliko izboljšal.

Delež javnega dolga v BDP je bil najvišji leta 2015, ko je znašal 82,6 %, nato pa se je v letu 2016 znižal na 78,5 %. Na podlagi okrevanja gospodarstva in zmanjšanih previdnostnih denarnih rezerv naj bi se javni dolg v letu 2019 postopno zmanjšal do 72,0 % BDP. Kljub temu dolgoročni obeti kažejo na večje izzive, saj naj bi se javnofinančni odhodki v daljšem obdobju povečali, ko se bodo zaradi staranja prebivalstva povečali odhodki za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo (glej oddelek 4.1.1).

Tabela 1.1: **Ključni ekonomski kazalniki**

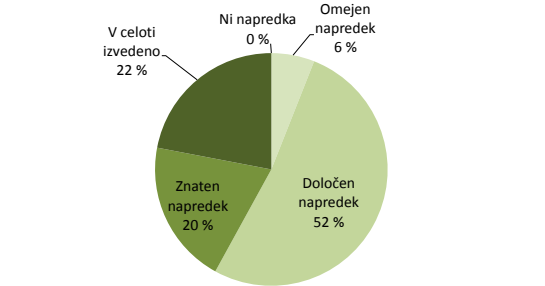
	2004–07	2008–12	2013–14	2015	2016	napoved 2017	napoved 2018	napoved 2019
Realni BDP (medletno)	5,2	–1,1	0,9	2,3	3,1	4,9	4,2	3,5
Potencialna rast (medletno)	3,6	1,2	0,2	0,9	1,2	2,0	2,4	2,7
Zasebna potrošnja (medletno)	3,2	0,4	–1,1	2,1	4,2	.	.	.
Državna potrošnja (medletno)	2,6	0,7	–1,6	2,7	2,5	.	.	.
Bruto investicije v osnovna sredstva (medletno)	7,7	–8,9	2,1	–1,6	–3,6	.	.	.
Izvoz blaga in storitev (medletno)	13,0	0,6	4,4	5,0	6,4	.	.	.
Uvoz blaga in storitev (medletno)	12,6	–1,9	3,1	4,7	6,6	.	.	.
Prispevki k rasti BDP:								
Domače povpraševanje (medletno)	4,2	–1,9	–0,6	1,3	2,0	.	.	.
Zaloge (medletno)	0,9	–0,9	0,4	0,3	0,7	.	.	.
Neto izvoz (medletno)	0,1	1,7	1,1	0,6	0,5	.	.	.
Prispevki k potencialni rasti BDP:								
Skupni prispevek dela (ure) (medletno)	0,1	0,0	0,0	0,3	0,3	0,6	0,5	0,5
Akumulacija kapitala (medletno)	1,7	0,6	–0,2	–0,3	–0,4	–0,1	0,2	0,5
Skupna faktorska produktivnost (medletno)	1,8	0,6	0,4	0,9	1,3	1,6	1,7	1,8
Proizvodna vrzel	3,4	–1,3	–5,0	–2,7	0,8	1,8	3,3	3,9
Stopnja brezposelnosti	5,9	6,9	9,9	9,0	8,0	6,8	5,9	5,2
Deflator BDP (medletno)	2,8	1,7	1,2	1,0	0,9	1,7	1,6	1,7
Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP, medletno)	3,1	2,7	1,1	–0,8	–0,2	1,6	1,8	2,0
Nominalna sredstva za zaposlene na zaposlenega (medletno)	6,3	2,7	0,9	1,4	2,8	2,8	3,2	3,1
Produktivnost dela (realno, na zaposlenega, medletno)	4,0	–0,3	1,3	1,0	1,2	.	.	.
Stroški dela na enoto (ULC, celotno gospodarstvo, medletno)	2,2	3,0	–0,4	0,4	1,6	0,4	0,9	0,9
Realni stroški dela na enoto (medletno)	–0,6	1,3	–1,6	–0,6	0,7	–1,3	–0,8	–0,7
Realni efektivni devizni tečaj (ULC, medletno)	0,3	0,7	–0,3	–1,8	0,8	–0,4	0,0	–0,9
Realni efektivni devizni tečaj (HICP, medletno)	–0,4	–0,2	1,2	–1,8	0,5	–0,8	0,9	.
Stopnja varčevanja gospodinjstev (neto prihranki kot delež neto razpoložljivega dohodka)	9,0	6,0	4,7	4,6	4,9	.	.	.
Tok zasebnih posojil, konsolidirano (v % BDP)	14,0	3,6	–4,3	–5,0	–0,8	.	.	.
Dolg zasebnega sektorja, konsolidirano (v % BDP)	80,6	111,9	102,3	86,9	80,5	.	.	.
od tega dolg gospodinjstev, konsolidirano (v % BDP)	20,2	29,1	29,0	27,6	27,3	.	.	.
od tega dolg nefinančnih družb, konsolidirano (v % BDP)	60,3	82,9	73,3	59,2	53,2	.	.	.
Bruto slabi dolg (v % skupnih dolžniških instrumentov ter skupnih posojil in drugih finančnih sredstev)(2)	.	19,2	16,9	13,3	9,6	.	.	.
Gospodarske družbe, neto posojanje (+) ali neto izposojanje (-) (v %	–6,1	–0,1	9,9	4,0	2,0	3,0	2,6	1,7
Gospodarske družbe, bruto poslovni presežek (v % BDP)	19,2	18,8	19,1	19,8	19,5	20,8	21,7	22,4
Gospodinjstva, neto posojanje (+) ali neto izposojanje (-) (v % BDP)	4,2	4,2	4,9	4,5	4,3	3,3	2,7	2,7
Deflacioniran indeks cen stanovanj (medletno)	12,8	–3,7	–6,9	1,4	3,6	.	.	.
Stanovanjske naložbe (v % BDP)	3,7	3,4	2,3	2,1	2,1	.	.	.
Saldo tekočega računa (v % BDP), plačilna bilanca	–2,6	–0,7	5,1	4,4	5,2	4,5	4,0	3,6
Trgovinska bilanca (v % BDP), plačilna bilanca	–0,7	1,3	7,2	8,6	9,2	.	.	.
Pogoji menjave blaga in storitev (medletno)	–0,7	–0,9	0,9	1,3	0,9	–0,4	–0,3	–0,3
Saldo kapitalskega računa (v % BDP)	–0,3	0,0	0,3	1,1	–0,7	.	.	.
Neto stanje mednarodnih naložb (v % BDP)	–15,2	–45,1	–46,5	–39,8	–36,9	.	.	.
Neto tržljivi zunanji dolg (v % BDP)(1)	–8,0	–40,8	–37,2	–26,9	–22,1	.	.	.
Bruto tržljivi zunanji dolg (v % BDP)(1)	72,3	108,2	112,4	111,5	102,9	.	.	.
Izvozna učinkovitost v primerjavi z naprednimi državami (odstotna	35,2	9,2	–9,3	–2,8	1,1	.	.	.
Izvozni tržni delež, blago in storitve (medletno)	4,0	–4,5	3,2	–1,4	6,7	.	.	.
Neto tokovi NTI (v % BDP)	0,5	–0,3	–0,8	–3,3	–2,2	.	.	.
Saldo sektorja država (v % BDP)	–1,1	–4,7	–10,0	–2,9	–1,9	–0,8	0,0	0,4
Strukturni proračunski saldo (v % BDP)	.	–3,5	–1,8	–1,6	–1,5	–1,6	–1,6	–1,4
Bruto dolg sektorja država (v % BDP)	25,5	39,0	75,3	82,6	78,5	76,4	74,1	72,0
Razmerje med davki in BDP (%)	37,8	37,1	36,9	36,9	36,9	36,5	36,1	35,8
Davčna stopnja za samsko osebo s povprečno plačo (%)	34,5	33,1	33,2	33,3	33,4	.	.	.
Davčna stopnja za samsko osebo, ki zasluži 50 % povprečne plače	29,3	23,5	22,9	23,0	23,2	.	.	.

(1) Neto stanje mednarodnih naložb brez neposrednih naložb in portfelja lastniških instrumentov.
(2) Domače bančne skupine in samostojne banke, hčerinske družbe pod tujim nadzorom (EU in ne-EU) ter podružnice pod tujim nadzorom (EU in ne-EU).
Vir: Eurostat in ECB na dan 30. januarja 2018, kjer so podatki na voljo; Evropska komisija za podatke iz napovedi (zimska napoved iz leta 2018 za realni BDP in HICP, za ostalo jesenska napoved iz leta 2017).

2. NAPREDEK PRI IZVAJANJU PRIPOROČIL ZA POSAMEZNE DRŽAVE

Napredek pri izvajanju priporočil, naslovljenih na Slovenijo v letu 2017([7]), je treba obravnavati v okviru dolgoročne perspektive od uvedbe evropskega semestra leta 2011. Če pogledamo večletno oceno izvajanja priporočil, naslovljenih na Slovenijo, odkar so bila prvič sprejeta, je bil pri 94 % teh priporočil zabeležen vsaj „določen napredek“. Pri 6 % teh priporočil za Slovenijo je bil zabeležen „omejen“ napredek ali pa ni bilo „nobenega napredka“ (graf 2.1). Priporočila so bila v celoti izvedena na več področjih, povezanih s fiskalnim okvirom in finančnimi storitvami, tudi na primer glede izvedbe pregleda kakovosti sredstev bank v celotnem sistemu in glede zagotovitve dodatnega kapitala, potem ko je bil ocenjen primanjkljaj. Področja, na katerih je bil dosežen znaten napredek, so strategija za Slovenski državni holding, prestrukturiranje podjetij in izboljšanje konkurenčnosti.

Graf 2.1: **Skupno večletno izvajanje priporočil za Slovenijo iz obdobja 2011–2017 do danes**

* Celovita ocena izvajanja priporočil za posamezno državo, povezanih s fiskalno politiko, ne vključuje skladnosti s Paktom za stabilnost in rast.
** Večletna ocena izvajanja priporočil za posamezno državo obravnava izvajanje teh priporočil od takrat, ko so bila prvič sprejeta, do sprejetja poročila o državi za leto 2018.
Vir: Evropska komisija.

Slovenija je zagotovila pravočasno ustrezno zmanjšanje čezmernega primanjkljaja in okrepila svoj fiskalni okvir. Slovenija je imela po ciklu razcveta in upada ter finančni krizi obdobje, v katerem je delež javnega dolga v BDP naraščal, proračunski saldo pa se je slabšal, kar je povzročilo čezmeren primanjkljaj. Po obsežnem konsolidacijskem naporu v obdobju 2009–2016 je bil junija 2016 odpravljen postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem, hkrati pa se proračunsko stanje od takrat stalno izboljšuje. Slovenija naj bi v letu 2017 še dodatno zmanjšala primanjkljaj na 0,8 % BDP, preden naj bi se ta v letu 2018 uravnotežil. Javni dolg se je med krizo skoraj štirikratno povečal in leta 2015 dosegel najvišjo vrednost pri 82,6 % BDP. V letu 2017 se bo zaradi okrevanja gospodarstva in zmanjšanja previdnostnih denarnih rezerv po pričakovanjih zmanjšal na 76,4 %. Vlada je prenesla direktivo EU o proračunskih okvirih v nacionalno zakonodajo in določila postopke za večletno srednjeročno proračunsko načrtovanje. Imenovanje članov Fiskalnega sveta pomeni, da je bilo priporočilo iz leta 2016 v celoti izvedeno.

Vendar so javne finance dolgoročno še vedno pod pritiskom. Slovenija je v zadnjih letih sprejela nekatere ukrepe za obravnavanje odhodkov, povezanih s staranjem prebivalstva, vendar je pritisk še vedno velik. Od leta 2011 se ji priporoča, naj izboljša dolgoročno vzdržnost in ustreznost svojega pokojninskega sistema. Leta 2012 je bila sprejeta parametrična pokojninska reforma, vendar njeni ukrepi ne ohranjajo dolgoročnejše vzdržnosti sistema in pri osebah s krajšimi delovnimi dobami je v starosti mogoče pričakovati težave z ustreznostjo dohodkov. Reforme na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe so v pripravi, vendar je njihovo sprejetje odloženo.

Slabosti v bančnem sektorju so se zahvaljujoč reformnim ukrepom in izboljšanju makroekonomskega okolja znatno zmanjšale. Kriza je močno vplivala na razmere v bančnem sektorju. Zato so se priporočila Sveta v letih 2013 in 2014 osredotočala na ta sektor, vključno s (i) sistemskim pregledom kakovosti sredstev bank, (ii) prenosom sredstev na Družbo za upravljanje terjatev bank, (iii) izboljšanjem upravljanja bank in obvladovanja tveganj ter (iv) privatizacijo bank v državni lasti. Bančni sektor se je od leta 2014 stabiliziral. Kljub temu je bila raven slabih posojil, ki se je sicer postopno zniževala, v primerjavi z ravnmi pred krizo še vedno visoka, tako da je bilo priporočilo, da je treba omogočiti trajno zmanjšanje slabih posojil, v letih 2016 in 2017

([7]) Za oceno drugih reform, izvedenih v preteklosti, glej zlasti oddelek 4.

ohranjeno. Čeprav se izboljšuje tudi dostop do financiranja, trg kapitala še vedno ni dovolj razvit, da bi podpiral rast v realnem gospodarstvu in zaščitil stabilnost finančnega trga. V finančnem sektorju je še vedno veliko državnega lastništva in pričakovana privatizacija NLB je bila odložena.

Sprejeti so bili ukrepi za izboljšanje zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev. Svet od leta 2011 priporoča ukrepe za večjo zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev. Reforma trga dela iz leta 2013 in ciljno usmerjene aktivne politike zaposlovanja so nekoliko povečale zaposlitvene možnosti za starejše in nizko usposobljene delavce, vendar njihova stopnja udeležbe ostaja nizka.

Slovenski organi so sprejeli ukrepe za izboljšanje poslovnega okolja. Zmanjšali so upravno breme, odstranili nekatere omejitve za konkurenco na področju reguliranih poklicev in zagotovili boljše upravljanje podjetij v državni lasti. Komisija je v svoji analizi za obdobje 2013–2014 ugotovila, da velika vpletenost države skupaj s šibkim korporativnim upravljanjem negativno vpliva tudi na zasebni sektor. V zadnjih letih je bil za podjetja v državni lasti uveden celovit sistem korporativnega upravljanja. Prvi koraki pri izvajanju sistema kažejo na pristop, ki kar najbolj povečuje vrednost za delničarje. Po začetnem napredku, ki je privedel do popolne deregulacije 40 poklicev v obrtnem sektorju in štirih poklicev v kulturi, so se reforme upočasnile in še niso zaključene, kot je bilo sprva načrtovano. Vendar je bila v letu 2017 prenovljena zakonodaja na področju prostorskega načrtovanja in gradbeništva, da bi poenostavili postopke in zmanjšali število reguliranih poklicev na tem področju. Nova zakonodaja bo začela veljati junija 2018.

Slovenija je pri izvajanju priporočil iz leta 2017 dosegla določen([8]) napredek. Pri zmanjševanju fiskalnih tveganj in vzdržnosti javnih financ (priporočilo 1) je bil napredek omejen. Reforme pokojninskega in zdravstvenega sistema ter sistema dolgotrajne oskrbe za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti so v pripravljalni fazi. Določen napredek je bil dosežen tudi pri povečanju zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev (priporočilo 2). Sprejeti so bili zlasti dva nova ukrepa aktivne politike zaposlovanja, namenjena starejšim delavcem, in sheme podpore pri delu za nizko usposobljene delavce, ukrepi, namenjeni spodbujanju zaposlovanja starejših od 55 let, pa so bili podaljšani. Pri izboljšanju pogojev financiranja za kreditno sposobna podjetja (priporočilo 3) je Slovenija dosegla določen napredek. MSP so bile ponujene nove oblike finančne podpore za izboljšanje njihovega dostopa do alternativnih virov financiranja, slaba posojila pa so se še naprej zmanjševala. Družba za upravljanje terjatev bank napreduje pri izvrševanju svojega mandata. Dosežen je bil določen napredek pri zmanjševanju upravnega bremena za podjetja (npr. nova prostorska in gradbena zakonodaja) in izboljšanju upravljanja podjetij v državni lasti. Čeprav izvajanje akcijskega načrta na področju javne uprave počasi napreduje, prihaja pri nekaterih ukrepih do znatnih zamud. Slovenski državni holding je v letu 2017 dosegel cilje, določene v aktih upravljanja leta 2016. V letu 2017 je bilo izplačilo dividend za družbe, ki jih upravlja SDH, za 38 % višje kot v letu 2016 in je bilo rekordno visoko, saj se je v primerjavi z dividendami, prejetimi v letu 2011, skoraj podvojilo.

Države članice lahko Komisijo zaprosijo za tehnično podporo pri pripravi, oblikovanju in izvajanju strukturnih reform, ki spodbujajo rast. Podporna služba za strukturne reforme v sodelovanju z ustreznimi službami Komisije zagotavlja prilagojeno tehnično podporo, ki ne zahteva sofinanciranja in se zagotovi na prošnjo države članice. Podpora je namenjena izvajanju prednostnih nalog, opredeljenih v okviru procesa ekonomskega upravljanja EU (tj. izvajanju priporočil za posamezne države), vendar je področje uporabe take podpore širše, saj lahko zajema tudi reforme, povezane z drugimi prednostnimi nalogami Komisije ali reforme, uvedene na pobudo države članice.

Slovenija je podporno službo za strukturne reforme zaprosila za tehnično podporo pri izvajanju reform na področjih, kot so javna uprava in pravosodje, rast in poslovno okolje, trg dela, zdravstvo in finančni sektor. Podporna služba za strukturne reforme zlasti zagotavlja

([8]) Podatki o ravni napredka in ukrepih, sprejetih v odziv na priporočila za posamezne politike za vsako podpodročje priporočil, so navedeni v pregledu napredka v Prilogi. Ta celovita ocena ne vključuje ocene skladnosti s Paktom za stabilnost in rast.

tehnično podporo, namenjeno privabljanju neposrednih tujih naložb, reševanju vprašanja slabih posojil in vzpostavitvi ocenjevanja uspešnosti zdravstvenega sistema.

Evropski strukturni in investicijski skladi so bistvenega pomena pri reševanju ključnih izzivov za vključujočo rast in konvergenco v Sloveniji. Med drugim prispevajo k izboljšanju zdravstvenega sistema ter podpiranju nizko usposobljenih in dolgotrajno brezposelnih oseb za izboljšanje njihovih zaposlitvenih možnosti (okvir 2.1).

Okvir 2.1: **Konkretni rezultati podpore EU za strukturne spremembe v Sloveniji**

Slovenija je upravičena do podpore iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov (skladov ESI) in lahko do leta 2020 prejme do 3,9 milijarde EUR. To predstavlja približno 1 % BDP letno v obdobju 2014–2018 in 29 % javnih naložb([1]). Do 31. decembra 2017 je bilo za projekte na terenu po ocenah dodeljenih 1,9 milijarde EUR (49 % skupnega zneska). To je utrlo pot zasebnim naložbam v višini skoraj 3,3 milijona EUR, ki dopolnjujejo javno podporo podjetjem, in več kot 700 novim zaposlitvam za polni delovni čas v podjetjih, ki prejemajo podporo skladov ESI. Od skupnega financiranja EU bo 253 milijonov EUR iz ESRR in KS ter 49,3 milijona EUR iz EKSRP izvršenih prek finančnih instrumentov, kar je več kot dvakratno povečanje glede na obdobje 2007–2013.

Skladi ESI pomagajo pri reševanju izzivov strukturne politike in izvajanju priporočil za posamezne države. Med financiranimi ukrepi so med drugim portal e-Prostor, ki je namenjen pospešitvi in izboljšanju postopkov prostorskega načrtovanja, gradnje stavb in upravljanja nepremičnin, s čimer prispeva k boljšemu poslovnemu okolju; izboljšanje učinkovitosti pravosodnega sistema; podpiranje MSP z neposrednimi naložbami prek dolžniških in lastniških instrumentov, nepovratnimi sredstvi ter z vzpostavljanjem celostnega sistema za podjetniško podporo, ki podjetjem zagotavlja dobro delovno okolje in lajša enostavnost poslovanja; podpiranje okoljske infrastrukture, ki Sloveniji pomaga pri doseganju okoljskih zahtev EU, kar izboljšuje naložbeno okolje. Skladi ESI, zlasti Evropski socialni sklad, imajo ključno vlogo pri podpiranju starejših, nizko usposobljenih ali dolgotrajno brezposelnih delavcev s prilagojenimi programi za izboljšanje možnosti za njihovo zaposlitev. Dejavnosti za uvajanje oblik dela, ki ustrezajo demografskim in družbenim izzivom, bodo delavcem omogočile, da delajo dlje, ter tako podprle prihodno pokojninsko reformo. Skladi ESI financirajo za 150 milijonov EUR naložb v zdravstveno in socialno infrastrukturo za izboljšanje dostopa do cenovno dostopnih, vzdržnih in visokokakovostnih storitev. Te naložbe bodo podpirale zmanjšanje neenakosti v zdravstvenem sistemu ter prispevale k razvoju in izvajanju celostnih storitev skupnostne oskrbe v skladu z reformo dolgotrajne oskrbe, ki je trenutno v pripravi (glej poglavje 4.1.5).

Kot predpogoj za podporo iz skladov ESI je bilo sprejetih že več reform([2]). Pripravljena je bila Strategija pametne specializacije za raziskave in inovacije, da bi se prizadevanja osredotočila na krepitev konkurenčnosti gospodarstva z izboljšanjem njegove inovacijske zmogljivosti, diverzifikacijo obstoječih industrij ter spodbujanje rasti novih in hitro rastočih podjetij. Namenjena je tudi krepitvi sodelovanja med podjetji in javnimi raziskovalnimi ustanovami. Pripravljen je bil Nacionalni program razvoja prometa, ki je prva celostna strategija, ki zajema vse načine prevoza in na kateri temeljijo vsi nacionalni prometni projekti do leta 2030 in pozneje. Program je namenjen zagotavljanju pravočasnega razvoja prometne infrastrukture v Sloveniji in zmanjšanju obstoječih ozkih grl. Poleg tega je cilj načrtov za trajnostno mobilnost v mestih, pripravljenih na ravni občin ali regij, izboljšanje kakovosti zraka v mestih in mestnih območjih ter prispevati k prehodu z zasebnega na javni potniški prevoz. Za zagotovitev učinkovitejše rabe vodnih virov sta bila prenovljena in posodobljena Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021. Strateški in zakonodajni ukrepi za izboljšanje slovenskega zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe se izvajajo v skladu z Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025. Cilj Strategije razvoja javne uprave 2015–2020 je posodobitev javne uprave z izboljšanjem njene učinkovitosti, preglednosti in kakovosti storitev.

Slovenija napreduje pri črpanju sredstev iz Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI). Decembra 2017 je skupni obseg financiranja dejavnosti, ki jih je odobril EFSI, znašal 59 milijonov EUR, kar naj bi po pričakovanjih sprožilo skupne zasebne in javne naložbe v višini 490 milijonov EUR. Natančneje, za Slovenijo je bil doslej odobren en projekt v okviru dela za infrastrukturo in inovacije v višini 51 milijonov EUR financiranja EIB v okviru EFSI. Projekt se bo izvajal v prometnem sektorju in bo po pričakovanjih sprožil naložbe v vrednosti okoli 102 milijona EUR. V okviru dela za MSP je bil doslej odobren en sporazum s finančnimi posredniki. Financiranje iz Evropskega investicijskega sklada, ki ga je omogočil EFSI, znaša 8 milijonov EUR, kar naj bi po pričakovanjih sprožilo približno 388 milijonov EUR skupnih naložb. Ta podpora bo namenjena približno 1 500 manjšim ali zagonskim podjetjem.

Financiranje v okviru programa Obzorje 2020, instrumenta za povezovanje Evrope in drugih

neposredno upravljanih skladov EU se zagotavlja poleg sredstev iz skladov ESI. Slovenija je v okviru instrumenta za povezovanje Evrope do konca leta 2017 podpisala sporazume za projekte v višini 209 milijonov EUR.

https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SI

([1]) Javne naložbe so opredeljene kot bruto investicije v osnovna sredstva + nepovratna sredstva za naložbe + nacionalni odhodki na področju kmetijstva in ribištva.
([2]) Države članice morajo pred sprejetjem programov izpolniti številne tako imenovane predhodne pogojenosti, katerih cilj je izboljšanje razmer na večini področij, kjer se izvajajo javne naložbe.

Tabela 2.1: **Zbirna tabela v oceni izvajanja priporočil za posamezne države za leto 2017**

Slovenija	**Celovita ocena napredka pri priporočilih za leto 2017: določen napredek**
Priporočilo 1*: *Nadaljevati z znatnim fiskalnim naporom v letu 2018 v skladu z zahtevami preventivnega dela Pakta za stabilnost in rast, ob upoštevanju potrebe po okrepitvi trenutnega okrevanja in zagotavljanju vzdržnosti javnih financ Slovenije. Sprejeti in izvesti predlagano reformo zdravstvenega sistema ter sprejeti načrtovano reformo dolgotrajne oskrbe, s katero se bo povečala stroškovna učinkovitost, dostopnost in kakovost oskrbe. V celoti izkoristiti potencial centraliziranega javnega naročanja v zdravstvenem sektorju. Sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti in ustreznosti pokojninskega sistema (pomembno za postopek v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji).*	Slovenija je pri izvajanju fiskalno-strukturnega dela priporočila 1 dosegla **omejen napredek***: • omejen napredek pri reformi zdravstvenega sistema, • omejen napredek pri reformi dolgotrajne oskrbe, • določen napredek pri centralizaciji javnega naročanja v zdravstvenem sektorju, • omejen napredek pri reformi pokojninskega sistema.
Priporočilo 2: *Okrepiti prizadevanja za povečanje zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev, zlasti s ciljnimi ukrepi na področju vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi.*	Slovenija je pri izvajanju dela priporočila 2 v zvezi s trgom dela dosegla **določen napredek***: • določen napredek pri povečanju zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev.
Priporočilo 3: *Izboljšati pogoje financiranja, vključno s spodbujanjem trajnega reševanja slabih posojil in dostopom do alternativnih virov financiranja. Zagotoviti polno izvajanje strategije Družbe za upravljanje terjatev bank. Zmanjšati upravno breme za podjetja, ki izvira iz predpisov o prostorskem načrtovanju in gradbenih dovoljenjih, in zagotoviti dobro upravljanje podjetij v državni lasti (pomembno za postopek v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji).*	Slovenija je pri izvajanju dela priporočila 3 v zvezi s finančnimi pogoji dosegla **določen napredek***: • znaten napredek pri izboljšanju pogojev financiranja s spodbujanjem trajnega reševanja slabih posojil, • določen napredek pri izboljšanju pogojev financiranja z olajšanjem dostopa do alternativnih virov financiranja, • znaten napredek pri izvajanju strategije Družbe za upravljanje terjatev bank, • določen napredek pri zmanjševanju upravnega bremena za podjetja, • določen napredek pri zagotavljanju dobrega upravljanja podjetij v državni lasti.

* Ta celovita ocena izvajanja priporočila 1 ne vključuje ocene skladnosti s Paktom za stabilnost in rast.
Vir: Evropska komisija.

3. POVZETEK GLAVNIH UGOTOVITEV POGLOBLJENEGA PREGLEDA V OKVIRU POSTOPKA V ZVEZI Z MAKROEKONOMSKIMI NERAVNOTEŽJI

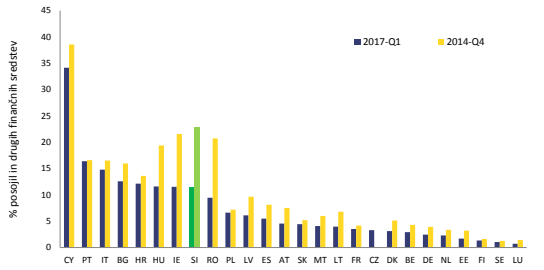
V tem poročilu je predstavljen poglobljeni pregled slovenskega gospodarstva. Za Slovenijo so bila spomladi 2017 ugotovljena makroekonomska neravnotežja, povezana zlasti s slabostmi v bančnem sektorju, visoko zadolženostjo podjetij in fiskalnimi tveganji. V poročilu o mehanizmu opozarjanja za leto 2018 (Evropska komisija, 2017b) je bilo sklenjeno, da je treba za Slovenijo izvesti nov poglobljeni pregled, da se oceni razvoj dogodkov glede ugotovljenih neravnotežij. Analize, ki so pomembne za poglobljeni pregled, so predstavljene v naslednjih oddelkih: fiskalna tveganja, povezana s fiskalno politiko, dolgoročno vzdržnostjo in podjetji v državni lasti (oddelki 4.1.1 do 4.1.6); ranljivosti v bančnem sektorju in dostop do financiranja (oddelka 4.2.1 in 4.2.2); razdolževanje in naložbe (oddelek 1) ter produktivnost, raziskave in razvoj in poslovno okolje (oddelki 4.4.1, 4.4.2 in 4.4.3).([9])

3.1 Neravnotežja in njihov obseg

Stanje v bančnem sektorju se je izboljšalo. Delež slabih posojil v bančnem sektorju je v prvem četrtletju 2017 znašal 10,8 %, kar je znižanje v primerjavi s 16,3 %, kolikor je znašal leto prej (graf 3.1, podatki iz poročanja ECB, ki so primerljivi po državah). Stabilnost potrjuje tudi zmanjšanje zaostalih plačil (posojila, za katera plačilo ni bilo prejeto v 90 dneh), ki so se vrnila na skoraj enako raven, kot je bila pred krizo (graf 3.2). Banke poslujejo donosno, so dobro kapitalizirane in imajo ugodno strukturo financiranja (oddelek 4.2). Imajo tudi dostop do zadostne likvidnosti.

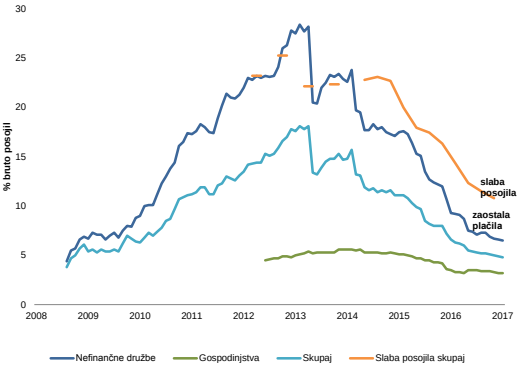
Razdolževanje v podjetniškem sektorju se zdi zaključeno. Delež javnega dolga v BDP se je v letu 2016 zmanjšal na 80,5 %, kar je 6,4 odstotne točke manj kot leta 2015 in precej pod temeljnim merilom Komisije. Poleg tega se je delež zombijevskih podjetij vrnil na ravni pred krizo (glej oddelek 4.1.1). Obseg posojil nefinančnim družbam se je septembra 2017 povečal za 7,1 % in po 6 zaporednih letih upadanja postal pozitiven. Rast zasebnih naložb se je v letu 2016 pospešila na 5 %, podpiralo pa jo je povečanje vhodnih neposrednih tujih naložb. Kljub temu je stanje zasebnih naložb (v letu 2016 je znašalo 14,4 %), vključno z neposrednimi tujimi naložbami v Sloveniji (v višini 37,8 % BDP v prvem četrtletju 2017), še vedno razmeroma nizko. Šibke zasebne naložbe so posledično prispevale k znatnemu premiku potencialne rasti Slovenije navzdol (glej oddelek 1).

Graf 3.1: **Nedonosna izpostavljenost domačih bank (vključno s hčerinskimi družbami ali podružnicami pod tujim nadzorom)**

Vir: ECB (konsolidirani bančni statistični podatki).

Graf 3.2: **Gibanje zaostalih plačil**

Vir: Banka Slovenije.

Javni dolg se je v letu 2016 zmanjšal na 78,5 % BDP, vendar bo staranje prebivalstva dolgoročno povzročilo velik pritisk na javne finance. Natančneje, odhodki za pokojnine naj bi se bistveno povečali, in sicer z 11,8 % v letu 2013 na 15,3 % BDP v letu 2060.

([9]) Zvezdica označuje, da analiza v tem oddelku prispeva k poglobljenemu pregledu v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji.

Uspešnost podjetij v državni lasti, ki jih upravlja Slovenski državni holding, se je v letu 2016 znatno izboljšala. Skupna ciljna donosnost za leto 2016 v višini skoraj 6 %, merjena z donosnostjo lastniškega kapitala, je bila skoraj dosežena. Izplačila dividend so bila leta 2017 za 38 % višja kot leta 2016.

3.2 Razvoj, obeti in odzivi politik

Ranljivosti v bančnem sektorju se vzdržno zmanjšujejo. Obseg slabih posojil naj bi se še naprej zmanjševal in zanje so oblikovane ustrezne rezervacije. Banke so pridobile pomembne zmogljivosti in pristojnosti za upravljanje slabih posojil. Izvajanje njihovih načrtov glede zmanjševanja slabih posojil nadzirata Banka Slovenije in enotni mehanizem nadzora. Banka Slovenije je marca 2017 izdala sveženj orodij za preprečevanje, ugotavljanje in upravljanje slabih posojil za MSP (BS, 2017a). Čeprav se skupna uspešnost okvirnih pogodb o prestrukturiranju izboljšuje, jih je precejšen delež še naprej neuspešnih. Gledano bolj na splošno je treba spremljati restrukturirana nedonosna posojila, ker se stopnja ponovnega neplačila, ki je do marca 2017 dosegla 27 %, nenehno povečuje. Dolgoročna donosnost bank je pri sedanjih nizkih obrestnih merah še vedno izziv. Konsolidacija in prestrukturiranje bančnega sektorja napredujeta; nedavno so se združile tri banke, prav tako je bil zaključen postopek nadzorovane likvidacije dveh manjših bank. Privatizacija Nove ljubljanske banke je bistvenega pomena za zagotavljanje uspešnega poslovanja banke in preprečitev neustreznega dodeljevanja posojil v prihodnosti.

Zasebne naložbe naj bi v obdobju 2017–2019 rasle 10 % na leto. Tako visoka rast se pričakuje zaradi kombinacije močnega zunanjega in domačega povpraševanja, boljših bilanc stanja v podjetjih in izboljšanih pogojev financiranja. Zasebne naložbe bodo podpirali tudi nedavno sprejeti ukrepi za izboljšanje poslovnega okolja. V pripravi so ustrezni ukrepi za privabljanje neposrednih tujih naložb. V prvi polovici leta 2017 so naložbe najbolj poganjali gradnja nestanovanjskih nepremičnin ter stroji in oprema, za katere obstaja večja verjetnost, da bodo v prihodnosti spodbujali produktivnost.

Javni dolg naj bi se še naprej zmanjševal in do leta 2019 dosegel 72 %. Ob močni nominalni rasti BDP in zmanjšanju primanjkljaja sektorja država je pričakovati, da se bo javni dolg začel zmanjševati. Slovenski organi pripravljajo reforme za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti javnih financ. Ključni cilji pokojninske reforme so bili dogovorjeni, vendar je bilo uradno napovedano, da jo bo oblikovala in sprejela naslednja vlada. Nekateri deli zdravstvene reforme so bili sprejeti, medtem ko ključna zakonodaja (Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju) še ni sprejeta. O predlogu zakona o dolgotrajni oskrbi je potekalo javno posvetovanje, vendar še ni vložen. Dolgoročna vzdržnost javnih financ je zaradi pričakovanega povečanja odhodkov v zvezi s staranjem prebivalstva še vedno izziv.

Slovenski državni holding (SDH) je težišče svojega delovanja preusmeril na izboljšanje korporativnega upravljanja in uspešnosti podjetij v državni lasti. Strategija upravljanja naložb, ki je bila sprejeta julija 2015, določa skupno ciljno donosnost državnega portfelja, merjeno z donosnostjo kapitala, v višini 8 % do leta 2020, z vmesnim ciljem v višini 7,1 % leta 2017. Napredek pri nedokončanih privatizacijah je omejen (glej oddelek 4.1.4).

3.3 Celovita ocena

Zaključiti je mogoče, da so dosledni ukrepi politike v razmerah vse močnejšega okrevanja vzdržno zmanjševali vire neravnotežij. Gospodarstvo je v letu 2017 še naprej močno raslo, tako v realnem kot nominalnem smislu, s čimer so se zmanjšala tveganja, povezana z veliko zadolženostjo v javnem in podjetniškem sektorju. Napredek pri prestrukturiranju bančnega sektorja je sovpadel s hitrim krčenjem deleža slabih posojil v skupnih posojilih, za katera so oblikovane ustrezne rezervacije. V podjetniškem sektorju ni nadaljnje potrebe po razdolževanju, razen v peščici velikih podjetij in v MSP. Ponovno se je vzpostavil zdrav dotok posojil nefinančnim družbam. Naložbe so bile v zadnjih letih majhne, vendar so se močno povečale, enako tudi neposredne tuje naložbe. Raven javnega dolga je dosegla najvišjo raven leta 2015, v prihodnjih letih pa se pričakuje nadaljnje prilagajanje navzdol.

Tabela 3.1: **Ocenjevalna matrika v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji**

	Resnost izziva	Razvoj in obeti	Odzivi politik
	Neravnotežja (nevzdržni trendi, ranljivosti in povezana tveganja)		
Finančni sektor	Obseg slabih posojil je razmeroma velik, zlasti če upoštevamo terjatve Družbe za upravljanje terjatev bank (DUTB). Slaba posojila izhajajo večinoma iz podjetniškega sektorja in sektorja MSP. Za slaba posojila so oblikovane ustrezne rezervacije. Banke imajo dostop do zadostne likvidnosti. Donosnost lastniškega kapitala se je več kot podvojila in v letu 2016 dosegla 7,8 %, medtem ko je bil povprečni količnik kapitalske ustreznosti junija 2017 razmeroma stabilen pri 18,7 %. Struktura financiranja bank je bila ugodna, pri čemer je razmerje med posojili in vlogami leta 2016 znašalo 78,8 %. Tako kot v drugih državah članicah EU je dolgoročna donosnost bank glede na trenutno nizke obrestne mere pod pritiskom.	Ranljivosti v slovenskem bančnem sektorju so se znatno zmanjšale. Obseg slabih posojil se je v prvem četrtletju leta 2017 zmanjšal s 14,8 %, kolikor je znašal leto prej, na 10,8 %, ta trend pa naj bi se še nadaljeval. Tudi skupni obseg slabih posojil, vključno s sredstvi DUTB, se hitro zmanjšuje.	Izvajanje načrtov bank glede zmanjševanja slabih posojil nadzirata Banka Slovenije in enotni mehanizem nadzora. Marca 2017 je Banka Slovenije izdala sveženj orodij za preprečevanje, ugotavljanje in upravljanje slabih posojil za MSP. DUTB oziroma „slaba banka“ izvaja svojo novo strategijo za obdobje 2017–2022 in svoj poslovni načrt ter je v celoti operativna. Konsolidacija in prestrukturiranje bančnega sektorja napredujeta, tri banke so se namreč združile in zaključena je bila nadzorovana likvidacija dveh manjših bank. Pri privatizaciji velikih bank v državni lasti prihaja do zamud.
Razdolževanje, naložbe in obeti za rast	Dolg zasebnega sektorja je v letu 2016 znašal 81,4 % BDP, kar je precej pod najvišjo ravnjo iz leta 2010 (115 % BDP). Ranljivosti, povezane z visoko zadolženostjo podjetniškega sektorja, so bile z vztrajnim razdolževanjem v glavnem odpravljene. Dolg gospodinjstev je med najnižjimi v EU. Trenutna raven zasebnih naložb v višini približno 14,4 % BDP je še naprej nizka v primerjavi s preteklim povprečjem, ki znaša 20 % BDP, kar je delno povezano z intenzivnim razdolževanjem. Stanje vhodnih neposrednih tujih naložb v Sloveniji v višini 37,8 % BDP v prvem četrtletju leta 2017 je znatno pod povprečjem EU, ki znaša približno 50 %.	Rast zasebnih naložb se je v letu 2016 pospešila na 5 % in naj bi v obdobju 2017–2019 še naprej rasla po stopnji približno 10 % letno, poganjali pa jo bodo nestanovanjska gradnja ter stroji in oprema. Posojanje nefinančnim družbam je postalo pozitivno in septembra 2017 doseglo 7,1 %. Prilivi neposrednih tujih naložb so se od leta 2014 močno povečali in so v povprečju znašali 4 % letno.	Sprejeti so bili ukrepi na področju prostorskega načrtovanja, gradbenih dovoljenj in gradbenih storitev, ki se bodo izvajali od sredine leta 2018. Pripravljen je bil predlog Zakona o spodbujanju investicij, vendar je bilo njegovo sprejetje v Državnem zboru odloženo v leto 2018. Na področju zmanjševanja upravnega bremena je bil dosežen določen napredek. Izvajanje Enotnega dokumenta se nadaljuje.

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela (nadaljevanje)

Fiskalna tveganja	Javni dolg je v letu 2016 znašal 78,5 % BDP. Javnofinančni odhodki, povezani s staranjem prebivalstva, naj bi se v prihodnosti znatno povečali (odhodki za pokojnine naj bi se na primer povečali z 11,8 % BDP v letu 2013 na 15,3 % BDP v letu 2060). Vpletenost države v gospodarstvo je v primerjavi z drugimi državami članicami še vedno visoka ter ima znatne fiskalne in gospodarske posledice za proračun. Fiskalna tveganja, povezana s podjetji v državni lasti, so prispevala približno tretjino povišanja javnega dolga v obdobju 2007–2014.	Javni dolg, ki je v letu 2015 dosegel najvišjo vrednost pri 82,6 % BDP, naj bi se še naprej zmanjševal zaradi nižjega primanjkljaja sektorja država in močnejše nominalne rasti BDP. Dobičkonosnost podjetij v državni lasti, ki jih upravlja Slovenski državni holding (SDH), se je v letu 2016 izboljšala. Po objavi strategije upravljanja naložb se zdi, da večina podjetij v državni lasti (v smislu knjigovodske vrednosti) velja za strateška, zato se pričakuje, da bo vpletenost države v gospodarstvo še naprej visoka.	Februarja 2017 se je začelo javno posvetovanje o osrednjem aktu zdravstvene zakonodaje. Javno posvetovanje o predlogu zakona o dolgotrajni oskrbi je zaključeno in v pripravi je nova različica predloga. Ekonomsko-socialni svet je julija 2017 sprejel ključne cilje reforme pokojninskega sistema. SDH je postal v celoti operativen. Težišče delovanja SDH je bilo preusmerjeno na izboljšanje korporativnega upravljanja in uspešnosti podjetij v državni lasti.

Zaključek iz analize v okviru poglobljenega pregleda

- Raven zasebnega dolga se je znatno zmanjšala in zdi se, da je razdolževanje v veliki meri zaključeno. Delež slabih posojil je še vedno razmeroma visok, vendar so zanje oblikovane ustrezne rezervacije, kapitalski položaj bank pa je trden. Raven javnega dolga je dosegla najvišjo raven leta 2015 in se od takrat znižuje, vendar bodo odhodki za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo zaradi staranja prebivalstva v prihodnosti pod znatnim pritiskom.
- Obseg slabih posojil se hitro znižuje. Razdolževanje v podjetniškem sektorju je v zaključni fazi. Rast zasebnih naložb se je leta 2016 pospešila in po pričakovanjih se bo v obdobju 2017–2019 še dodatno okrepila. Neposredne tuje naložbe so se od leta 2014 močno povečale. Javni dolg naj bi se v naslednjih nekaj letih znižal.
- Trdno okrevanje in vzdržni ukrepi politike so stabilizirali bančni sektor in ponovno uravnotežili gospodarstvo. Dolgoročna vzdržnost javnih financ pa bo tudi v prihodnosti ostala izziv.

Vir: Evropska komisija.

4. PREDNOSTNA PODROČJA REFORM

4.1. JAVNE FINANCE IN OBDAVČITEV

4.1.1. FISKALNA POLITIKA*

Nominalni saldo sektorja država se še naprej izboljšuje. V letu 2016 se je primanjkljaj zmanjšal na 1,9 % BDP z 2,9 %, kolikor je znašal leta 2015. Na podlagi jesenske napovedi je primanjkljaj leta 2017 dosegel 0,8 % BDP, v letu 2018 pa bo proračun uravnotežen.

V strukturnem smislu je proračun še vedno v primanjkljaju. Strukturni primanjkljaj v višini 1,6 % BDP v letu 2017 je bil še vedno višji od povprečja euroobmočja (1,1 % BDP) in nižji od srednjeročnega cilja, tj. strukturnega presežka v višini 0,25 %. V letu 2018 se pričakuje, da bo strukturni saldo ostal nespremenjen([10]). To kaže, da je izboljšanje nominalnega salda posledica izboljšanja gospodarskih razmer in zmanjšanja odhodkov za obresti, ne pa strukturnih ukrepov. Na strukturni saldo negativno vpliva nizka stopnja potencialne rasti. To poudarja potrebo po sprejetju ukrepov za povečanje naložb in produktivnosti (glej oddelek 4.4).

Pritiski na povečanje odhodkov naraščajo. Sredstva za zaposlene v javnem sektorju ter odhodki za socialne prejemke in nadomestila naj bi se še dodatno povečali zaradi povišanja plač v javnem sektorju in izrednega usklajevanja pokojnin z inflacijo.

Davčna politika je razmeroma stabilna. Reforma obdavčitve nepremičnin je bila odložena do leta 2020. Prihodki od periodične obdavčitve nepremičnin, ki naj bi manj izkrivljala gospodarsko rast kot obdavčitev dela, so trenutno precej nižji od povprečja EU. Reforma bi vezala davčno osnovo na tržno vrednost nepremičnin z uporabo sistema za množično vrednotenje. Zakon o množičnem vrednotenju nepremičnin je bil sprejet in naj bi se začel do sredine leta 2019 uporabljati za vse nepremičnine.

([10]) V primeru Slovenije je ocena proizvodne vrzeli (in s tem tudi strukturnega salda) negotova. To je bilo upoštevano pri oceni osnutka proračunskega načrta Slovenije.

Slovenija je uspešna pri izpolnjevanju obveznosti v zvezi z DDV. Slovenija je bila tudi v letu 2015 med petimi državami članicami z najnižjo vrzeljo pri pobiranju DDV (kot odstotek teoretične davčne obveznosti DDV) v EU (CASE, 2017), kar kaže, da se zaradi neizpolnjevanja davčnih obveznosti izgubi razmeroma malo prihodkov iz DDV. V Sloveniji se je pobiranje DDV izboljšalo z uvedbo certificiranih davčnih blagajn v letu 2015, kar je podjetjem olajšalo plačevanje davkov.

4.1.2. FISKALNI OKVIR*

V letu 2017 so bili imenovani člani Fiskalnega sveta in novi organ je hitro postal operativen. Državni zbor Republike Slovenije je julija 2015 sprejel Zakon o fiskalnem pravilu, ki zagotavlja pravno podlago za ustanovitev Fiskalnega sveta, ki bo med drugim spremljal izpolnjevanje fiskalnih pravil. Vendar so bili člani Fiskalnega sveta imenovani šele maja 2017. Predlog proračuna za leto 2018 je bil prvi, ki ga je ocenil Fiskalni svet. V svoji oceni, objavljeni 19. oktobra 2017, je opozoril, da je predlog proračuna za leto 2018 le deloma skladen s fiskalnimi pravili, in vlado pozval, naj sprejme dodatne ukrepe. Sprejeta je bila zakonodaja za prenos direktive EU o proračunskih okvirih.

4.1.3. FISKALNA VZDRŽNOST*

Javni dolg se je med krizo močno povečal, vendar se je začel leta 2016 zmanjševati. V letu 2008 je znašal 22 % BDP, nato pa se je do leta 2015 povečal na 82,6 % BDP. Čeprav so k temu povečanju močno prispevale izredne postavke, zlasti dokapitalizacije bank, je bilo povečanje tudi posledica dolgotrajnega primarnega primanjkljaja. Javni dolg se je v letu 2016 zmanjšal na 78,5 % in naj bi se do leta 2019 še dodatno zmanjšal na 72,0 % BDP. Zmanjšanje je posledica gospodarskega okrevanja in nižjih odhodkov za obresti. Implicitna obrestna mera na javni dolg se od leta 2014 zmanjšuje. Namen je podaljšati trajanje dolžniškega portfelja, da bi se zmanjšalo tveganje obnovitve, ter izkoristiti sedanje nizke

obrestne mere za srednjeročno znižanje tekočih stroškov financiranja. Poleg tega nameravajo organi zmanjšati predhodno nakopičene velike denarne rezerve (za katere se ocenjuje, da so se do konca leta 2016 zmanjšale s 16 % BDP, kolikor so znašale ob koncu leta 2015, na 13 % BDP). Vendar so tveganja za fiskalno vzdržnost v Sloveniji kratkoročno nizka (Evropska komisija, 2018a).

Visoka raven javnega dolga je vir ranljivosti za slovensko gospodarstvo. Gibanje dolga ob dovzetnosti za morebitne makroekonomske pretrese in nezanemarljiva vrzel v vzdržnosti srednjeročno pomenita srednja tveganja([11]) za javne finance. Prvič, v okviru analize vzdržnosti dolga so bila ugotovljena srednja tveganja. Drugič, srednjeročni kazalnik vrzeli v vzdržnosti (S1) dopolnjuje rezultate analize vzdržnosti dolga, ki na splošno kažejo, da srednjeročno obstajajo srednja tveganja. Kazalnik S1([12]) kaže, da bi se moral primarni strukturni saldo po osnovnem scenariju brez sprememb fiskalne politike v petletnem obdobju (od leta 2019 do leta 2024) kumulativno izboljšati za 1,4 odstotne točke BDP, da bi dosegel referenčno vrednost 60 % deleža javnega dolga v BDP do leta 2032([13]). Zahtevana fiskalna prilagoditev, ki jo odraža kazalnik S1, je predvsem posledica tega, da je delež dolga trenutno nad referenčno vrednostjo 60 %, in predvidenih stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva.

Javni dolg naj bi se do leta 2026 zmanjševal, nato pa naj bi se ob predpostavki nespremenjene politike spet povečal. Po osnovnem scenariju([14]) v okviru analize vzdržnosti dolga naj bi se javni dolg do leta 2026 zmanjšal na 63,7 % BDP (graf 4.1.1). Od takrat naprej naj bi se v letu 2028 povečal na 65 % BDP zaradi srednjeročnih pritiskov navzgor, zlasti pod vplivom stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva. Nasprotno pa bi se delež dolga še naprej srednjeročno zmanjševal, če bi iz scenarija brez sprememb politike izključili stroške, povezane s staranjem prebivalstva (enako bi bilo, če bi se ti stroški znižali z reformami). Po scenariju([15]), pri katerem se predpostavlja, da se bo primarni strukturni saldo približal preteklemu povprečju, naj bi se raven dolga z letom 2024 začela hitro povečevati. Če pa bi Slovenija izpolnila svoje zaveze iz Pakta za stabilnost in rast([16]), bi se javni dolg hitro znižal proti 60 % BDP. Če bi Slovenija sprejela fiskalne zaveze, opisane v njenem programu stabilnosti([17]), bi bilo zmanjševanje dolga počasnejše kot v scenariju v skladu s Paktom za stabilnost in rast, vendar še vedno precej hitrejše kot v osnovnem scenariju. Zato je za zmanjšanje deleža javnega dolga v BDP in zagotovitev vzdržnosti dolga potrebno dolgoročno ohranjanje trdne fiskalne discipline.

([11]) To predstavlja izboljšanje v primerjavi z lanskim letom, ko je javni dolg kazal na visoko tveganje. Vzrok za izboljšanje je boljši začetni proračunski položaj, o katerem je Komisija poročala v zadnji napovedi (jesen 2017).

([12]) Srednjeročni kazalnik vzdržnosti S1 meri fiskalni prilagoditveni napor, ki je kumulativno potreben v naslednjih petih letih po obdobju, ki ga zajema napoved (tj. od leta 2019), da bi se delež javnega dolga v BDP v 15 letih (trenutno do leta 2032) zmanjšal na 60 %.

([13]) Uporabljajo se naslednji pragovi: (i) če so vrednosti nižje od 0, se državi pripiše nizko tveganje; (ii) če so nižje od 2,5 odstotne točke, se ji pripiše srednje tveganje; (iii) če so višje od 2,5, se ji pripiše visoko tveganje.

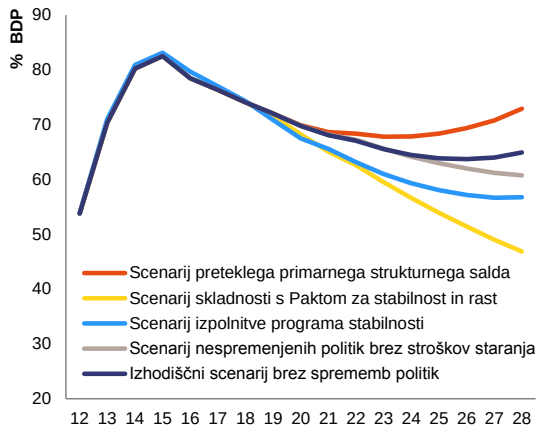
([14]) Ta scenarij temelji na napovedi Komisije iz jeseni 2017 in predpostavkah o dolgoročni konvergenci osnovnih makroekonomskih spremenljivk (realna obrestna mera, realna rast BDP, inflacija), dogovorjenih v Odboru za ekonomsko politiko. Po osnovnem scenariju se predpostavlja, da ostaja fiskalna politika nespremenjena tudi po obdobju, ki ga zajema napoved.

([15]) Scenarij preteklega primarnega strukturnega salda predpostavlja postopno približevanje preteklemu povprečju primarnega strukturnega salda štiri leta po napovedi. Vse druge makroekonomske predpostavke so enake kot v osnovnem scenariju.

([16]) Napovedi Evropske komisije za prvo leto projekcij, nato pa se predpostavlja popolno spoštovanje priporočil v okviru postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in približevanje srednjeročnemu cilju v skladu z matriko potrebne fiskalne prilagoditve iz sporočila Komisije o prožnosti v okviru fiskalnih pravil – glej Evropska Komisija (2016a).

([17]) Predpostavlja se, da bo primarni strukturni saldo ostal nespremenjen na ravni, doseženi ob koncu programa; tudi vse druge makroekonomske spremenljivke (realna obrestna mera, inflacija, realna rast BDP) so vzete iz programa stabilnosti.

Graf 4.1.1: **Bruto dolg – analiza vzdržnosti dolga**

Vir: Evropska komisija.

Naraščajoči odhodki, povezani s staranjem prebivalstva, in sicer za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo, dolgoročno povzročajo pritisk na javne finance. Slovenija je dolgoročno izpostavljena visokemu tveganju, kot je razvidno iz zelo visoke vrednosti dolgoročnega kazalnika vrzeli v vzdržnosti S2. Kazalnik, ki je izračunan na podlagi osnovnega scenarija brez sprememb fiskalne politike, kaže, da bo za stabilizacijo deleža javnega dolga v BDP v neomejenem časovnem obdobju potrebna vnaprejšnja zelo visoka strukturna prilagoditev v višini 6,0 odstotne točke BDP([18]). To je predvsem posledica napovedanega velikega učinka javne porabe, povezane s staranjem prebivalstva. Pokojnine predstavljajo 3,4 odstotne točke BDP te potrebne fiskalne prilagoditve, zdravstvo in dolgotrajna oskrba pa še dodatne 1,5 odstotne točke (0,8 odstotne točke oziroma 0,7 odstotne točke). Dejansko se bodo glede na projekcije iz poročila o staranju prebivalstva za leto 2018 (v pripravi) odhodki za zdravstvo povečali za 1,0 odstotne točke (referenčni scenarij delovne skupine za problematiko staranja prebivalstva; 2,0 odstotne točke v skladu s scenarijem tveganja), kar je nad povprečjem EU, ki znaša 0,9 odstotne točke. Če pogledamo odhodke za dolgotrajno oskrbo, je predvideno povečanje višje od povprečja samo po scenariju tveganja, in sicer znaša 3,5 odstotne točke glede na povprečje EU v višini 2,7 odstotne točke (samo 0,9 odstotne točke v primerjavi z 1,2 odstotne točke za EU po referenčnem scenariju).

([18]) Dolgoročni kazalnik vzdržnosti S2 kaže vnaprejšnjo strukturno prilagoditev, ki je potrebna za stabilizacijo deleža javnega dolga v BDP v neomejenem časovnem obdobju. Uporabljajo se naslednji pragovi: (i) če je vrednost nižja od 2, se državi pripiše nizko tveganje; (ii) če je med 2 in 6, se ji pripiše srednje tveganje in (iii) če je višja od 6, se ji pripiše visoko tveganje.

4.1.4. POKOJNINSKI SISTEM*

Pokojninska reforma iz leta 2012 kljub nekaterim pozitivnim učinkom ni zagotovila dolgoročne vzdržnosti in ustreznosti pokojninskega sistema. V letu 2016 se je rast števila starostnih upokojencev v primerjavi z letom 2015 zmanjšala (z 1,3 % na 0,8 %) in je še vedno nizka v primerjavi z letoma 2012 in 2013 (4 % oziroma 4,1 %). To je skupaj z naraščanjem števila tistih, ki vplačujejo pokojninske prispevke v prvi (javni) steber, povzročilo znatno povečanje razmerja med tistimi, ki plačujejo pokojninske prispevke, in upokojenci (ZPIZ, 2017). Kljub temu razvoju sta tako vzdržnost kot ustreznost še vedno izziv za prihodnost. Glede ustreznosti dohodkov sedanjih in prihodnjih upokojencev obstajajo pomisleki. Tveganje revščine (in socialne izključenosti) med starejšimi je nad povprečjem EU (glej oddelek 4.3.3). Razmerje med povprečnimi starostnimi neto pokojninami in neto plačami se zmanjšuje, kar kaže, da se ustreznost pokojnin slabša([19])([20]).

Obstaja široko soglasje o ključnih ciljih pokojninske reforme, konkretnega akcijskega načrta za njeno sprejetje pa še vedno ni. Ekonomsko-socialni svet je julija 2017 na podlagi bele knjige o pokojninah iz aprila 2016([21]) in javne razprave o novi pokojninski reformi, ki je sledila, pripravil in soglasno sprejel dokument z naslovom „Izhodišča za prenovo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji“. V njem so predstavljeni različni ukrepi za

([19]) Uporabljeni so nacionalni podatki o razmerju med neto pokojninami in neto plačami. Skupno nadomestitveno razmerje (kazalnik Eurostata) v teh okoliščinah ni primeren kazalnik, saj je večina upokojencev v Sloveniji oproščena plačila dohodnine in prispevkov za socialno varnost. Po nacionalnih podatkih je na primer povprečna razlika med neto in bruto starostno pokojnino v letu 2016 znašala manj kot 4 EUR.

([20]) Po nacionalnih podatkih se razmerje zmanjšuje od leta 2008.

([21]) Za več podrobnosti o rešitvah, predlaganih v beli knjigi o pokojninah, glej tudi Evropska komisija (2017c).

doseganje ustreznih pokojnin z minimalno nadomestitveno stopnjo v višini 70 % ter vzpostavitev vzdržnega in preglednega pokojninskega sistema. Vendar so ti ukrepi na splošno še vedno opredeljeni zelo na široko, prav tako pa ni pripravljen akcijski načrt. Zato ni jasno, kako bi se izvajali predlagani ukrepi in kako bi bili doseženi ključni cilji. Poleg tega obdobje uvajanja reforme kljub dogovoru med socialnimi partnerji in vlado o sprejetju pokojninske reforme do leta 2020 še ni opredeljeno.

Doseganje ustreznosti pokojnin za delavce s krajšimi delovnimi dobami bo izziv. Dolžina delovne dobe močno vpliva na višino pokojnine. Na podlagi sedanje zakonodaje bi odložitev upokojitve zaposlenega s povprečno plačo za 2 leti po zakonsko določeni upokojitveni starosti povzročila povečanje neto nadomestitvenih stopenj([22]) za skoraj 7,6 odstotne točke pri moških in ženskah. V prihodnosti bi bilo treba posebno pozornost nameniti ustreznosti pokojnin delavcev s krajšimi delovnimi dobami, zlasti glede na demografske spremembe (glej oddelek 4.3.1), poznejši vstop na trg dela in vse večjo uporabo netipičnih zaposlitvenih pogodb med gospodarsko krizo (Evropska komisija, 2017c; izračuni Evropske komisije in Odbora za socialno varstvo za prihajajoče poročilo o ustreznosti pokojnin za leto 2018), kar bi lahko poslabšalo razmere za prihodnje generacije([23]).

V letu 2017 so se zvišale starostne in invalidske pokojnine za osebe, ki izpolnjujejo vse pogoje za upokojitev. Oktobra 2017 je začela veljati novela Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Spremenjeni zakon zvišuje najnižjo starostno in invalidsko pokojnino za osebe, ki izpolnjujejo pogoje za upokojitev, na 500 EUR mesečno([24]). Nacionalni organi ocenjujejo, da bo sprememba koristila približno 52 000 upokojencem, katerih pokojnine se bodo v povprečju zvišale za 26 EUR.

Sheme dodatnega pokojninskega zavarovanja v sedanji obliki bodo imele le omejen učinek na dohodek v starosti. Analiza (Majcen in drugi, 2015) kaže, da so se kljub velikemu številu pokritih oseb prispevki v dodatna pokojninska zavarovanja([25]) med letoma 2008 in 2012([26]) zmanjšali, zlasti prispevki mlajših generacij. Medtem ko je imelo v letu 2016 približno 63 % tistih v prvem (javnem) stebru sklenjeno dodatno pokojninsko zavarovanje (MDDSZ, 2017d in KAD, 2017), v letu 2016 niso bile v celoti plačane premije za približno tretjino zavarovalnih polic (SZZ, 2016 in KAD, 2017). Razmerje med tistimi, ki imajo sklenjeno dodatno pokojninsko zavarovanje, in zaposlenimi se s starostjo povečuje, vendar sklenitev zavarovanja pri višji starosti prinaša nižje prihranke([27]) (Majcen in drugi, 2015). Po navedbah nacionalnih organov je v letu 2016 samo 3,2 % upokojencev prejemalo pokojnine iz dodatnega pokojninskega zavarovanja([28]). Projekcije kažejo, da bi lahko imele sheme dodatnega zavarovanja velik vpliv na ustreznost pokojnin v Sloveniji za tiste, ki bodo redno prispevali vanje (MDDSZ, 2016). Čeprav vlada in socialni partnerji priznavajo pomen shem dodatnega pokojninskega zavarovanja, še ni jasnega načrta o tem, kako zagotoviti, da bi se več uporabljale([29]).

([22]) Teoretične nadomestitvene stopnje so opredeljene kot raven pokojninskega dohodka prvo leto po upokojitvi, izražena kot odstotek dohodkov posameznika ob začetku prejemanja pokojnine.

([23]) Slovenski Inštitut za ekonomska raziskovanja razvija modul, ki bo omogočal, da bodo pri načrtovanju ustreznosti pokojnin v mikrosimulacijah upoštevani različni zaposlitveni življenjepisi ter sheme dodatnega pokojninskega zavarovanja. Rezultati se pričakujejo v letu 2018, vendar pri pripravi poročila o Sloveniji za leto 2018 še niso bili na voljo.

([24]) Znesek se usklajuje z inflacijo na enak način kot druge pokojnine.

([25]) Dodatna pokojninska zavarovanja (drugi steber) vključujejo (i) poklicno obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje za posamezne poklice ter (ii) individualno in kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje (MDDSZ, 2016).

([26]) Delež plačanih premij pri vseh aktivnih zavarovalnih policah se je zmanjšal s 87 % v letu 2008 na 67 % v letu 2012 (Majcen in drugi, 2015).

([27]) Leta 2016 je povprečni znesek dodatnih prihrankov na osebo znašal približno 4 860 EUR in še ni bistveno prispeval k dohodku upokojencev (MDDSZ, 2017d in KAD, 2017).

([28]) Od tega je bilo 88 % „pospešeno izplačanih pokojninskih rent“, kar pomeni, da se večina prihranjenega zneska izplača v kratkem obdobju (1 leto), preostanek rente pa se doživljenjsko izplačuje v majhnih letnih zneskih (na primer 10 EUR na leto).

([29]) V beli knjigi o pokojninah so predlagana kolektivna pogajanja ali samodejni pristop, medtem ko je v „Izhodiščih za prenovo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji“ omenjena potreba po komunikacijskih in izobraževalnih dejavnostih ter ustreznih spodbudah države.

4.1.5. ZDRAVSTVO IN DOLGOTRAJNA OSKRBA*

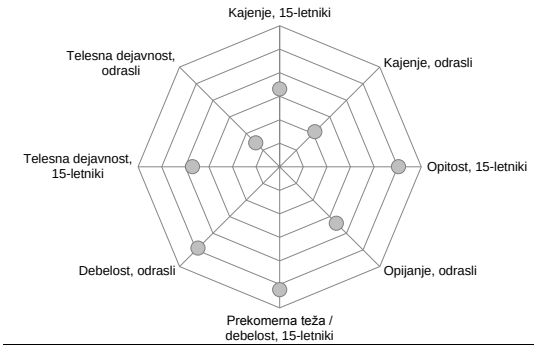
Sistem zdravstvenega varstva kljub razmeroma omejenim sredstvom zagotavlja dobre rezultate, vendar se bo pritisk zaradi staranja prebivalstva povečal. Slovenija je letu 2015 za zdravstvo porabila 8,5 % BDP, kar je manj od povprečja EU v višini 9,9 %. Še vedno je uspešna na področju preprečljive umrljivosti([30]), vendar bi preventiva lahko še izboljšala učinkovitost zdravstvenega sistema. Stopnje debelosti so na primer veliko višje od povprečja EU, umrljivost zaradi ciroze jeter pri moških pa je med najvišjimi v Evropi (graf (4.1.2)). Čeprav Slovenija poroča o zelo majhnih neizpolnjenih potrebah po zdravljenju (glej okvir 4.3.1), se je delež ljudi, ki poročajo o čakalnih dobah za nekatere specializirane storitve, povečal s 6 % v letu 2007 na 13 % v letu 2015 (OECD/Evropski observatorij za zdravstvene sisteme in politike, 2017). Vendar pa je sistem zaradi staranja prebivalstva pod pritiskom in v prihodnosti bi bilo treba nameniti več sredstev za zdravstvo. Zato je za nadaljnje zagotavljanje visokokakovostne oskrbe pomembno zagotoviti večjo učinkovitost.

Uveden je bil projekt za izboljšanje preventive, ki ga podpira EU. Leta 2019 naj bi bilo ustanovljenih 25 centrov za promocijo zdravja, da se zmanjša obseg kroničnih nenalezljivih bolezni, povezanih z načinom življenja. Projekt podpirajo evropski strukturni in investicijski skladi.

Reforma financiranja zdravstva je v pripravi, vendar njeno sprejetje zamuja. Predlog Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju je bil pripravljen, vendar še ni bil vložen v Državni zbor. Sedanja oblika dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja bo ukinjena in spremenjena v obvezno zdravstveno nadomestilo, ki se bo plačevalo zdravstveni zavarovalnici (ZZZS).

Nekateri deli reforme so bili uzakonjeni že leta 2017. Spremembe Zakona o zdravstveni dejavnosti so namenjene izboljšanju preglednosti in dostopa do zdravstvenih storitev. Med drugim vključujejo nove predpise o koncesijah, enotnem režimu za delovna dovoljenja in nadzoru ponudnikov. Na podlagi Zakona o zdravniški službi so bili nekateri odhodki, ki jih trenutno plačuje zdravstvena zavarovalnica (specializacije, pripravništva, izobraževanje in usposabljanje), preneseni na državni proračun. Z nedavnimi spremembami Zakona o pacientovih pravicah so bile podrobneje pojasnjene pravice in obveznosti v zvezi z naročanjem na preglede. Poleg tega so bila v letu 2017 za nekatere storitve z dolgim čakalnim časom zagotovljena dodatna finančna sredstva.

Graf 4.1.2: **V Sloveniji so težave z alkoholom, prekomerno telesno težo in debelostjo večje kot v večini drugih držav EU**

(1) Bližje sredini, kot je točka, uspešnejša je država v primerjavi z drugimi državami EU. Nobena država ni v belem „ciljnem območju", saj so v vseh državah na vseh področjih možnosti za napredek.
Vir: Izračuni OECD na podlagi podatkovne zbirke Eurostata (evropska anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu leta 2014 ali okoli njega), zdravstveni statistični podatki OECD in raziskave na področju odnosa šoloobveznih otrok do zdravja v obdobju 2013–2014. (Zasnova grafa: Laboratorio MeS).

Slovenska vlada dosega napredek pri izvajanju nacionalnega plana zdravstvenega varstva za obdobje 2016–2025. Sprejeti so bili prvi ukrepi za spremembo zakonodaje na področju upravljanja in vodenja zdravstvenih zavodov. Spremembe se med drugim nanašajo na poslovno neodvisnost, pristojnosti organov upravljanja in poklicno odgovornost. Poleg tega je Državni zbor leta 2017 sprejel Zakon o interventnih ukrepih za zagotovitev finančne stabilnosti javnih zdravstvenih zavodov. Na voljo je približno 136 milijonov EUR nujnih sredstev za pokritje približno 80 % izgub, ki so jih bolnišnice nakopičile predvsem v času krize. Za upravičenost do te sheme morajo bolnišnice sprejeti sanacijske načrte in sprejeti nadzor, ki ga izvajajo posebni odbori Ministrstva za zdravje. V pripravi je nacionalna strategija za razvoj osnovne

([30]) Preprečljiva umrljivost je razsežnost izogibljive umrljivosti in se razume kot smrti, ki bi jih bilo mogoče s kakovostno zdravstveno oskrbo preprečiti. Ta kazalnik je dober pokazatelj učinkovitosti zdravstvenega sistema.

zdravstvene dejavnosti do leta 2025 in postopno se uvajajo referenčne ambulante družinske medicine. Do leta 2020 bo predvidoma vzpostavljen sistem ocenjevanja zdravstvene tehnologije za vse vidike uvedbe novih zdravstvenih tehnologij, vključno z njihovo optimalno uporabo. Rešitve IKT (e-recept, e-napotnica, e-naročanje) bodo izboljšale informacije na ravni celotne države.

Javno naročanje v zdravstvenem sektorju še vedno ni dovolj združeno. Leta 2017 je bilo izvedeno skupno javno naročanje za devet različnih izdelkov. Vendar je delež centralno izvedenih javnih naročil v primerjavi z drugimi državami nizek, človeški viri, namenjeni za to delo, pa so glede na zahtevnost dejavnosti še vedno omejeni. Dokler ne bodo javni naročniki bolj dejavno uporabljali skupnega javnega naročanja, je bila vzpostavljena podatkovna zbirka s cenami, ki izhajajo iz preteklih postopkov javnega naročanja. Bolnišnice morajo uporabiti najnižjo ceno v tej podatkovni zbirki kot najvišjo ceno za vsako novo naročilo blaga za iste izdelke.

Dodatne izboljšave na področju javnega naročanja bi prinesle večjo učinkovitost in zmanjšale tveganje nedovoljenega dogovarjanja med ponudniki. Pri javnem naročanju v zdravstvenem sektorju sta potrebna posebno strokovno znanje in posledično profesionalizacija pristojnih oseb. Slovenija še ni sprejela celovite strategije za profesionalizacijo. Nedavne izkušnje kažejo, da je z dobro pripravljenim skupnim javnim naročanjem, zlasti medicinskih pripomočkov, mogoče povečati povprečno število ponudb in znatno znižati ponujene cene. Ob tem lahko skupno javno naročanje v različnih bolnišnicah dopolnjuje delo organa za skupno javno naročanje in je lahko za nekatere nakupe primernejše. Poleg tega bi bolj sistematično sodelovanje zadevnih strokovnih zdravstvenih delavcev v celotnem razpisnem postopku privedlo do več uspešnih ponudb, saj povečuje zadovoljstvo glede opravljenega nakupa. Hkrati je zaradi majhnega slovenskega trga prisotno tveganje, da izbira enega samega dobavitelja za izdelek ustvarja monopole. To bi lahko privedlo do nedostopnosti zdravljenja, dolgoročno pa k povišanju cen zaradi koncentracije na trgu. Slovenija še nima zadostne zmogljivosti ali sredstev za ugotavljanje nedovoljenega dogovarjanja med ponudniki in kaznovanje takega ravnanja, kjer je to ustrezno (glej tudi oddelek 4.4.3).

Slovenija še vedno nima celostnega sistema dolgotrajne oskrbe. Slovenija nima enotne vstopne točke ali standardnega modela za ocenjevanje potreb po storitvah dolgotrajne oskrbe. To povzroča tveganje neučinkovitosti in uporabniku otežuje orientacijo v sistemu. Zagotavljanje skupnostne dolgotrajne oskrbe ni dobro usklajeno in financiranje socialne dolgotrajne oskrbe je razdrobljeno. Slovenija je svojo omejeno porabo doslej osredotočila na institucionalno oskrbo namesto na oskrbo na domu.

Pripravljen je bil nov osnutek zakonodajnega predloga za dolgotrajno oskrbo. Namen reforme je vzpostaviti vzdržen in dostopen sistem oskrbe, ki združuje zdravstvene in socialne vidike oskrbe z integriranimi storitvami dolgotrajne oskrbe. V skladu s predlogom zakona naj bi se nov sistem dolgotrajne oskrbe izvajal od leta 2020. Na seznamu ciljnih storitev bi bile tudi osnovne in pomožne storitve ter nenujne zdravstvene storitve. Predlog zakona predvideva enotno metodo za ocenjevanje potreb po oskrbi ter vključuje interdisciplinarne mobilne enote, celosten nadzor in integrirane mreže ponudnikov. Spodbuja podporo za neformalno oskrbo([31]) v domačem okolju ter si prizadeva za olajšanje razmer za posameznike in družine z zagotavljanjem možnosti denarnih prejemkov, usposabljanja in svetovanja za neformalne oskrbovalce ter 14-dnevne nadomestne oskrbe na leto pod določenimi pogoji. Upravičenci bi prejeli finančno nadomestilo ali plačanega osebnega pomočnika ali plačane zdravstvene storitve na domu ali v negovalnem domu. Vsi upravičenci bi prejeli polno nadomestilo za rehabilitacijske storitve, katerih namen je ohraniti ali izboljšati njihovo neodvisnost, ter za socialno in psihološko podporo in svetovanje. Uveden je bil dveletni poskusni program, ki ga je delno sofinanciral Evropski socialni sklad, da se preizkusijo konkretni ukrepi, predlagani v predlogu zakona.

Še vedno ni jasno, kako se bodo financirale storitve, določene v Zakonu o dolgotrajni oskrbi. V skladu s predlogom Zakona o dolgotrajni oskrbi, objavljenim oktobra 2017, bi

([31]) Vendar se nekateri družinski člani zaradi spodbude morda ne bi vključili na trg dela v času, ko se zaradi staranja prebivalstva povečuje potreba po delovni sili.

vzdržnost delno zagotovilo novo obvezno zavarovalno nadomestilo, delno pa zdravstvene premije.

4.1.6. PODJETJA V DRŽAVNI LASTI*

Zavezanost Slovenije izvajanju strokovnih poklicnih standardov pri upravljanju podjetij v državni lasti je začela prinašati sadove. Uspešnost podjetij v državni lasti v letu 2016, ki je prvo leto, v katerem jih je v celoti upravljal Slovenski državni holding (SDH), je dosegla cilje, zastavljene v aktih upravljanja, saj je bila skupno dosežena skoraj 6-odstotna donosnost lastniškega kapitala (SDH, 2017). V letu 2017 naj bi donosnost lastniškega kapitala ostala na isti ravni kot v letu prej. V letu 2017 so bila izplačila dividend družb, ki jih je upravljal SDH, bodisi kot lastnik ali v imenu države, 38 % višja kot v letu 2016 ter so dosegla rekordno vrednost, ki je bila skoraj dvakrat višja od prejetih dividend leta 2011, tj. ko je Slovenija prvič uporabila centralizirani sistem upravljanja kapitalskih naložb.

V okviru novega načrta upravljanja za leto 2018 naj bi se donosnost lastniškega kapitala v naslednjih letih rahlo povečala. Navedeno je, da bo v prihodnje poudarek na kakovosti korporativnega upravljanja, preglednosti in skladnosti dejavnosti upravljanih podjetij ter podpori za korporativno preoblikovanje podjetij. Cilj SDH je redno poročanje o podjetjih v državni lasti uskladiti s standardi, ki veljajo za podjetja, ki kotirajo na borzi.

Donosnost lastniškega kapitala je najnižja v kategoriji strateških podjetij. SDH pri podjetjih v državni lasti razlikuje med strateškimi podjetji, ki poleg gospodarskih dosegajo tudi strateške cilje. To so običajno največja podjetja in v to kategorijo se uvršča 66,9 % portfelja. Medtem ko je bila donosnost lastniškega kapitala leta 2017 na splošno 6,0 %, je bila pri strateških podjetjih 4,5 %. Analiza v oddelku 4.4.1 potrjuje, da skupna faktorska produktivnost velikih podjetij v državni lasti zaostaja za skupno faktorsko produktivnostjo podjetij v državni in zasebni lasti.

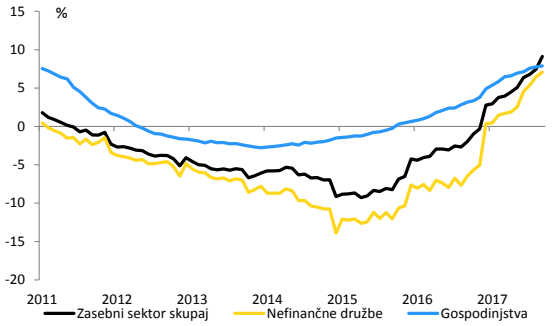
Nekatere napovedane privatizacije so še v teku. V letu 2017 je bil dokončan samo en postopek privatizacije (Paloma, ki izdeluje higienske izdelke iz papirja). Za privatizacijo družbe Telekom Slovenije, o kateri je Državni zbor odločil že leta 2013, še ni določen časovni načrt.

4.2. FINANČNI SEKTOR

4.2.1 BANČNI SEKTOR*

Razmere v slovenskem bančnem sektorju so se znatno izboljšale zaradi boljše donosnosti, solventnosti in kakovosti sredstev. Donosnost lastniškega kapitala se je več kot podvojila in leta 2016 dosegla 7,8 %, predvsem zaradi nižjih oslabitev. Povprečni količnik kapitalske ustreznosti je razmeroma stabilen (junija 2017 je znašal 18,7 %), čeprav se je od decembra 2016 nekoliko zmanjšal zaradi obnovljene rasti posojil. Medletna stopnja rasti posojil gospodinjstvom in nefinančnim družbam je septembra 2017 dosegla rekordne vrednosti, in sicer je znašala 7,9 % za gospodinjstva in 7,1 % za nefinančne družbe (graf 4.2.1). Struktura financiranja bank je še posebej ugodna, pri čemer je razmerje med posojili in vlogami leta 2016 znašalo 78,8 %.

Graf 4.2.1: **Medletna rast posojil, prilagojena za prodajo in listinjenje**

Vir: ECB.

Banke morajo najti nove vire dohodka in nadzirati stroške, da bi ohranile donosnost. Trenutna donosnost je večinoma posledica nižjih oslabitev ali celo sprostitve predhodnih oslabitev. To se bo verjetno spremenilo, saj nova posojila postopoma ustvarjajo nove oslabitve. Pod pritiskom bo verjetno tudi donosnost, in sicer zaradi vztrajno nizkih obrestnih mer ter zvišanja stroškov izpolnjevanja skladnosti, bonitetnih zahtev, nadzora in naložb. Ena od možnih strategij za izravnavo teh negativnih dejavnikov je, da se posebna pozornost nameni prihodkom iz nadomestil ter da se razvijejo novi posojilni produkti in storitve. Da bi banke znižale svoje stroške in dosegle ekonomijo obsega, bi se lahko odločile tudi za partnerstvo ali prevzem.

Obseg slabih posojil se je še naprej zmanjševal. Tako Banka Slovenije kot ECB sta poročali o krčenju slabih posojil. Nacionalni statistični podatki so obsežnejši in so bili uporabljeni za analizo v oddelku 1, medtem ko se o statističnih podatkih ECB poroča v oddelku 3. Po nacionalnih statističnih podatkih je delež slabih posojil za celoten bančni sektor junija 2017 znašal 10,8 %, kar pomeni zmanjšanje s 14,8 %, kolikor je znašal leto prej (graf 4.2.2). V podjetniškem sektorju se je delež slabih posojil še naprej zmanjševal in junija 2017 dosegel 23,9 %, medtem ko je leto prej znašal 31,3 %. Leta 2013 in 2014 je bil znaten del zmanjšanja slabih posojil posledica prenosa slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB). Vendar se skupni obseg slabih posojil v Sloveniji, vključno s posojili v bilanci stanja DUTB, prav tako razmeroma hitro zmanjšuje. Medtem se je količnik pokritosti v bančnem sektorju (tj. delež skupnih rezervacij glede na bruto vrednost slabih posojil) počasi povečeval in se

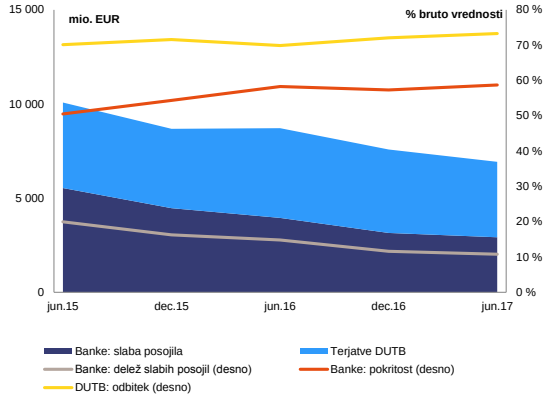
Tabela 4.2.1: **Kazalniki finančne trdnosti, vse banke v Sloveniji**

(%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017-Q2
Slabi dolgovi	-	-	19,2	17,1	16,6	13,3	9,6	8,7
Slaba posojila	-	-	-	-	22,8	17,9	12,3	11,4
Slaba posojila nefinančnih družb	-	-	-	-	43,5	36,8	26,8	24,1
Slaba posojila gospodinjstev	-	-	-	-	7,8	7,2	4,8	4,4
Količnik pokritosti	-	-	44,5	61,3	53,3	59,3	60,3	60,5
Razmerje med posojili in vlogami*	156,5	149,0	143,8	119,0	95,9	86,2	78,8	79,0
Količnik temeljnega kapitala	8,6	9,3	9,8	12,9	17,1	18,0	18,5	18,3
Količnik kapitalske ustreznosti	11,3	11,8	11,4	13,7	17,9	18,6	19,1	18,7
Donosnost lastniškega kapitala**	-3,1	-11,1	-19,4	-90,2	-2,5	3,5	7,8	-
Donosnost sredstev**	-0,2	-0,8	-1,5	-8,0	-0,3	0,4	1,0	-

Vir: ECB (konsolidirani bančni podatki).

približuje povprečnim odbitkom (tj. prilagoditvam poštene vrednosti glede na bruto vrednosti ob prenosu), ki se uporabljajo za sredstva DUTB. Ta gibanja kažejo, da se je z zmanjšanjem slabih posojil povečala zmožnost bank za pokrivanje prihodnjih izgub pri preostalem portfelju slabih posojil.

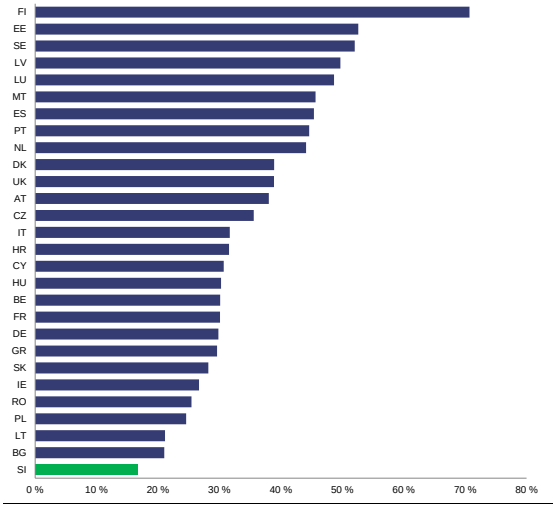
Graf 4.2.2: **Gibanja slabih posojil, vključno s sredstvi DUTB**

(1) Količnik pokritosti je opredeljen kot delež skupnih rezervacij glede na bruto vrednost slabih posojil.
(2) Odbitek za sredstva DUTB je opredeljen kot prilagoditev poštene vrednosti glede na bruto vrednosti ob prenosu.
Vir: Banka Slovenije, DUTB.

Zmanjšanje slabih posojil v zadnjih četrtletjih je bila večinoma posledica rešitev za restrukturiranje posojil, katerih dolgoročno vzdržnost je treba natančno spremljati. Pretvorba restrukturiranih nedonosnih posojil v donosna posojila (tj. posojila, ki so okrevala) in odpisi (tj. predvsem odpisi dolga prek restrukturiranja posojil) so predstavljali manj kot polovico spremembe obsega slabih posojil v prvi polovici leta 2017, medtem ko so leta 2016 predstavljali skoraj tri četrtine zmanjšanja slabih posojil. Ker bi se prodaja posojil v drugi polovici 2017 lahko povečala, bo lahko pozitiven učinek restrukturiranja posojil na slaba posojila še manjši. Eden od možnih razlogov za to je, da je velik delež ureditve restrukturiranja še vedno neuspešen ali v najboljšem primeru delno uspešen. Delež donosnih restrukturiranih nedonosnih posojil glede na vsa restrukturirana posojila v Sloveniji dejansko znaša približno 17 % (graf 4.2.3). Med drugim je to lahko posledica visokih stopenj ponovnega neplačila, ki preprečujejo postopno preoblikovanje restrukturiranih nedonosnih posojil v donosna posojila. Poleg tega so bila nekatera od teh restrukturiranih posojil pretvorjena v posojila z odplačilom v enkratnem znesku([32]) ali pa vključujejo odlog plačila([33]), tako da je njihovo splošno uspešnost mogoče oceniti šele, ko začne veljati podaljšanje plačilnih rokov. Zato je treba bolj pozorno spremljati vzdržnost restrukturiranih nedonosnih posojil. Če bi se postopki v primeru insolventnosti na sodiščih pospešili (glej oddelek 4.4.5), bi bilo lahko zmanjševanje slabih posojil še hitrejše.

Graf 4.2.3: **Delež donosnih restrukturiranih posojil (konec junija 2017)**

Vir: ECB.

DUTB je na poti, da izpolni večino svojih nalog, vendar obseg in narava sredstev, ki ostajajo v njenem portfelju, ustvarjata tveganja, ki jih je treba spremljati. Cilj poslovne strategije, sprejete decembra 2016, je zagotavljati največji možni donos za državo in do leta 2022 v celoti poplačati obveznice z državnim poroštvom. DUTB je od svoje ustanovitve leta 2013 do junija 2017 ustvarila kumulativne denarne tokove v višini skoraj 1,1 milijarde EUR, kar predstavlja skoraj 60 % skupne poštene vrednosti prenesenih posojil. Večina teh denarnih tokov izhaja iz refinanciranja posojil DUTB s strani bank, vendar se zdi, da se prodaja posojil/zavarovanj povečuje. DUTB je predčasno odplačala del svojih neporavnanih dolgov, vključno s polnim poplačilom državnih

([32]) Posojila z odplačilom v enkratnem znesku so posojila, pri katerih se odplačilo glavnice odloži do konca trajanja posojila.
([33]) Posojila, ki vključujejo odlog plačila, so posojila, pri katerih se neporavnane zapadle obveznosti delno ali v celoti pretvorijo v prihodnje obveznosti.

posojil do decembra 2016, in prešla na prožnejše možnosti refinanciranja. DUTB naj bi leta 2017 ponovno postala donosna, zlasti zaradi nižjih stroškov financiranja. Eno od ključnih tveganj v prihodnosti je ohranjanje zagona pri ustvarjanju denarnega toka od prodaj, saj bo preostala sredstva iz portfelja DUTB morda težje prodati.

Nedavne reforme so namenjene ohranjanju stabilnosti bančnega sektorja. Konsolidacija in prestrukturiranje sektorja sta napredovala; nedavno so se združile tri banke, prav tako je bil zaključen postopek nadzorovane likvidacije dveh manjših bank. Banke se držijo svojih načrtov glede zmanjševanja slabih posojil, ki jih nadzirata Banka Slovenije in enotni mehanizem nadzora. Banka Slovenije je ob tehnični pomoči, ki jo zagotavlja Evropska komisija, in v sodelovanju s Svetovno banko marca 2017 izdala Priročnik za učinkovito upravljanje in reševanje nedonosnih terjatev MSME (Banka Slovenije, 2017a). Priročnik vključuje celovit sveženj orodij za preprečevanje, ugotavljanje in upravljanje slabih posojil v tem segmentu.

Učinek prihodnjih regulativnih sprememb naj bi bil razmeroma omejen. Za večino bank postopna uvedba prihodnjega Mednarodnega standarda računovodskega poročanja (MSRP) 9 naj ne bi pomenila nobenih znatnih novih rezervacij([34]). Po nadzorniški oceni, izvedeni konec leta 2016, bodo nekatere manjše in manj kompleksne banke morda prizadete bolj kot druge, zlasti zaradi podatkov, ki so potrebni za pridobitev ocen pričakovanih kreditnih izgub. Učinek prihodnje minimalne zahteve glede kapitala in kvalificiranih obveznosti([35]) na večino bank bo zelo omejen, in sicer zaradi njihovega presežnega kapitala. Vendar bodo manj kapitalizirane banke morda soočene z znatnimi primanjkljaji, ki jih bo treba zapolniti z izdajanjem kvalificiranih obveznosti.

Vztrajna vpletenost države v finančni sektor vključuje nekatera tveganja za finančno stabilnost. Država nadzira znaten del finančnega sektorja, saj ima deleže v NLB, Abanki-Celje in pozavarovalnici Sava Re, nedavni razvoj pa kaže, da ni veliko politične volje za izboljšanje stanja. Vlada ni uspela privatizirati vsaj 50 % NLB do konca leta 2017, kot se je zavezala v spremenjenem sklepu o državni pomoči glede dokapitalizacije NLB iz leta 2013([36]). V skladu z zavezo vlade je privatizacija Abanke-Celje načrtovana za leto 2019. Dva poskusa povečanja deleža v pozavarovalnici Sava Re s strani tuje zavarovalniške skupine sta bila zavrnjena. Kot je pokazala kriza v Sloveniji leta 2013, lahko ohranitev visoke ravni vpletenosti države dolgoročneje vključuje nekatera tveganja za finančno stabilnost, gospodarsko učinkovitost in javne finance.

4.2.2 DOSTOP DO FINANCIRANJA ZA MALA IN SREDNJA PODJETJA*

Pogoji financiranja so se ublažili, vendar manj za MSP. Obrestne mere za posojila podjetjem in razlike v donosnosti desetletnih nemških državnih obveznic so se zmanjšale, vendar ostajajo nad tistimi v euroobmočju. Slovenske banke so bile še naprej previdne pri posojanju MSP (UMAR, 2016). Stroški izposojanja za mala posojila glede na stroške izposojanja za velika posojila so se v zadnjih letih zvišali. Poleg tega obstaja pomanjkanje finančne pismenosti MSP ter poslovnega svetovanja za pomoč MSP pri zapletenih postopkih za pridobitev bančnih posojil([37]), različnih javnih finančnih spodbud in novih alternativnih virov financiranja. Ta razvoj potrjuje tudi nedavna raziskava na ravni podjetij, ki jo je izvedla Evropska investicijska banka (EIB, 2017). Glede na raziskavo se 8 % podjetij sooča s finančnimi omejitvami, kar je blizu povprečju EU.

([34]) Mednarodni standard računovodskega poročanja (MSRP) 9 bo novi računovodski standard za finančne instrumente, ki bo s 1. januarjem 2018 nadomestil trenutni MRS 39. Imel bo znaten učinek na banke, zlasti pri metodologiji za oslabitve, saj bodo morale banke zaradi poudarka na pričakovanih kreditnih izgubah prej pripoznati svoje izgube.

([35]) Minimalna zahteva glede kapitala in kvalificiranih obveznosti določa finančne vire, ki jih je treba rezervirati za kritje morebitnih izgub in potreb po dokapitalizaciji med reševanjem banke v težavah. Ta zahteva, ki je bila predstavljena v direktivi o sanaciji in reševanju bank, bo postopoma uvedena med letoma 2020 in 2022.

([36]) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-482_en.htm

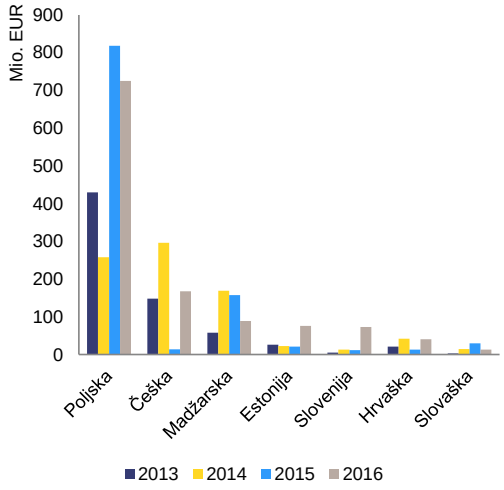
([37]) Odstotek zavrnjenih vlog za posojila in nesprejemljivih ponudb za posojila se je znatno povečal (s 5,6 % leta 2015 na 13,9 % leta 2016). To bi lahko pomenilo, da vloge MSP včasih niso dovolj dobro pripravljene ali da so učinki boljšega dostopa MSP do posojil ostali omejeni, ker so posojilni pogoji neugodni in ker so povezani stroški v absolutnem smislu za slovenska MSP previsoki.

Raziskava kaže na jasno nedavno izboljšanje zadovoljstva podjetij s sestavnimi deli ponudb za zunanje financiranje, kot so stroški in zahteve glede zavarovanja. Na splošno raziskava kaže, da v primerjavi z letom 2016 precej manj podjetij meni, da je dostop do financiranja ovira za naložbe (zmanjšanje z 48 % na 29 %). Vendar MSP pogosteje menijo, da je dostop do financiranja ovira za dolgoročno rast, kot velika podjetja.

Alternativni finančni instrumenti, kot so tvegani kapital in druge vrste lastniškega kapitala, se v Sloveniji šele pojavljajo. Alternativno financiranje predstavlja le majhen delež finančnih virov, ki so na voljo MSP. Raven zasebnega kapitala v Sloveniji je kljub skromnemu zvišanju še vedno nizka (Invest Europe, 2017) (graf 4.2.4). Na splošno se dostop do alternativnega financiranja, zlasti tveganega kapitala, v Sloveniji izboljšuje, čeprav z zelo nizke ravni. Kar zadeva delež tveganega kapitala kot odstotek BDP, je država še vedno med zadnjimi od vseh držav članic EU([38]). Možno je, da širjenja inovativnih MSP ne preprečuje le omejena razpoložljivost bančnih posojil, temveč tudi pomanjkanje tveganega kapitala in drugih vrst lastniškega financiranja (Van Roy in Nepelski, 2016).

([38]) Tvegani kapital v Sloveniji je leta 2014 znašal 0,0067 %, kar je precej pod ravnjo EU, ki je za isto leto znašala 0,062 % (Evropska komisija, 2017e).

Graf 4.2.4: **Letna vrednost naložb zasebnega kapitala v izbranih državah Srednje in Vzhodne Evrope v obdobju 2013–2016 (v milijonih EUR)**

Vir: Invest Europe, statistični podatki o zasebnem kapitalu v državah Srednje in Vzhodne Evrope za leto 2016.

Dosežen je bil usklajen odziv politike za izboljšanje dostopa do financiranja. V okviru 4.2.1 so obravnavane priložnosti za financiranje, ki so bile ustvarjene s sredstvi in mehanizmi EU. MSP se finančna podpora zagotavlja tudi prek finančnih instrumentov Slovenskega podjetniškega sklada (SPS) (tako dolžniških kot lastniških, kot so nepovratna sredstva za zagonska podjetja, semenski kapital, konvertibilna posojila, lastniški kapital, mikroposojila in jamstva za bančna posojila s subvencijo obrestne mere). Vendar se ti finančni instrumenti zdijo pomembni le približno enemu od devetih MSP, in sicer zaradi omejenih skupnih razpoložljivih sredstev (Banka Slovenije, 2017b). Kljub temu poročilo SPS kaže, da je bilo prek njegovih ukrepov finančne podpore ustvarjenih več tisoč novih delovnih mest. Poleg tega državna razvojna banka (SID banka) ponuja posebne finančne instrumente za MSP.

Nove tehnologije pomagajo financirati slovenska zagonska podjetja. Slednja so bila zelo uspešna na več mednarodnih platformah za množično financiranje in so nedavno zbrala znatna sredstva prek platform za prvo javno ponudbo kovancev. Slovenija ima dobre možnosti, da postane regionalno vozlišče blokovnih verig. Te izboljšave prinašajo vidne rezultate, o čemer pričajo tudi „samorogi“, kot so Outfit 7 in več drugih globalno uspešnih podjetij (glej tudi oddelek 4.4.5 o poslovnem okolju).

Okvir 4.2.1: **Izbrana tema politike: izboljšanje dostopa do financiranja**

Leta 2017 sta dva pozitivna dogodka spodbudila nadaljnje naložbe v alternativne možnosti. Najprej je SPS jeseni 2017 vložil osem milijonov EUR([1]) v novo čezmejno kapitalsko pobudo, in sicer v t. i. Čezmejni sklad skladov tveganega kapitala v državah in regijah Srednje Evrope, ki ga upravlja Evropski investicijski sklad. Njegovi glavni cilji so spodbujati kapitalske naložbe v MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo v regiji, vzpostaviti trdno tržno infrastrukturo za financiranje tveganja, uvesti najboljše tržne standarde za kapitalske naložbe v podjetja ter privabiti institucionalne vlagatelje in upravljavce skladov v Srednjo Evropo. Skupno so predvidene naložbe v pet do osem skladov tveganega kapitala, da bi se razpoložljivi znesek za naložbe v podjetja v Srednji Evropi povečal na približno 160 milijonov EUR. Kot drugo sta Evropski investicijski sklad in SID banka (nacionalna razvojna banka) sredi novembra 2017 vzpostavila prvi slovenski investicijski program kapitalske rasti. Za inovativna in hitro rastoča MSP bo na voljo 100 milijonov EUR, kritih z jamstvom Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI).

Pripravljajo se dodatni finančni instrumenti, ki so sofinancirani iz strukturnih skladov EU (skladov ESI). Slovenska vlada se je junija 2016 odločila 253 milijonov EUR iz skladov ESI nameniti skladu skladov. SID banka, ki je upravljavec sklada skladov, je avgusta 2017 izvedla tržni preizkus, ki je bil podlaga za naložbeno strategijo. Sporazum s SID banko je bil podpisan novembra 2017([2]), prvi obrok v višini 63 milijonov EUR pa je prejela v začetku decembra 2017([3]) Pričakuje se, da bo SID banka v začetku leta 2018 objavila javne razpise za izbor finančnih posrednikov na štirih različnih področjih, in sicer raziskav, razvoja in inovacij, MSP, energijske učinkovitosti ter razvoja mest. Končni prejemniki naj bi sredstva prejeli v drugi polovici leta 2018. Skupno bo 88 milijonov EUR zagotovljenih prek posojil, 60 milijonov EUR prek mikroposojil, 95 milijonov EUR prek portfeljskih jamstev in 10 milijonov EUR prek lastniškega financiranja. Lastniško financiranje bo zagotovljeno izključno za podporo MSP.

Za kmetijska in gozdarska podjetja bodo uporabljena jamstva v kombinaciji z nepovratnimi sredstvi iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. To je pomemben korak, ki pomeni odklon od podpiranja kmetijskih, podeželskih in gozdarskih podjetij izključno z nepovratnimi sredstvi. Predvideno je, da bo sklad skladov s 65 milijoni EUR, ki jih bo upravljal, kril tveganja v zvezi s posojili navedenih podjetij. Izbira upravljavca sklada skladov še poteka. Končni prejemniki naj bi jamstva in nepovratna sredstva prejeli leta 2018.

([1]) http://www.podjetniskisklad.si/sl/novice-in-objave/novice/sporocila-za-javnost/457-slovenskim-ambicioznim-malim-in-srednje-velikim-podjetjem-se-ponujajo-nove-priloznosti-financiranja-rasti.
([2]) https://krog.sta.si/2453866/prva-sredstva-iz-sklada-skladov-prihodnje-leto.
([3]) https://www.sta.si/2460138/v-sklad-skladov-nakazanih-63-milijonov-kohezijskih-sredstev.

4.3 TRG DELA, IZOBRAŽEVANJE IN SOCIALNE POLITIKE

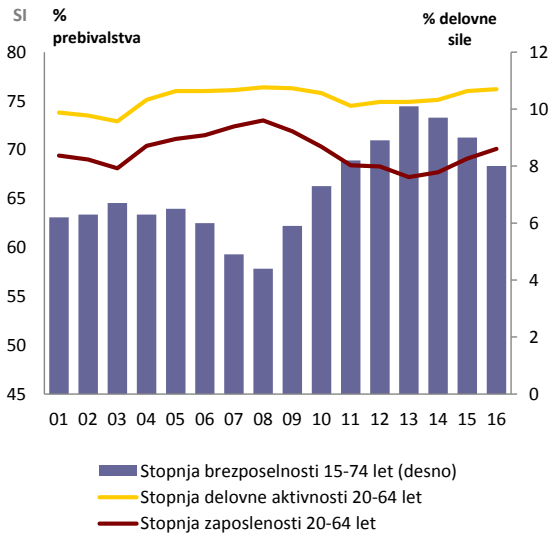
4.3.1 TRG DELA

Razmere na trgu dela se še naprej izboljšujejo. Ob okrevanju gospodarstva se je stopnja zaposlenosti zvišala že tretje leto zapored, brezposelnost pa se zmanjšuje (graf 4.3.1). Leta 2017 se je brezposelnost (starostna skupina od 15 do 74 let) zmanjšala z 8,0 % na 6,8 %. V tretjem četrtletju leta 2017 je stopnja zaposlenosti znašala 74,1 %, kar pomeni zvišanje za 3,7 odstotne točke v primerjavi z istim obdobjem leta 2016. V istem obdobju se je izboljšala tudi stopnja zaposlenosti nizko usposobljenih delavcev (3. četrtletje leta 2016: 44,2 %, 3. četrtletje leta 2017: 50,2 %), čeprav je še vedno pod povprečjem EU (55,7 %). Kljub tem pozitivnim gibanjem so še vedno prisotni izzivi, zlasti za starejše delavce (od 55 do 64 let). Leta 2016 se je stopnja zaposlenosti starejših delavcev zvišala za 1,9 odstotne točke in je bila pri 38,5 % najvišja doslej. Kljub temu še vedno precej zaostaja za povprečjem EU (55,2 %). Poleg tega je stopnja delovne aktivnosti za to starostno skupino najnižja v EU. Decembra 2017 je Državni zbor sprejel Zakon o interventnih ukrepih na trgu dela in podaljšal ukrepe za spodbujanje zaposlovanja oseb, starejših od 55 let([39]).

Hitro staranje družbe pomeni krčenje delovno sposobnega prebivalstva in ponudbe delovne sile. To bi lahko oviralo gospodarsko rast. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) napoveduje, da bi se lahko do leta 2020 delovna sila v povprečju zmanjševala za 8 000 oseb na leto (0,82 % celotnega aktivnega prebivalstva, starega od 20 do 64 let), zaradi česar se bo zmanjšalo tako število zaposlenih kot tudi brezposelnih (UMAR, 2016a).

Koeficient starostne odvisnosti starih naj bi se do leta 2060 podvojil. To pomeni, da bodo današnji mladi delavci in prihodnje generacije verjetno dvojno obremenjeni. Njihov prispevek k socialni varnosti bi se lahko povečal, s čimer bi se ob nespremenjenih pogojih zmanjšale neto plače. Te generacije bodo glede na plače verjetno prejemale tudi nižje pokojnine kot današnji upokojenci (Evropska komisija, 2017f) (glej oddelek 4.1.3). Delež prebivalcev, starejših od 65 let, naj bi do leta 2060 dosegel 31,6 %, medtem ko trenutno znaša 17,1 %.

Graf 4.3.1: **Stopnje delovne aktivnosti, zaposlenosti in brezposelnosti (letne)**

Vir: Evropska komisija

V odziv na ta trend je vlada pripravila Strategijo dolgožive družbe. Slednja se osredotoča na štiri stebre: i) zaposlovanje/aktivnost; ii) samostojno, zdravo in varno življenje vseh generacij; iii) socialno vključenost ter iv) oblikovanje okolja za aktivno staranje (UMAR in MDDSZ, 2017). Pristojna ministrstva še niso pripravila šestmesečnih akcijskih načrtov s konkretnimi predlogi, čeprav bi jih morala predložiti do konca leta 2017.

Neto migracije po gospodarski krizi so bile zelo nizke. V zadnjih desetih letih je bilo priseljevanje najvišje v obdobju 2007–2009 in je bila bolj posledica hitre rasti posameznih sektorjev (npr. gradbeništva) kot pa celovite strategije. Če se migracije v prihodnosti ne bodo povečale ter če bosta stopnja rodnosti in pričakovana življenjska doba stabilni, naj bi bilo do leta 2060 do pol milijona manj delovno sposobnih prebivalcev kot leta 2013 (UMAR in MDDSZ, 2017). Strateška migracijska politika ni pomagala privabiti delavcev v deficitarne poklice.

([39]) Delodajalci so za zaposlitev starejših delavcev zlasti oproščeni plačevanja prispevkov za socialno varnost za obdobje do 24 mesecev. Ta ukrep velja od 1. januarja 2016 in bo zdaj podaljšan do 31. decembra 2019.

Okvir 4.3.1: **Spremljanje uspešnosti glede na evropski steber socialnih pravic**

Evropski steber socialnih pravic, ki so ga 17. novembra 2017 razglasili Evropski parlament, Svet in Evropska komisija, določa 20 načel in pravic v korist državljanov v EU. Glede na posledice krize ter spreminjanje naših družb zaradi staranja prebivalstva, digitalizacije in novih načinov dela steber predstavlja vodilo za prenovljeno konvergenco k boljšim delovnim in življenjskim razmeram.

SLOVENIJA*		
Enake možnosti in dostop do trga dela	Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (% populacije 18-24 let)	Med najuspešnejšimi
	Vrzel v stopnji zaposlenosti med spoloma	Nadpovprečna
	Razmerje kvintilnih razredov (S80/S20)	Med najuspešnejšimi
	Tveganje revščine ali socialne izključenosti (v %)	Nadpovprečna
	Stopnja NEET (% populacije med 15. in 24. letom)	Nadpovprečna
Dinamični trgi dela in pravični delovni pogoji	Stopnja zaposlenosti (% populacije 20-64 let)	Povprečna
	Stopnja brezposelnosti (% populacije 15-74 let)	Povprečna
	Rast bruto razpolož. dohodka gospodinjstev na prebivalca	Potrebno je spremljanje
Socialna zaščita in vključenost	Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjševanje revščine	Nadpovprečna
	Otroci, mlajši od treh let, vključeni v formalno varstvo	Povprečna
	Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi, o katerih poročajo pacienti	Nadpovprečna
	Raven digitalne usposobljenosti posameznikov	Povprečna

* Države članice so razvrščene v skladu s statistično metodologijo, dogovorjeno z Odborom za zaposlovanje in Odborom za socialno zaščito. Po tej metodologiji se opazujejo ravni in spremembe kazalnikov v primerjavi z ustreznim povprečjem EU, države članice pa se razvrstijo v sedem kategorij (od „najuspešnejših" do „kritičnih razmer"). Tako se npr. država lahko uvrsti v kategorijo nadpovprečnih držav, če je raven kazalnika blizu povprečja EU, a se hitro izboljšuje. Za podrobnejša metodološka pojasnila glej osnutek skupnega poročila o zaposlovanju 2018, COM(2017) 674 final.

Slovenija dosega razmeroma dobre rezultate pri kazalnikih iz pregleda socialnih kazalnikov([1]), ki podpirajo evropski steber socialnih pravic. Dohodkovna neenakost je nizka in enako velja za delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje. Tveganje revščine in socialne izključenosti se je v zadnjih letih zmanjšalo, vendar je med starejšimi revščina še vedno pogosta. Nizka stopnja zaposlenosti starejših in nizko usposobljenih delavcev je zaskrbljujoča v smislu enakih možnosti in nezadostno zastopanih skupin. Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev se je med krizo znatno zmanjšal, vendar se spet povečuje.

Nizka stopnja zaposlenosti starejših in nizko usposobljenih delavcev odraža nizko udeležbo odraslih v izobraževanju in aktivnih politikah zaposlovanja. Izobraževanje odraslih in aktivne politike zaposlovanja so pomembna orodja za izboljšanje dostopa do trga dela Osebam, ki želijo delati, lahko pomagajo pridobiti nova znanja in spretnosti ali jih spodbudijo k zaposlitvi. Od leta 2010 udeležba odraslih v izobraževanju pada ter je še zlasti nizka med starejšimi in nizko usposobljenimi delavci. V Sloveniji je zelo nizka tudi udeležba v aktivnih politikah zaposlovanja.

Slovenija zagotavlja visokokakovostno splošno izobraževanje ter uspešno omejuje zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega se je v Sloveniji še naprej povečeval delež prebivalstva s terciarno izobrazbo. Leta 2016 je imelo terciarno izobrazbo 44,2 % 30–34-letnikov, kar je 3,2 odstotne točke več kot leta 2014. K tradicionalno dobrim rezultatom slovenskega izobraževalnega sistema so prispevali visok javni ugled učiteljev, intenziven socialni dialog na področju izobraževanja in razmeroma visoka raven naložb v izobraževanje.

[1] Pregled socialnih kazalnikov vključuje 14 glavnih kazalnikov, od katerih se 12 trenutno uporablja za primerjavo uspešnosti držav članic. Kazalnika „udeležba v aktivnih politikah zaposlovanja na 100 oseb, ki želijo delati" in „sredstva za zaposlene na opravljeno uro dela (v EUR)" se ne uporabljata zaradi tehničnih pomislekov držav članic. Zadevni odbori razpravljajo o morebitnih alternativnih možnostih.

V številnih poklicih so vidni znaki pomanjkanja delovne sile. Glede na anketo družbe Manpower o

pomanjkanju ustrezno usposobljene delovne sile se je delež delodajalcev, ki poročajo o pomanjkanju ustrezno usposobljene delovne sile, povečal z 28 % leta 2012 na 33 % leta 2016. Anketa Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje kaže podobne rezultate, zlasti za voznike težkih vozil in vlačilcev, delavce v predelovalnih dejavnostih, varilce, zidarje, kuharje, natakarje, orodjarje in prodajalce (ZRSZ, 2017). Prilagoditev izobraževalnih programov in zagotavljanje krajev vpisa bi lahko prispevalo k zmanjšanju teh vrzeli. Večina delavcev je ustrezno usposobljenih za svoje trenutno delovno mesto, vendar se zdi, da sistem ni popolnoma zmožen zagotavljati potrebnih znanj in spretnosti (OECD, 2017a).

Staranje prebivalstva poudarja potrebo po večji udeležbi odraslih v izobraževanju. Čeprav je leta 2016 stopnja udeležbe odraslih v izobraževanju znašala 11,6 % in je bila še vedno nekoliko (za 0,8 odstotne točke) nad povprečjem EU, se že od leta 2010 postopoma znižuje. Udeležba odraslih v izobraževanju je še zlasti nizka med starejšimi in nizko usposobljenimi delavci. To povzroča zaskrbljenost, saj bi se lahko z izboljšanjem znanj in spretnosti prek izobraževanja odraslih povečale možnosti za zaposlitev.

Stopnja udeležbe v aktivnih politikah zaposlovanja v Sloveniji je bila med najnižjimi v EU, medtem ko dolgotrajna brezposelnost ostaja visoka. Leta 2016 je bilo dolgotrajno brezposelnega 4,3 % aktivnega prebivalstva, kar ustreza 53,3 % vseh brezposelnih. Po nacionalnih podatkih je leta 2016 stopnja prehoda iz dolgotrajne brezposelnosti v zaposlitev znašala 25,2 %, delež dolgotrajno brezposelnih v programih aktivnih politik zaposlovanja pa je znašal 48 % vseh udeležencev. Za leti 2017 in 2018 je za aktivne politike zaposlovanja predvidenih približno 189 milijonov EUR, kar je povečanje v primerjavi s prejšnjimi leti, vendar je to še vedno nizko v primerjavi z drugimi državami OECD. Leta 2017 sta bila dva nova ukrepa namenjena neposredno starejšim delavcem([40]). Ne glede na napredek so starejši in nizko usposobljeni delavci še vedno premalo zastopani v aktivnih politikah zaposlovanja in bi lahko imeli koristi od izvajanja priporočila o poteh izpopolnjevanja.

Kljub nizki stopnji udeležbe so najpomembnejši slovenski programi aktivnih politik zaposlovanja([41]) dokaj uspešni v smislu učinka na trg dela in stroškovne učinkovitosti. Septembra 2017 je Univerza na Primorskem pripravila oceno učinka ključnih zaposlitvenih programov v Sloveniji. Kratko- in dolgoročni učinki so pozitivni, razen programa javnih del, ki je namenjen iskalcem zaposlitve, ki so najbolj oddaljeni od trga dela. Čeprav ima program nekaj pozitivnih učinkov, kot so razvoj znanj in spretnosti, aktivacija in socialna vključenost, je njegov učinek na trg dela skromen, izračunana neto korist pa negativna (MDDSZ in Univerza na Primorskem, 2017). Kljub tem na splošno dobrim rezultatom nizka stopnja udeležbe v aktivacijskih ukrepih ostaja zaskrbljujoča.

Spodbude za zaposlitev za nizko plačo pri osebah, ki prejemajo nadomestilo za brezposelnost, so šibke. V prvih mesecih brezposelnosti je neto nadomestitvena stopnja denarnih nadomestil za brezposelnost za zaposlene z nizkimi dohodki zelo visoka (nad 80 %). Past brezposelnosti za prejemnike denarnih nadomestil je v primerjavi z drugimi državami članicami EU velika. Vendar so delodajalci v Sloveniji zakonsko zavezani plačilu stroškov prevoza na delo in prehrane med delom. Ti niso obdavčeni in znašajo približno 13 % povprečne mase plač, zaradi česar so neto plače v Sloveniji približno 10 % višje v primerjavi z uradnimi statističnimi podatki. Prejemniki denarnih nadomestil za brezposelnost nimajo teh ugodnosti. Če se te upoštevajo, je past brezposelnosti manjša za približno 10 odstotnih točk, vendar je še vedno nad povprečjem EU. Poleg tega denarna nadomestila za brezposelnost prejema razmeroma majhen delež brezposelnih (24 % leta 2015) in za krajše obdobje kot v drugih državah članicah EU([42]). Veliko brezposelnih

([40]) Aktivni do upokojitve (program subvencij) in Celovita podpora podjetjem za aktivno staranje delovne sile (delavnice).

([41]) Ocenjeni so bili naslednji programi: Institucionalno usposabljanje (2009–2012), Usposabljanje na delovnem mestu (2009–2012). Zaposli.me (2009–2012) in Javna dela (2012–2014).

([42]) To je odvisno od trajanja zavarovanja in delno tudi od starosti. Brezposelna oseba je na primer upravičena do dvomesečnega prejemanja denarnega nadomestila za brezposelnost, če je mlajša od 30 let in je bila v zadnjih 24 mesecih zavarovana vsaj šest mesecev. To obdobje se podaljša na tri mesece, če je bila oseba v zadnjih 24 mesecih zavarovana vsaj devet mesecev. Celovita

prejema druge oblike dohodkovne podpore (OECD, 2016a).

Septembra 2017 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju trga dela, zlasti zaradi hitrejše aktivacije brezposelnih. Pripravljena je bila spodbuda za prejemnike denarnih nadomestil za brezposelnost z nizko in srednjo izobrazbo. Če se zaposlijo za polni delovni čas, bodo še naprej prejemali 20 % zadnjega denarnega nadomestila za brezposelnost do konca obdobja, za katero je bilo nadomestilo prvotno odobreno, vendar ne dlje kot 12 mesecev po začetku zaposlitve. S to spodbudo bi se lahko past brezposelnosti še dodatno zmanjšala.

Zakon o delovnih razmerjih iz leta 2013, ki je bil uveden za zmanjšanje dvojnosti na trgu dela in povečanje prožnosti, se je očitno obrestoval, vsaj za starejše delavce. V študiji z naslovom „Učinki novega Zakona o delovnih razmerjih na pravičnost in produktivnost“([43]) so ocenjeni kratkoročni učinki Zakona o delovnih razmerjih na pravičnost in produktivnost([44]). Študija kaže na ugodne rezultate za starejše delavce v smislu višjih stopenj prehoda s pogodb za določen čas na pogodbe za nedoločen čas ter iz brezposelnosti v zaposlitev (MDDSZ in Univerza na Primorskem, 2017). Vendar je bilo analizirano obdobje razmeroma kratko, poleg zaposlitev za nedoločen čas pa se povečujejo tudi zaposlitve za določen čas. Čeprav je reforma očitno pomagala nekaterim ranljivim skupinam, da se zaposlijo, je zaposlovanje za določen čas še vedno težava.

Za mlade so se zaposlitvene razmere izboljšale, vendar se pogosto zaposlujejo na podlagi nestandardnih in prekarnih pogodb. Delež zaposlenih za določen čas med mladimi je še vedno med najvišjimi v EU (UMAR, 2017a). Leta 2016 je bilo več kot 7 od 10 mladih delavcev v Sloveniji zaposlenih s pogodbo za določen čas v primerjavi s 13,1 % delavcev, starih od 25 do 49 let (Evropska komisija, skupno poročilo o zaposlovanju, 2018c). Mladi so tudi prekomerno zastopani pri delu za neprostovoljni krajši delovni čas in delu z nižjimi plačami. To je predvsem posledica razširjenosti pogodb o študentskem delu, ki se je povečala kljub nedavni uvedbi prispevkov delodajalcev za socialno varnost za te pogodbe (UMAR, 2017a). Poleg tega so ženske v Sloveniji pogosteje zaposlene po pogodbi za določen čas kot ženske v povprečju v EU-28 in pogosteje kot moški. Delavci s krajšo delovno dobo in daljšimi prekinitvami delovne dobe bi lahko v prihodnosti imeli težave z ustreznostjo pokojnine, kar bi le še poslabšalo že obstoječe težave (glej oddelek 4.1.4). Statistični urad Republike Slovenije ocenjuje, da se je delež možnega navideznega samozaposlovanja med letoma 2012 in 2015 skoraj podvojil (SURS, 2016). Delež samozaposlenih med vsemi zaposlenimi osebami se je počasi povečeval, in sicer z 9,5 % leta 2008 na 11,6 % leta 2016.

Rast plač v Sloveniji je še vedno zmerna in skladna z gibanjem produktivnosti. Leta 2016 so se nominalne plače v Sloveniji zvišale za 2,8 %. Skupaj s skromno rastjo produktivnosti je to prispevalo k zvišanju nominalnih stroškov dela na enoto. Trg dela še naprej zaznamuje visoko povpraševanje po delu na eni strani in nizka stopnja brezposelnosti na drugi strani, kar bo po pričakovanjih povzročalo stalen pritisk za zvišanje plač. Nominalne plače naj bi se še naprej zviševale, in sicer za 2,8 % leta 2017 ter za približno 3,2 % leta 2018 in 2019, kar ostaja tako pod stopnjo, skladno z notranjimi razmerami na trgu dela, kot tudi pod stopnjo, skladno s stabilnim razvojem stroškovne konkurenčnosti([45]). Zvišali naj bi se tudi nominalni stroški dela na enoto, in sicer po stopnji, ki je nekoliko pod povprečjem euroobmočja (graf 4.3.3). Realna rast plač se je

primerjava denarnih nadomestil za brezposelnost in aktivnih politik zaposlovanja v državah članicah EU je del primerjalne analize, objavljene v osnutku skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2018.

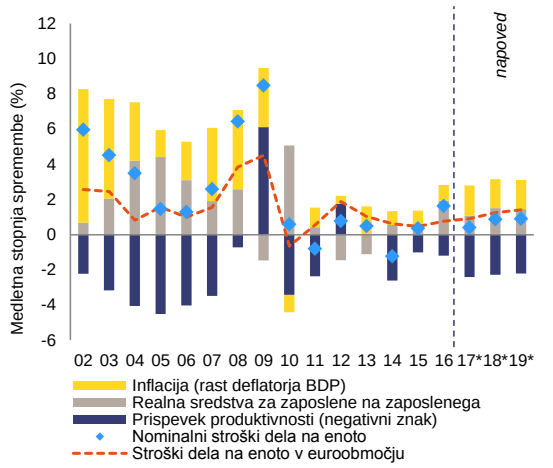
([43]) Študijo je pripravilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v sodelovanju z Univerzo na Primorskem.

([44]) Zakon je zmanjšal varnost zaposlitve za zaposlene za nedoločen čas in zvišal stroške v zvezi z zaposlitvijo za določen čas. Zlasti je bila odpravljena posebna zaščita pred odpuščanjem za starejše delavce (stare 55 let ali več).

([45]) Evropska komisija redno ocenjuje, ali gibanje plač podpira ponovno makroekonomsko uravnoteženje ali pa je vir morebitnih makroekonomskih neravnotežij. Ocena temelji na primerjavi dejanskega gibanja plač z dvema hipotetičnima referenčnima meriloma, skladnima z notranjim ali zunanjim ekonomskim ravnotežjem držav članic, in sicer (i) z rastjo plač, ki bi se predvidela na podlagi sprememb produktivnosti dela, cen in stopnje brezposelnosti, ter (ii) rastjo plač, ki bi bila skladna s konstantnim realnim efektivnim deviznim tečajem na podlagi stroškov dela na enoto. Nominalna rast plač v Sloveniji je bila leta 2016 nižja od obeh meril.

leta 2016 pospešila in po več letih znatnega zaostanka v navedenem letu presegla rast produktivnosti za približno 0,7 odstotne točke. V prihodnjih letih naj bi ostala nekoliko pod rastjo produktivnosti.

Graf 4.3.2: **Razčlenitev stopnje sprememb stroškov dela na enoto**

Vir: Evropska komisija

Minimalna bruto plača se je leta 2017 zvišala na 804,96 EUR, kar je približno 14 EUR (1,8 %) več kot v preteklem letu. Glede na to, da je bilo to zvišanje razmeroma majhno in manjše od zvišanja povprečnih plač (2,2 %), verjetno ne bo izvajalo pritiska na konkurenčnost. Vendar je bil bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca od leta 2008 razmeroma skromen. Kljub povečanju v zadnjih letih je še vedno pod ravnjo pred krizo.

Okvir tristranskega socialnega dialoga v Sloveniji je razmeroma dobro razvit, vendar še vedno obstajajo nekatere pomanjkljivosti. Socialni partnerji so vključeni v oblikovanje politik prek Ekonomsko-socialnega sveta, v katerem so zastopani vlada, sindikati in organizacije delodajalcev. Čeprav so socialni partnerji na splošno zadovoljni s postopkom posvetovanja, menijo, da bi se lahko socialni dialog dodatno izboljšal, če bi bili že v zgodnji fazi vključeni v pripravo zakonodajnih predlogov in reformnih ukrepov. Pomanjkanje virov zaradi upada članstva v sindikatih in organizacijah delodajalcev vpliva na zmožnost socialnih partnerjev, da učinkovito sodelujejo v socialnem dialogu.

4.3.2 IZOBRAŽEVANJE, ZNANJA IN SPRETNOSTI

Osnovna znanja in spretnosti slovenskih učencev ter pravičnost izobraževalnega sistema so na splošno na visoki ravni in se izboljšujejo, vendar še vedno ostajajo nekatere neenakosti. Slovenski 15-letniki so uspešni na vseh treh področjih, ki so se preverjala leta 2015 v raziskavi OECD v okviru Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA), tj. v naravoslovni, matematični in bralni pismenosti. Raven podpovprečnih dosežkov pri učencih iz spodnjega socialno-ekonomskega kvartila znaša 25,1 %, medtem ko pri učencih iz zgornjega kvartila znaša le 6,3 %, vendar se je razlika v uspešnosti na področju naravoslovja zaradi socialno-ekonomskega statusa učencev izboljšala s 17,5 % leta 2006 na 13,5 % leta 2015. Med raziskavama PISA iz leta 2012 in 2015 se je enakost spolov v Sloveniji izboljšala največ od vseh držav članic EU, vendar je bralna pismenost fantov še vedno zaskrbljujoča, saj je podpovprečnih na tem področju še vedno 12,1 % več fantov kot deklet (povprečje EU znaša 9,6 %). Delovna skupina, ki jo je ustanovilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, si je začela prizadevati za vključitev digitalnih spretnosti in znanj v uradni učni načrt za leto 2017. Delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, je še vedno med najmanjšimi v EU.

Reforme financiranja terciarnega izobraževanja se nadaljujejo, vendar je bila prenova zakonodaje odložena. Da bi se bolje uskladile nacionalne strategije in poslanstva visokošolskih zavodov, so bila s spremembami Zakona o visokem šolstvu in zadevnega odloka leta 2016 preoblikovana načela financiranja, določena pa je bila tudi podlaga za sklenitev večletnih sporazumov o financiranju. Vendar je bil načrtovan nov celovit Zakon o visokem šolstvu odložen.

Odhodki za izobraževanje kot delež BDP so se med krizo zmanjšali, vendar ostajajo nad povprečjem EU. Med letoma 2012 in 2015 so se javnofinančni odhodki za izobraževanje kot delež BDP zmanjšali za 0,9 odstotne točke, kar je eno od največjih znižanj v EU. Vendar so odhodki za izobraževanje v višini 5,6 % BDP, zabeleženi leta 2015, ostali nad povprečjem EU, ki znaša 4,9 %. Proračun Ministrstva za izobraževanje, ki se je med letoma 2013 in 2016 zmanjšal za 6,8 %, se je

od takrat povečal v skladu z okrevanjem gospodarstva, vendar je proračun za terciarno izobraževanje še vedno pod ravnjo iz leta 2014.

Slovenske šole so začele pripravljati učence za poklicne poti v podjetništvu. Po podatkih OECD je delež ljudi, ki menijo, da imajo potrebna znanja in spretnosti za ustanovitev podjetja, majhen (OECD, 2017c, d). V poročilu za obdobje 2016–2017 v okviru projekta *Global Entrepreneurship Monitor* so bili rezultati podjetniškega izobraževanja v Sloveniji pod povprečjem EU. Potekajo prizadevanja za spodbujanje podjetništva v šolah, vključno z razvojem, preizkušanjem in izvajanjem modela, ki spodbuja podjetniška znanja in spretnosti v osnovnih šolah. V ta namen je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport leta 2017 objavilo javni razpis.

Na področju poklicnega izobraževanja se je izboljšala povezava med študijem in praktičnimi izkušnjami. Zakon o vajeništvu, ki velja od decembra 2017, vajeništvo opredeljuje kot del sistema poklicnega izobraževanja. Vajenec ima status dijaka in mora vsaj 50 % praktičnega izobraževanja (dela) opraviti pri delodajalcu. Praktično izobraževanje se lahko opravi pri več kot enem delodajalcu, in sicer v okviru mednarodnih programov mobilnosti in izobraževalnih centrov. Status vajenca lahko pridobijo tudi brezposelni ali delavci, da bi pridobili srednješolsko poklicno izobrazbo ali kadar potrebujejo nadaljnje usposabljanje ali preusposabljanje. V šolskem letu 2017/2018 se lahko status vajenca pridobi v štirih programih, in sicer oblikovalec kovin – orodjar, kamnosek, mizar ter gastronomske in hotelirske storitve. Čeprav je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport pričakovalo do 200 vajencev na generacijo, jih do zdaj sodeluje le 53.

4.3.3 SOCIALNA POLITIKA

Slovenska družba je razmeroma enakopravna, vendar je revščina starejših pogosta. Delež prebivalstva, ki ga ogrožata revščina in socialna izključenost (AROPE)([46]), se je leta 2016 zmanjšal za 0,8 odstotne točke, in sicer na 18,4 %. Vrzel revščine (starostna skupina od 18 do 64 let) je nekoliko pod povprečjem EU. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti za starejše je pri 19,9 % nad povprečjem EU, ki znaša 17,7 %, in je še posebej visoka za ženske, starejše od 65 let (25,0 %; povprečje EU znaša 20,1 %). Čeprav najnovejše informacije([47]) kažejo, da se bo dohodkovna revščina spet zmanjšala, se Slovenija uvršča med države, v katerih je delež ljudi, starejših od 65 let, ki jim grozi revščina, precej večji kot pri ljudeh, starih od 18 do 64 let (UMAR, 2016a). Pokojnine so glavni vir dohodka starejših in so pogosto pod pragom revščine. Leta 2016 je povprečna neto starostna pokojnina znašala 612 EUR, vendar je decembra 2016 skoraj polovica upokojencev prejela manj kot 600 EUR. Razmere, s katerimi se danes sooča veliko upokojencev, so zaskrbljujoče tudi za prihodnje generacije (glej oddelek 4.1.4). V zvezi s tem je zaskrbljujoča tudi odložitev reforme pokojninskega sistema.

Vlada je sprejela ukrepe za odpravo dolgotrajne odvisnosti od denarne socialne pomoči. Avgusta 2017 je Ministrstvo za delo začelo izvajati programe socialne aktivacije, katerih namen je spodbuditi socialno vključevanje in vključevanje na trg dela za 12 500 najtežje zaposljivih in ranljivih oseb. Ta ukrep bo sofinanciral Evropski socialni sklad. Vlada je sprejela tudi Nacionalni izvedbeni načrt nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2017–2018. Večina vladnih ukrepov je namenjenih zmanjšanju tveganja revščine in je povezana s socialno aktivacijo. Leta 2018 so bila opuščena številna znižanja otroških dodatkov (od junija 2012), kar koristi 45 000 otrokom (MDDSZ, 2017a, b, c). Ustreznost socialne pomoči za osebe pod pragom minimalnega dohodka v Sloveniji je primerljiva z drugimi državami članicami([48]). V Sloveniji je dostop do socialne zaščite zagotovljen vsem, tudi samozaposlenim. Vendar ljudje s civilnopravnimi pogodbami v primeru bolezni ne morejo prejemati nadomestila za čas bolezni.

([46]) AROPE: stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (v % vseh prebivalcev). Ljudje, ki jim grozi revščina in/ali trpijo zaradi hudega materialnega pomanjkanja in/ali živijo v gospodinjstvih z nično ali zelo nizko delovno intenzivnostjo.

([47]) Prve ocene Eurostata za referenčno leto 2016.

([48]) Glede na primerjalno analizo na področju shem minimalnega dohodka, ki je bila opravljena v okviru Odbora za socialno zaščito; glej osnutek skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2018.

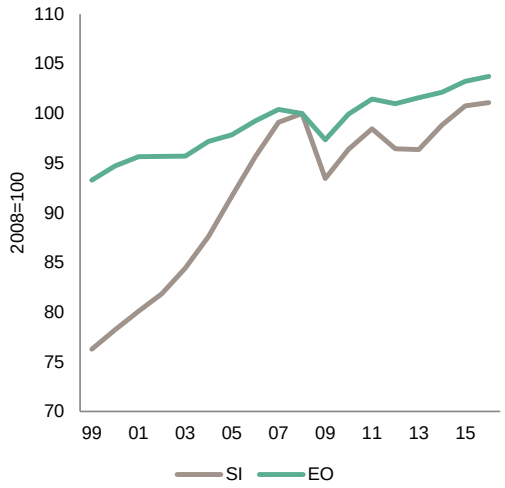
4.4 NALOŽBE

4.4.1 PRODUKTIVNOST*

V zadnjem desetletju se je rast produktivnosti dela le malo približala povprečju euroobmočja. Produktivnost dela se je do leta 2009 hitro približevala povprečju euroobmočja, predvsem zaradi močne akumulacije kapitala (graf 1.4). Med krizo se je rast produktivnosti dela v Sloveniji znatno znižala, vendar se je tudi ob okrevanju le počasi približevala povprečju euroobmočja (graf 4.4.1). Graf 4.4.2 kaže, da je bila rast produktivnosti dela v Sloveniji v obdobju 2008–2016 nižja kot v drugih državah s podobno ravnjo produktivnosti. To odraža naravo okrevanja po krizi, ki ga je zaznamovala nizka akumulacija kapitala, ki je bila le delno izravnana s povečanjem skupne faktorske produktivnosti (graf 1.4 in okvir 4.4.1). Razumevanje gonil produktivnosti v Sloveniji je pomembno za zagotovitev, da trenutna visoka gospodarska rast ostane trajnostna ter da podpira približevanje ravnem dohodkov v EU in euroobmočju. Zvišanje rasti produktivnosti je pomembno tudi v kontekstu razmeroma visoke ravni plač v Sloveniji in pričakovanih pritiskov na plače, ki naj bi dolgoročno nastali ob visokem povpraševanju po delu in nizki stopnji brezposelnosti.

Kar zadeva prihodnje obete, slovensko gospodarstvo kaže tako prednosti kot slabosti, ki bi lahko negativno vplivale na dolgoročno rast produktivnosti. Raven in sestava naložb, kakovost človeškega kapitala, zmožnost za inovacije in njihovo sprejemanje ter učinkovito razporejanje virov v gospodarstvu so ključni dejavniki, ki vplivajo na trendna gibanja produktivnosti v prihodnosti. Kar zadeva naložbe, okvir 4.4.1 kaže, da je raven naložb kljub izboljšanju še vedno nizka, in izpostavlja ovire, ki lahko zavirajo hitrejše okrevanje. Iz analize produktivnosti na ravni podjetij je razvidno, da lahko dober prenos tehnologije in padajoč delež virov, vezanih na neučinkovita podjetja, prispevata k rasti produktivnosti v prihodnosti, medtem ko nekatera podjetja v državni lasti rast še vedno zavirajo. Analiza makrodejavnikov kaže, da je Slovenija uspešna v smislu kakovosti izobraževalnega sistema, povezljivosti, zasebnih naložb v raziskave in razvoj ter nizkih ovir za vstop in povezljivost. Po drugi strani pa lahko razmeroma nizka raven znanj in spretnosti splošnega odraslega prebivalstva in nezadostno razviti kapitalski trgi negativno vplivajo na prihodnja trendna gibanja produktivnosti.

Graf 4.4.1: **Produktivnost dela v Sloveniji in euroobmočju, 1999–2016**

(1) Produktivnost dela je izražena na delavca.
Vir: Evropska komisija.

Graf 4.4.2: **Produktivnost dela leta 2010 in povprečna letna stopnja njene rasti (2008–2016)**

Vir: Eurostat.

Analiza produktivnosti na ravni podjetij

Vrzel v produktivnosti dela med najproduktivnejšimi in drugimi podjetji je v zadnjih 20 letih ostala razmeroma stabilna (Domadenik et al., 2018)**.** To velja zlasti za storitve, kjer se vrzel med 5 % najproduktivnejših podjetij (vodilna podjetja v panogi) in drugimi podjetji (ki zaostajajo) ni spremenila. Kljub temu je vrzel v storitvenem sektorju veliko večja kot v predelovalnih dejavnostih (grafa 4.4.3 in 4.4.4)

Okvir 4.4.1: **Naložbeni izzivi in reforme v Sloveniji**

Oddelek 1: Makroekonomski vidik

Raven naložb se je leta 2017 ponovno zvišala ter naj bi leta 2017 in 2018 presegla 9 %. Okrevanje je povezano z večjim povpraševanjem, manjšo negotovostjo v poslovnem okolju in ugodnimi pogoji financiranja. Poleg zasebnih naložb se bodo ponovno okrepile tudi vladne naložbe, in sicer zaradi hitrejšega izplačevanja sredstev EU in učinka volilnega cikla. Vendar raven naložb ostaja pod preteklim povprečjem in povprečjem EU (graf 1.2), njihova struktura pa je z vidika razvoja še vedno šibka , kar velja na primer za naložbe v neopredmetena sredstva. Od krize je bil upad skupnih naložb v Sloveniji v povprečju večji kot v EU. Odhodki so se zmanjšali tako pri zasebnih kot tudi pri javnih naložbah. Zasebne naložbe so se leta 2009 znatno zmanjšale, njihov delež v BDP pa se je zmanjševal do leta 2015. Zmanjšanje je večinoma odražalo znaten upad gradbene dejavnosti. Nasprotno pa so produktivne naložbe v stroje in opremo pokazale večjo odpornost. Javne naložbe so imele vlogo stabilizatorja in so bile v veliki meri podprte s sredstvi EU, vendar so se leta 2016 zmanjšale in približale povprečju EU, saj so se izplačila teh sredstev upočasnila.

Oddelek 2: Ocena ovir za naložbe in tekočih reform

Oddelek 3: Glavne ovire za naložbe in trenutni prednostni ukrepi

1. Slovenija si prizadeva zmanjšati ovire za zasebne naložbe. Izvedenih je bilo skoraj 70 % opredeljenih ukrepov za zmanjšanje upravnega bremena. Vendar so glavni izzivi, zlasti za neposredne tuje naložbe, še naprej visoki stroški dela in davki, plačilna nedisciplina in neprožna ureditev trga dela. Konkurenčnost in produktivnost slovenskega gospodarstva bi bilo mogoče dodatno izboljšati z odpravo neučinkovitosti v javni upravi ter zmanjšanjem dolgotrajnih upravnih postopkov in ovir v nekaterih reguliranih poklicih.

2. Eden najobetavnejših načinov, kako izboljšati poslovno okolje, je med drugim poenostavitev postopkov prostorskega načrtovanja in izdajanja gradbenih dovoljenj. Čas in stroški, potrebni za pridobitev gradbenega dovoljenja, so med najvišjimi v EU. Oktobra 2017 je bila sprejeta nova zakonodaja, katere namen je poenostaviti in pospešiti pridobivanje gradbenih dovoljenj ter zmanjšati upravno breme za MSP, določa pa tudi regionalne prostorske načrte.

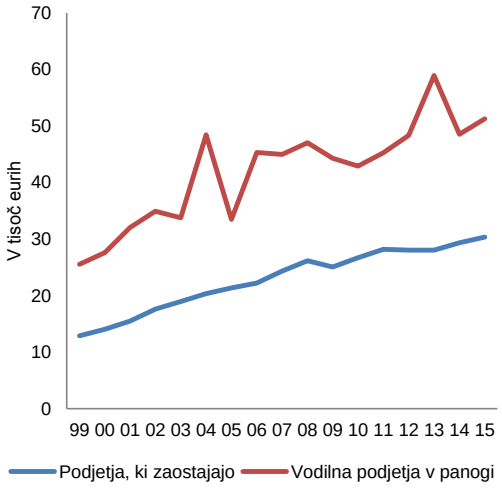
3. Dostop podjetij do financiranja je še naprej zelo odvisen od omejene razpoložljivosti bančnih posojil, medtem ko še vedno primanjkuje alternativnih virov financiranja. Kljub določenemu izboljšanju pri dostopu do tveganega kapitala je raven še vedno najnižja med vsemi državami članicami EU. Čeprav v primerjavi z lani manj podjetij meni, da je dostop do financiranja ovira za naložbe, to predstavlja dolgoročno oviro za MSP v smislu rasti in inovacij. Finančna podpora za MSP se je usmerjala prek finančnih instrumentov Slovenskega podjetniškega sklada, SID banke in mednarodnih mehanizmov financiranja (glej oddelek 4.2.2).

Breme, ki ga zombijevska podjetja predstavljajo za produktivnost, se je od vrhunca leta 2011 zmanjšalo. V nadaljevanju „zombijevsko podjetje“ pomeni podjetje, katerega dobiček pred obrestmi in davki v prejšnjih treh letih ni presegel odhodkov za obresti. Delež takih podjetij med vsemi podjetji je bil pri 15,2 % največji leta 2011, leta 2015 pa se je zmanjšal na ravni pred krizo. Delež zombijevskih podjetij je največji med velikimi podjetji (z več kot 250 zaposlenimi). Leta 2011 je bilo zombijevsko podjetje vsako peto veliko podjetje, vendar se je ta številka do leta 2015 skoraj prepolovila.

V obdobju 1995–2015 se je skupna faktorska produktivnost najbolj povečala pri velikih podjetjih. Zaradi tega se je vrzel v skupni faktorski produktivnosti med velikimi in drugimi podjetji še povečala (graf 4.4.3)([49]). Skupna faktorska produktivnost velikih podjetij se je povečala za 57 %, pri srednjih podjetjih za 49 %, pri malih podjetjih pa za 23 %. Večja uspešnost velikih in srednjih podjetij je posledica njihove izvozne usmerjenosti, medtem ko se je pri najmanjših podjetij zmanjšala prodaja zaradi zmanjšanja domače potrošnje in pobud večjih podjetij za znižanje stroškov.

([49]) Skupna faktorska produktivnost je tisti del proizvodnje, ki ga ni mogoče razložiti s količino vložkov, uporabljenih v proizvodnji. Tako je njena raven določena z učinkovitostjo in intenzivnostjo uporabe vložkov v proizvodnji.

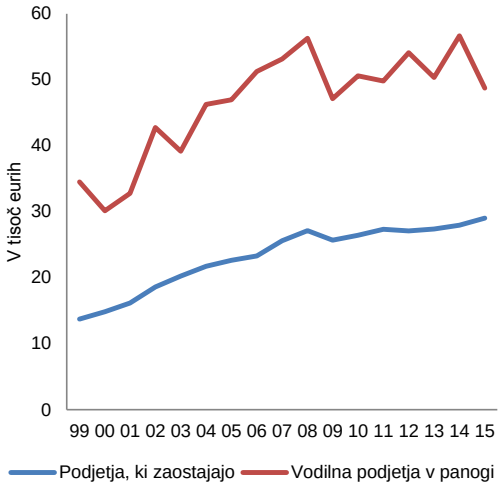
Graf 4.4.3: **Dodana vrednost na zaposlenega, v 1 000 EUR, predelovalne dejavnosti**

Vir: Domadenik, Ivanc in Marinšek (v pripravi).

Bolj kot je podjetje izvozno usmerjeno, večja je njegova skupna faktorska produktivnost. Podjetja z več kot 80-odstotnim deležem izvoza so povečala svojo skupno faktorsko produktivnost za 51 %, medtem ko je bilo pri podjetjih z majhnim ali neobstoječim deležem izvoza (< 30 %) povečanje bolj skromno, in sicer za 17 %. Od krize leta 2008 se je vrzel povečala. Ta ugotovitev je v skladu z literaturo, iz katere je razvidno, da so izvozniki običajno večji in produktivnejši.

Graf 4.4.4: **Dodana vrednost na zaposlenega, v 1 000 EUR, storitve**

Vir: Domadenik, Ivanc in Marinšek (v pripravi).

V obdobju 1995–2015 je bilo mogoče opaziti

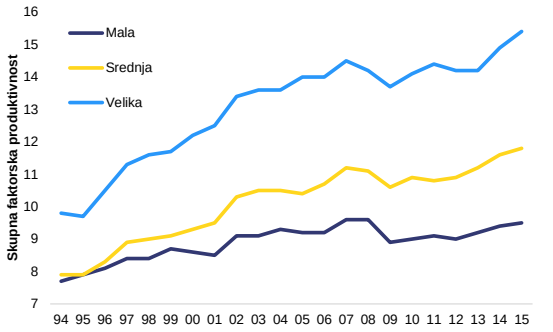
upad skupne faktorske produktivnosti zombijevskih podjetij. V tem obdobju se je njihova skupna faktorska produktivnost zmanjšala za 30 %, s čimer je padla precej pod skupno faktorsko produktivnost drugih podjetij (graf 4.4.6). Poleg tega se je med krizo njihova uspešnost zelo poslabšala zaradi negativnega denarnega toka, saj so banke zmanjšale financiranje in zaostrile kreditne standarde. Povečanje skupne faktorske produktivnosti leta 2013 je bilo predvsem posledica pristranskosti do preživetja, saj se je zaradi zvišane stopnje neplačil neuspešnih zombijevskih podjetij (z manjšo skupno faktorsko produktivnostjo) povečala skupna faktorska produktivnost več drugih podjetij, ki so v naslednjih letih preživela.

Okvir 4.4.2: Gonila rasti produktivnosti na ravni podjetij

Naložbe v raziskave in razvoj so bile stalno gonilo produktivnosti pred krizo in po njej. Za obdobje pred krizo (1994–2008) in po njej (2009–2015) so bili ocenjeni dinamični modeli panelnih podatkov za skupno faktorsko produktivnost na ravni podjetij. Rezultati kažejo, da so bila podjetja, ki so več porabila za raziskave in razvoj, uspešnejša od drugih podjetij tako pred krizo kot tudi po njej. Zanimivo je, da velikost podjetja ne vpliva na produktivnost, če se upoštevajo druge značilnosti podjetij.

Pomen drugih značilnosti podjetij za rast produktivnosti je odvisen od obdobja. Pred krizo so bila podjetja v tuji lasti uspešnejša od podjetij v domači lasti, medtem ko so bila podjetja, ki so bila privatizirana v 90. letih prejšnjega stoletja, v enakih pogojih manj uspešna od novih podjetij. Prejemanje subvencij ali državna last očitno ni imela znatnega učinka na skupno faktorsko produktivnost podjetij. Po krizi so bila podjetja, ki so lahko vložila več, kot je povprečje v panogi, produktivnejša, medtem ko so bila podjetja v državni lasti in tista, ki so prejemala subvencije, manj produktivna od drugih podjetij iz iste panoge in regije. Slednji rezultati verjetno odražajo težave podjetij v državni lasti med krizo in dejstvo, da so bile subvencije dodeljene predvsem podjetjem v težavah (za več podrobnosti glej Domadenik, Ivanc in Marinšek, v pripravi).

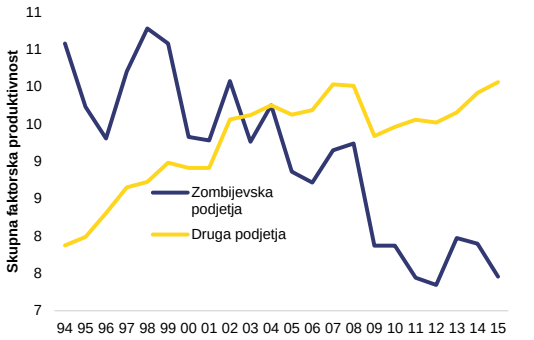
Graf 4.4.5: **Letna skupna faktorska produktivnost malih, srednjih in velikih podjetij**

Vir: Domadenik, Ivanc in Marinšek (v pripravi).

Mala podjetja v državni lasti so bila najuspešnejša pri povečanju skupne faktorske produktivnosti v primerjavi z vsemi drugimi malimi podjetji, srednja in velika podjetja v državni lasti pa izgubljajo konkurenčno prednost. Skupna faktorska produktivnost malih podjetij v državni lasti je bila za 3,4 % manjša kot pri vseh drugih malih podjetjih (povprečje 21 let), vendar se je v obdobju 1994–2015 povečala za 46 %, medtem ko se je pri drugih malih podjetjih povečala za 24 %. Skupna faktorska produktivnost srednjih podjetij v državni lasti je bila za 2,5 % višja kot pri drugih srednjih podjetjih (povprečje 21 let), vendar se je povečala za 40 %, kar je slabše kot pri drugih srednjih podjetjih (49 %). Skupna faktorska produktivnost velikih podjetij v državni lasti je bila za 17 % večja kot pri drugih velikih podjetjih, vendar se je povečala le za 36 %, medtem ko se je pri drugih velikih podjetjih povečala za 62 %. Med velikimi podjetji so podjetja v državni lasti uspešnejša le v sektorju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, manj uspešna pa so zlasti v hotelirskem, energetskem in prometnem sektorju.

Graf 4.4.6: **Letna skupna faktorska produktivnost zombijevskih podjetij v primerjavi z drugimi podjetji**

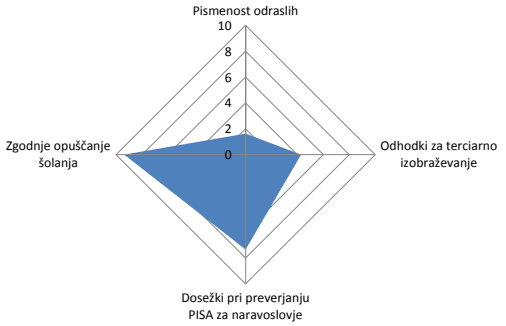
Vir: Domadenik, Ivanc in Marinšek (v pripravi).

Okvir za produktivnost

Natančnejša analiza nekaterih pomembnih področij politik izpostavlja različne izzive in prednosti slovenskega gospodarstva. Na podlagi kazalnikov iz oddelkov 4.4.2, 4.4.3 in 4.2.2 je mogoče proučiti dejavnike, ki lahko vplivajo na

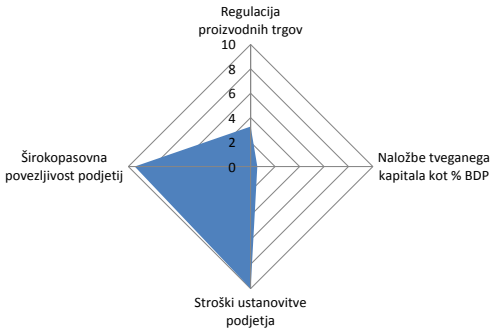
rast produktivnosti v Sloveniji. Kar zadeva izobraževanje, slovenski učenci glede na raziskavo PISA na področju naravoslovja (OECD) dosegajo dobre rezultate, delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, pa je med najmanjšimi v EU. Nasprotno pa so odhodki za terciarno izobraževanje pod povprečjem EU in enako velja tudi za pismenost odraslih. Medtem ko so stroški ustanovitve podjetja v Sloveniji zelo nizki in je širokopasovna povezljivost podjetij med najvišjimi v EU, regulacija proizvodnih trgov in število naložb tveganega kapitala kot % BDP precej zaostajata za povprečjem EU, kar ovira poslovno okolje v smislu dostopa do trga in financiranja. Intenzivnost raziskav in razvoja v zasebnem sektorju je visoka, velika podjetja pa so vodilna na področju izvajanja inovacij v EU.

Graf 4.4.7: **Izobraževanje in pismenost**

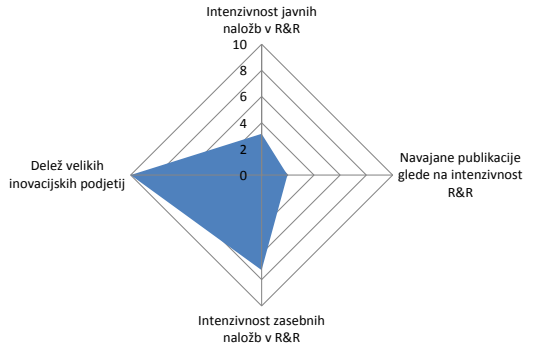
Metodologija: lestvica od 0 do 10. Za vsak kazalnik je bila oddaljenost Slovenije od najboljše države izračunana kot (najmanj uspešna – Slovenija)/(najmanj uspešna – najboljša država). Vrednost 10 (0) pomeni, da je Slovenija najuspešnejša (najmanj uspešna).
Vir: Evropska komisija na podlagi raziskave o pismenosti odraslih: OECD (2012, 2015); raziskave o odhodkih za terciarno izobraževanje: OECD (2017); raziskave PISA na področju naravoslovja: OECD (2017); raziskave o zgodnjem opuščanju šolanja: Eurostat (2017).

Graf 4.4.8: **Poslovno okolje**

Metodologija: glej graf 4.4.7.
Vir: Evropska komisija na podlagi raziskav o regulaciji proizvodnih trgov: OECD (2017); naložbah tveganega kapitala: OECD (2016); stroških ustanovitve podjetja: Evropska komisija (2016); povezljivosti: OECD (2017).

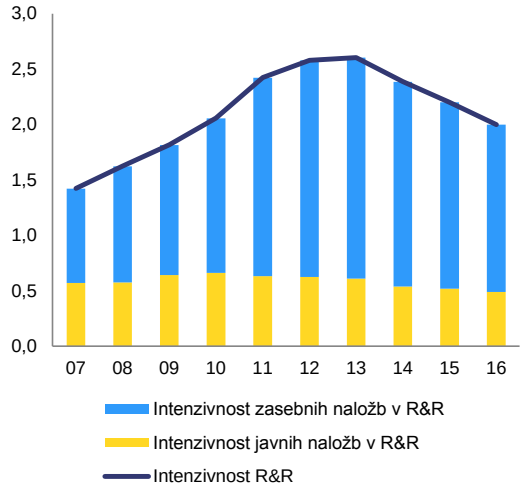
Graf 4.4.9: **Inovacije ter raziskave in razvoj**

Metodologija: glej graf 4.4.7.
Vir: Evropska komisija na podlagi raziskave o intenzivnosti javnih naložb v raziskave in razvoj: Evropska komisija (2016);
navedenih publikacij v primerjavi z raziskavo o intenzivnosti raziskav in razvoja: Evropska komisija (2016);
raziskave o zasebnih naložbah v raziskave in razvoj: Evropska komisija (2016);
raziskave o deležu velikih inovacijskih podjetij: OECD (2015).

4.4.2 RAZISKAVE IN RAZVOJ

Graf 4.4.10: **Intenzivnost zasebnih in javnih naložb v raziskave in razvoj v Sloveniji (v % BDP), 2007–2015**

Vir: Eurostat.

Delež raziskav in razvoja glede na BDP v Sloveniji je v skladu s povprečjem EU, vendar se je od leta 2013 zmanjšal. Naložbe v raziskave in razvoj kot delež BDP (intenzivnost raziskav in razvoja) so se z 2,6 % BDP, kolikor so znašale leta 2013, zmanjšale na 2 % BDP leta 2016. Skupno zmanjšanje je večinoma posledica zmanjšanja intenzivnosti zasebnih naložb v raziskave in razvoj (–0,5 odstotne točke v istem obdobju). Vendar je intenzivnost zasebnih naložb v raziskave in razvoj še vedno precej nad povprečjem EU in Slovenija je vodilna v EU v smislu deleža velikih inovacijskih podjetij. Slovenija ob nespremenjenih politikah do leta 2020 najverjetneje ne bo dosegla nacionalnega cilja na področju raziskav in razvoja v višini 3 % BDP.

Slovenski sistem raziskav in razvoja kaže na pomanjkljivosti pri usklajevanju, internacionalizaciji in povezavi s trgom. Javno upravljanje nacionalnega sistema inovacij je razdrobljeno in se pogosto spreminja. Usklajevanje z ministrstvi, agencijami in deležniki je zahtevno. Izvajanje raziskovalne in inovacijske strategije iz leta 2011 še vedno zaostaja (Bučar, Jaklič in Gonzalez Verdesoto, 2017).

Težave javnih raziskovalnih ustanov pri privabljanju domačih in tujih strokovnjakov ter pomanjkanje financiranja raziskovalnih ustanov na podlagi uspešnosti omejujejo uspešnost javnih raziskav in inovacij. Domači trg je majhen, zato je povpraševanje po specializiranih storitvah javnih raziskovalnih ustanov nizko, sodelovanje med znanstveno in poslovno sfero pa je še naprej občasno in v majhnem obsegu. Število tujih raziskovalcev, ki delajo v slovenskem javnem raziskovalnem sistemu, ostaja nizko in ni finančne podpore, s katero bi lahko najboljši raziskovalci svoje delo patentirali ali predstavili v tujini. Tudi ta omejena odprtost slovenskega raziskovalnega sistema je izziv glede na to, da imajo znanstveniki v bolj odprtih raziskovalnih sistemih večji učinek (Jonkers in Wagner, 2017). Na splošno Slovenija po navajanih publikacijah dosega slabe rezultate glede na ravni intenzivnosti raziskav in razvoja, kar lahko kaže na težave z učinkovitostjo.

Za odpravo teh težav je bil razvit program v vrednosti 10 milijonov EUR z naslovom „Podpora strateškim razvojno-inovacijskim partnerstvom“. Ta predstavlja nov model upravljanja dejavnosti na področju javnih raziskav in razvoja v državi. Za upravljanje pametne specializacije je pooblaščenih približno 500 nevladnih deležnikov, s čimer se dejansko krepi slovenski inovacijski ekosistem.

Izvaja se več ukrepov za podporo naložbam v raziskave in razvoj v poslovnem sektorju.

Naložbe podjetij v raziskave in razvoj se podpirajo z davčnimi spodbudami in neposrednimi nepovratnimi sredstvi. Podjetja lahko od svojih obdavčljivih dohodkov odbijejo vse stroške v zvezi s svojimi notranjimi dejavnostmi in kupljenimi storitvami na področju raziskav in razvoja. Slovenija tudi izvaja svojo strategijo pametne specializacije (S4), katere namen je izboljšati dostop do financiranja in zmanjšati upravno breme. Z njo bo podprtih 8 500 MSP. Poleg tega je slovenska javna agencija SPIRIT napovedala ukrepe za spodbujanje raziskav in razvoja, internacionalizacije in podjetništva, ki bodo dopolnili prejšnje ukrepe za podporo krepitve institucionalnih zmogljivosti za podjetništvo.

4.4.3 POSLOVNO OKOLJE*

Leta 2016 se je znatno povečal delež podjetništva, ki temelji na priložnostih. Delež uveljavljenih podjetnikov (ki poslujejo že več kot 42 mesecev) se je po zmanjšanju v zadnjih letih prav tako povečal, kar kaže na ugoden premik v smislu poslovnega razvoja ter podpore za nova mikro in mala podjetja. Poleg tega je stopnja zgodnjih in skupnih podjetniških dejavnosti presegla povprečje EU (GEM, 2017, UMAR, 2017a, Rebernik et al., 2016). Oblikuje se še vedno majhna, vendar dinamična skupnost zagonskih podjetij, in sicer prek pobude „Start:up Slovenija“, ki je odprta platforma, ki organizira t. i. „startup vikende“, nacionalne kampanje ter mednarodne dogodke za zagonska podjetja in podjetnike. Vendar še vedno obstajajo nekatere slabosti, kar zadeva pogoje za hitro rastoča podjetja (podjetja v razširitveni fazi), prenose podjetij in razvoj alternativnih virov financiranja, kot je tvegani kapital (glej oddelek 4.2.2).

Upravno breme še naprej ovira rast in naložbe v Sloveniji. Birokracija se šteje za enega najbolj problematičnih dejavnikov poslovanja v Sloveniji. Indeks regulacije proizvodnih trgov (OECD) kaže, da je Slovenija v smislu regulacije bolj omejevalna od povprečja OECD in primerljivih držav, kot so Madžarska, Slovaška, Češka in Poljska. Poleg tega je država po obremenilnosti državnih predpisov šele na 118. mestu od 137 držav (Svetovni gospodarski forum, 2017)([50]). Po poročilu Svetovne banke o poslovanju (*Doing Business*) iz leta 2018 je upravni postopek v zvezi z izpolnjevanjem davčnih obveznosti v Sloveniji precej daljši od povprečja EU. Prav tako obstaja veliko negotovosti glede dolžine davčnih postopkov (PWC in Svetovna banka, 2018), zlasti v zvezi z ugovori zoper izračun dohodnine in morebitnimi davčnimi revizijami. Poleg tega imajo podjetja nenehne težave pri neposrednem prenosu registriranega sedeža v Slovenijo in iz nje, in sicer zaradi pomanjkanja nacionalnih pravil in postopkov. Da bi država zmanjšala upravno breme, je predstavila „Enotni dokument“. Izvajanje tega instrumenta napreduje, vendar je še vedno treba izvesti več kot tretjino ukrepov([51]). Eden od pomembnih izvedenih ukrepov so ocene učinka predpisov (vključno s testom MSP). Te so zdaj obvezne za zakonodajne pobude (zakone) po rednem postopku v Državnem zboru, vendar včasih ne zagotovijo ustrezne količinske opredelitve skupnih ekonomskih učinkov.

Tabela 4.4.1: **Gradbeništvo je drago**

Kazalnik	Slovenija	OECD z visokim	Skupno najuspešnejša država
Postopki (število)	14,0	12,5	7,0 (Danska)
Čas (v dnevih)	239,5	154,6	27,5 (Rep. Koreja)
Stroški (% vredn. skladišč. blaga)	2,9	1,6	0,1 (5 gospodarstev)
Indeks kontrole kakovosti gradnje (0-	12,0	11,4	15,0 (3 gospodarstva)

Vir: poročilo *Doing Business 2017*, Svetovna banka.

Na področju prostorskega načrtovanja in gradbeništva je bil dosežen napredek. Na teh področjih so bili v preteklosti značilni še posebej zamudni postopki in visoki stroški (tabela 4.4.1). Cilj nove zakonodaje, ki je bila sprejeta oktobra 2017 (in bo začela veljati sredi leta 2018), je poenostaviti in pospešiti pridobivanje gradbenih dovoljenj, hkrati pa zmanjšati pravna in okoljska tveganja ter upravno breme za MSP. Prav tako so predvideni regionalni prostorski načrti, ki bodo izboljšali usklajevanje med občinami in uporabo virov. Na splošno se pričakuje, da bodo sprejeti zakoni pospešili postopek za pridobitev gradbenega dovoljenja ter povečali pravno varnost vlagateljev in tako zagotovili več spodbud za naložbe. Poleg tega Evropski sklad za regionalni

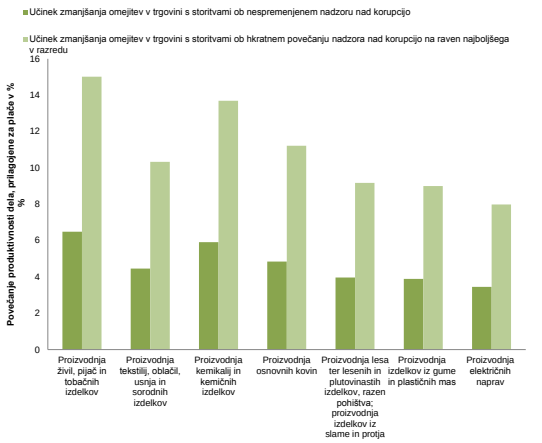
([50]) V poročilu o konkurenčnosti v svetu za obdobje 2012–2013 je bila Slovenija na 124. mestu od 144 ocenjenih držav, zaradi česar se zdi, da na tem področju še vedno ni bilo znatnih izboljšav.

([51]) Po zadnjem (devetem) poročilu se je delež izvedenih prednostnih ukrepov povečal za 11,5 %, kar predstavlja tri nove izvedene ukrepe.

razvoj podpira razvoj portala e-Prostor, s katerim se bodo poenostavili upravni postopki.

Zmanjšanje regulativnih bremen bi lahko zagotovilo znatne gospodarske koristi. Po podatkih OECD bi se lahko raven BDP z že izvedenimi zakonodajnimi reformami v desetih letih zvišala za 1,3 %. Z uskladitvijo regulativne naravnanosti z naravnanostjo petih najuspešnejših držav bi se prihodnje koristi lahko potrojile.

Graf 4.4.11: **Učinek odprave omejitev v storitvenem sektorju na produktivnost dela v predelovalnih dejavnostih (merjen z indeksom omejitev v trgovini s storitvami)**

Vir: Curnis in Manjón Antolín, 2017.

Izvajajo se reforme za odpravo restriktivnih ovir pri nekaterih reguliranih poklicih. Slovenija ima višjo raven restriktivnosti v primerjavi s tehtanim povprečjem EU pri obravnavanih poklicih, tj. odvetnikih, arhitektih, gradbenih inženirjih, nepremičninskih posrednikih in turističnih vodnikih (Evropska komisija, 2017g). Stopnja izgube strank pri računovodskih, pravnih, arhitekturnih in nepremičninskih dejavnostih je v Sloveniji nižja od povprečja EU, kar kaže na razmeroma nizko dinamičnost in konkurenčnost pri reguliranih poklicih v teh sektorjih. V Sloveniji se izvajajo reforme za odpravo ovir pri dostopu do zadevnih poklicev in njihovem opravljanju. Oktobra 2017 je bil sprejet Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti, s katerim se bo zmanjšalo število reguliranih poklicev na teh področjih. Visoke ravni regulativnih omejitev na področju storitev ovirajo konkurenčnost in potencialno rast produktivnosti proizvodnih podjetij na koncu prodajne verige (Van der Marel et al., 2016) (graf 4.4.11). To se kaže v splošni regulaciji proizvodnih trgov, ki med drugim vključuje kazalnik za državno lastništvo.

Kaže, da podjetja z navdušenjem uporabljajo digitalne tehnologije, vendar je širokopasovni dostop še vedno slab. Slovenija se glede na indeks digitalnega gospodarstva in družbe za leto 2017 uvršča višje od povprečja EU. Izboljšale so se ravni digitalnih spretnosti in znanj, poleg tega pa so Slovenci vključeni v različne spletne dejavnosti. Vendar povezljivost ostaja pod povprečjem EU, in sicer zaradi počasnega prehoda na hitre in mobilne širokopasovne povezave, kar je morda posledica dejstva, da na področju omrežnih storitev prevladujejo prvotni operaterji. Izvajanje spletnih javnih storitev napreduje zaradi prizadevanj na področju odprtih podatkov (Evropska komisija, 2017h). Slovenska vlada namerava povečati zasebne in javne naložbe v širokopasovno infrastrukturo, zlasti na podeželju. Ministrstvo za javno upravo ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano nameravata v prvi polovici leta 2018 objaviti javna razpisa za naložbe v vzpostavitev širokopasovne povezave v „belih območjih“ brez širokopasovnega dostopa. V drugi polovici leta bo za vsa preostala gospodinjstva opravljen preizkus tržnega interesa. Poleg tega je Slovenija vzpostavila digitalno koalicijo za podporo razvoju in izvajanju strategije Digitalna Slovenija 2020([52]). Digitalna koalicija združuje deležnike s področij trgovine, industrije, znanosti in izobraževanja ter iz javne uprave, javnega sektorja, lokalne vlade in civilne družbe.

Konkurenca, profesionalizacija in neodvisni nadzor še vedno predstavljajo težavo na slovenskih trgih javnih naročil. Za Slovenijo sta značilna velik delež posameznih ponudb, prejetih v okviru razpisov, in velik delež postopkov s pogajanji brez predhodnega razpisa. Ta kazalnika merita raven konkurence pri javnem naročanju. Pomanjkanje konkurence zmanjšuje splošno kakovost ponudb in dobavljenih proizvodov, negativno vpliva na inovacije v javnih naročilih ter povzroča vezanost na ponudnika v nekaterih sektorjih, zlasti pri naročilih v sektorju informacijskih tehnologij. Kljub prizadevanjem (vzpostavitev pomoči uporabnikom in objava vsakomesečnih usposabljanj v Uradnem listu) je Računsko sodišče Republike Slovenije odkrilo

([52]) http://digitalna.si/.

številne težave na področju javnih naročil, ki izhajajo iz nezadostne profesionalizacije (slabo načrtovanje, neupravičena uporaba manj konkurenčnih postopkov ali izjem in dostop do tehničnih specifikacij pred objavo javnega razpisa). Tveganja korupcije pri javnih naročilih še vedno obstajajo, za uporabo zakonodaje o javnih naročilih v Sloveniji pa je značilna pravna negotovost. Poleg tega ni nekaterih zaščitnih ukrepov za neodvisnost revizijskega organa, tj. Državne revizijske komisije, saj za imenovanje njenih članov in izvajanje disciplinskih postopkov na primer ni pristojen neodvisen organ. Število dobaviteljev, ki menijo, da zaradi korupcije niso bili izbrani na razpisu, se očitno povečuje (44 %; povprečje EU znaša 31 %). Za najbolj razširjene koruptivne prakse pri javnih naročilih v Sloveniji se štejejo prilagojeni razpisni pogoji in dogovorjeno oddajanje ponudb([53]). Tovrstne težave so izpostavljene tudi v poročilu Komisije za preprečevanje korupcije iz leta 2017, v katerem glavne ugotovljene težave vključujejo navzkrižje interesov pri ocenjevanju ponudb in dogovorjeno oddajanje ponudb([54]). Pozitivna stran pa je, da bo Slovenija leta 2018 verjetno podprla e-javno naročanje z izvajanjem posodobljenega elektronskega enotnega evropskega dokumenta v zvezi z oddajo javnega naročila.

4.4.4 ENERGETSKA UNIJA IN PROMETNE POLITIKE

Slovenija na področjih energije in podnebja dosega primerjalno dobre rezultate. Slovenski energetski sektor ima večji makroekonomski pomen od povprečja EU in zaposluje približno 1 % delovne sile. Koncentracija na trgu električne energije in plina je nad povprečjem v EU. Država je na splošno na dobri poti, da doseže svoje cilje do leta 2020, saj je njen delež obnovljivih virov energije leta 2016 znašal 21,3 %, emisije toplogrednih plinov v sektorjih, ki niso vključeni v sistem EU za trgovanje z emisijami, pa so se istega leta zmanjšale za 7 % pod ravni iz leta 2005. V smislu energijske učinkovitosti so sicer potrebna nadaljnja prizadevanja, vendar je poraba primarne in končne energije že zdaj nižja od okvirnih nacionalnih ciljev za leto 2020. Čeprav se je energijska intenzivnost v industriji v obdobju 2005–2015 zmanjšala za povprečno 3,3 %, je še vedno za več kot tretjino nad povprečjem EU.

Slovensko gospodarstvo je bolj ogljično intenzivno od povprečja v EU. Stopnja zmanjšanja ogljične intenzivnosti od leta 1990 je bila pod povprečjem EU. Kar zadeva konkurenčnost, so se v Sloveniji realni stroški energije na enoto, ki so kazalnik za merjenje količine denarja, porabljenega za vire energije, potrebne za eno enoto dodane vrednosti, od leta 2005 za razliko od povprečja EU znižali. Cene električne energije za industrijske odjemalce v Sloveniji so nižje od povprečja EU, medtem ko so cene plina za gospodinjstva in MSP še vedno višje kot v večini sosednjih držav in višje od povprečja EU za industrijske odjemalce.

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad prispevata k večji uspešnosti energetskega sektorja. V sedanjem programskem obdobju bo zagotovljenih več kot 300 milijonov EUR za spodbujanje prehoda na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih, vključno z energijsko učinkovitostjo v javnih stavbah in gospodinjstvih, obnovljivimi viri energije in pametnimi distribucijskimi sistemi. Za izpolnitev ciljev na področju podnebnih sprememb bodo evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI) prispevali približno 1 milijardo EUR, kar predstavlja tretjino vseh sredstev skladov ESI, dodeljenih Sloveniji. Država je za izpolnitev zadevnih pogojev vzpostavila strateški okvir za prilagajanje podnebnim spremembam.

V okviru ukrepov prometne politike za podporo prehodu na trajnostno mobilnost je bil uveden cestninski sistem za prosti pretok težkih vozil. To je bil tudi prvi večji infrastrukturni projekt v Sloveniji, ki je bil upravičen do sredstev Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI), in sicer v obliki posojila v višini 51 milijonov EUR, skupna vrednost projekta pa je znašala 105 milijonov EUR. Novi sistem bo omogočil natančnejšo uporabo načel „uporabnik plača“ in „onesnaževalec plača“. Še vedno je treba zagotoviti interoperabilnost sistema z drugimi elektronskimi cestninskimi sistemi v EU v skladu z zahtevami evropskega elektronskega cestninjenja.

Kar zadeva naložbe v prometno infrastrukturo,

([53]) Raziskava Flash Eurobarometer 457 o odnosu podjetij do korupcije v EU (december 2017).
([54]) https://www.kpk-rs.si/sl/komisija/letna-porocila.

je glavni poudarek na razvoju železniške infrastrukture, prednostni projekti pa se nanašajo na vseevropsko prometno omrežje, vključno z gradnjo drugega tira na železniški progi Divača–Koper. Te naložbe se podpirajo s prometnim programom v okviru Instrumenta za povezovanje Evrope, katerega akcijski portfelj trenutno([55]) zajema 32 sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev (razpisi za obdobje 2014–2016) in en kombinirani razpis leta 2017, s čimer je bilo slovenskim upravičencem skupno dodeljenih 318 milijonov EUR. Ukrepi v železniškem prometu so tudi ukrepi, ki so do konca leta 2016 prejeli največji delež sredstev iz Instrumenta za povezovanje Evrope (84,9 % dejanskih sredstev).

4.4.5 PRAVOSODNI SISTEM IN JAVNA INTEGRITETA

Pravosodni sistem je dodatno zmanjšal zaostanke in skrajšal povprečno trajanje postopkov. Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2018 (Evropska komisija, 2018b) kaže na večjo učinkovitost na večini področij. Skupno število zaostankov se je leta 2017 v primerjavi z letom 2016 zmanjšalo za 13 %. Sodišča so še vedno rešila več zadev, kot so jih prejela (stopnja rešenih zadev je znašala 103 %), čeprav se je število rešenih zadev zmanjšalo (približno 74 000 na mesec v primerjavi s skoraj 100 000 na mesec leta 2012). Povprečna dolžina postopka se je povečala na 16,6 meseca za delovne zadeve, dodatno pa se je zmanjšala za civilne in gospodarske zadeve pred prvostopenjskimi okrožnimi sodišči, in sicer na približno 11 mesecev. Kljub izboljšanju je za prvo obravnavo v gospodarskih pravdnih zadevah potrebnih 12 mesecev. V primerjavi z letom 2016 se še več zadev reši s sodno poravnavo med strankami, ki je bila dosežena v 19 % gospodarskih in skoraj 21 % civilnih zadev.

Dobro delujoč okvir za insolventnost in prestrukturiranje je bistvenega pomena za učinkovito zmanjšanje slabih posojil. Leta 2017 se je število primerov osebnega tečaja in vseh vrst primerov prestrukturiranja zmanjšalo za 32 % oziroma 46 % v primerjavi z letom 2016, vendar se je število primerov likvidacije (stečaji podjetij) povečalo za 13 %. Medtem ko se je trajanje vseh predhodnih postopkov v primeru insolventnosti podaljšalo (od prejetja vloge do prve odločbe sodišča v postopku), se je trajanje postopkov do odločitve sodišča o vsebini primerov insolventnosti večinoma skrajšalo (na 350 dni za likvidacijo brez porazdelitve sredstev in približno 200 dni v postopkih prestrukturiranja). Vendar dokončanje likvidacije s porazdelitvijo sredstev še vedno v povprečju traja 1 449 dni. Stopnje izterjave so večinoma ostale stabilne (približno 12 % za likvidacijo, 13 % za primere osebnega stečaja in 36 % za poenostavljeno prisilno poravnavo), vendar so se dodatno znižale za prisilno poravnavo (na 19 %).

Kazensko pravosodje se sooča z nekaterimi izzivi glede učinkovitosti. Več kot polovica kazenskih sodišč je rešila manj zadev, kot jih je prejela (skupna stopnja rešenih zadev je še vedno znašala 99 %). To naj bi bilo posledica zapletenosti zadev, ki so ostale nerešene po rešitvi manj zapletenih zadev prek zdaj že izvedene reforme celostne obravnave primera. Trajanje postopkov v kazenskih zadevah na prvi stopnji se je podaljšalo na 14,1 meseca na okrožnih sodiščih in nekoliko skrajšali na okrajnih sodiščih (na 8,9 meseca). Javno tožilstvo je bilo nedavno okrepljeno z novimi tožilci, njegov sistem IKT pa se posodablja, da bi se lahko uporabljal kot orodje za upravljanje. Pomisleki glede kakovosti strokovnega znanja tožilcev na nekaterih zapletenih področjih mednarodnega značaja, zlasti v zvezi z gospodarskim in finančnim kriminalom, se obravnavajo v okviru ciljne notranje analize in dodatnega strokovnega usposabljanja (Moneyval, 2017). Sklepi Državnotožilskega sveta o odgovornosti in statusu višjega državnega tožilca so bili kritizirani, saj bi lahko omejili odgovornost državnih tožilcev pri opravljanju njihove vodstvene funkcije.

Izvajajo se dodatni projekti za nadaljnje izboljšanje kakovosti pravosodja, vendar pri reorganizaciji mreže sodišč prihaja do zamud. Izvaja se več projektov, vključno z objavo vseh sodb na prvi stopnji in obveščanjem strank o poteku zadeve. Vendar so pri reorganizaciji mreže sodišč, o kateri trenutno potekajo posvetovanja s sodišči, zamude in obstaja nevarnost, da ne bo

([55]) Zadnji podatki za leto 2017 še niso na voljo. Zneski vključujejo tekoče projekte in sporazume o dodelitvi nepovratnih sredstev, ki so v pripravi, za razpise, objavljene leta 2014, 2015 in 2016.

dokončana v času tekočega mandata Državnega zbora. Časovni okviri bodo dodatno izboljšani, in sicer bodo sodniki izračunali optimalno trajanje različnih vrst primerov na podlagi postopkovnih faz.

Osnutek Zakona o javnih agencijah še naprej vzbuja pomisleke glede neodvisnosti regulativnih agencij. To zadeva zlasti neodvisnost agencij za nadzor zavarovalniških in kapitalskih trgov ter Agencije za energijo (slovenskega regulativnega organa za energijo).

Zaznavanje korupcije se izboljšuje, vendar še vedno obstajajo problematična področja. Splošna raziskava Eurobarometer o korupciji iz leta 2017 je pokazala, da je nestrpnost javnosti do korupcije večja od povprečja EU (77 % leta 2017 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 70 %). Slovenija je zabeležila tudi največji upad deleža podjetij, ki menijo, da je korupcija močno razširjena, v EU (za 22 % v primerjavi z letom 2015). Kljub znatnemu upadu deleža podjetij, ki menijo, da so podkupnine in poznanstva najlažji način za pridobitev nekaterih javnih storitev v Sloveniji (70 % v primerjavi s 84 % leta 2015), 87 % anketiranih podjetij še vedno meni, da korupcija in favoriziranje ovirata poslovno konkurenco v Sloveniji (povprečje EU znaša 74 %). Kar zadeva zaupanje v različne institucije, da se spoprimejo s korupcijo, so slovenski anketiranci v raziskavi Eurobarometer izrazili večje zaupanje v vse institucije v primerjavi z letom 2013, pri čemer je bila edina pomembna izjema zdravstveni sistem. Zaradi nedavnih razkritij domnevne korupcije v postopkih javnega naročanja žilnih opornic s strani javnih bolnišnic je Državni zbor ustanovil preiskovalno komisijo.

Protikorupcijske reforme se še niso začele. Gospodarski kriminal in korupcija sta po ocenah organov povzročila veliko finančno škodo (2 285,2 milijona EUR ali 81,7 % celotne zabeležene premoženjske škode zaradi kriminala za obdobje 2009–2014). Leta 2017 sta tako skupina GRECO (2017) kot tudi odbor Moneyval (2017) Sloveniji priporočila, da poveča financiranje in osebje Komisije za preprečevanje korupcije na področju poročanja o osebnem premoženju, lobiranja in navzkrižja interesov. Moneyval (2017) v svojem poročilu opozarja tudi na tveganja v zvezi z geografskim položajem države in njeno izpostavljenost tveganju čezmejnega podkupovanja, saj ima Slovenija močne gospodarske vezi z državami z velikim tveganjem za korupcijo. Načrtovane spremembe pravnega okvira za delo Komisije za preprečevanje korupcije še vedno niso bile sprejete. V zadnjih letih je Vlada Republike Slovenije sprejela dva akcijska načrta v zvezi z integriteto (Program ukrepov za preprečevanje korupcije 2015–2016 ter nedavni Program Vlade RS za krepitev integritete in transparentnosti 2017–2019). Leta 2017 so bile pripravljene pravne spremembe Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije, ki jih je vlada potrdila januarja 2018. Vlada je predlog poslala v odobritev Državnemu zboru.

PRILOGA A: PREGLED NAPREDKA

Zaveze	**Povzetek ocene([56]): Določen napredek**
Priporočila za Slovenijo za leto 2017	
Priporočilo 1: *Nadaljevati z znatnim fiskalnim naporom v letu 2018 v skladu z zahtevami preventivnega dela Pakta za stabilnost in rast, ob upoštevanju potrebe po okrepitvi trenutnega okrevanja in zagotavljanju vzdržnosti javnih financ Slovenije. Sprejeti in izvesti predlagano reformo zdravstvenega sistema ter sprejeti načrtovano reformo dolgotrajne oskrbe, s katero se bo povečala stroškovna učinkovitost, dostopnost in kakovost oskrbe. V celoti izkoristiti potencial centraliziranega javnega naročanja v zdravstvenem sektorju. Sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti in ustreznosti pokojninskega sistema.*	Slovenija je pri izvajanju priporočila 1 dosegla **omejen napredek** (ta celovita ocena priporočila 1 ne vključuje ocene skladnosti s Paktom za stabilnost in rast).
– Nadaljevati z znatnim fiskalnim naporom v letu 2018 v skladu z zahtevami preventivnega dela Pakta za stabilnost in rast, ob upoštevanju potrebe po okrepitvi trenutnega	– Ocena skladnosti s Paktom za stabilnost in rast bo pripravljena spomladi.

([56]) Za oceno napredka pri izvajanju priporočil za posamezne države iz leta 2017 se uporabljajo naslednje kategorije:

Ni napredka: država članica ni verodostojno napovedala niti sprejela nobenih ukrepov za izvajanje priporočil. Ta ocena zajema več značilnih okoliščin, ki jih je treba interpretirati posamično in ob upoštevanju specifičnih razmer v zadevni državi: Te vključujejo naslednje okoliščine:
v nacionalnem programu reform ali drugih uradnih sporočilih Državnemu zboru / ustreznim parlamentarnim odborom,
Evropski komisiji ali v javnosti (npr. v izjavi za tisk ali z objavo na spletišču vlade)
niso bili napovedani
nobeni pravni, upravni ali proračunski ukrepi;
vlada ali zakonodajalec nista predložila nobenega nezakonodajnega akta;
država članica je začela obravnavati priporočila, npr. naročila je študijo ali ustanovila študijsko skupino, ki bo preučila možne ukrepe (razen če priporočilo izrecno priporoča usmeritve in raziskovalne dejavnosti). Vendar ni predlagala nobenega jasno opredeljenega ukrepa za izvedbo priporočil.

Omejen napredek: država članica je:
napovedala nekatere ukrepe, vendar ta priporočila obravnavajo le v omejenem obsegu, in/ali
v vladnem ali zakonodajnem organu predložila zakonodajne akte, ki pa še niso bili sprejeti, in potrebno bo še veliko dodatnega nezakonodajnega dela, preden bo priporočilo izvedeno;
predstavila nezakonodajne akte, vendar ni izvedla nadaljnjih ukrepov, ki so potrebni za obravnavanje priporočil.

Določen napredek: država članica je sprejela ukrepe,
ki delno obravnavajo priporočila in/ali
obravnavajo priporočila, a je potrebnega še veliko dela, da bo priporočilo v celoti obravnavano, saj je bilo izvedenih le nekaj ukrepov. Na primer: ukrepi so bili sprejeti v nacionalnem parlamentu ali z ministrskim sklepom, ni pa nobenih izvedbenih sklepov.

Znaten napredek: država članica je sprejela ukrepe, ki v veliki meri obravnavajo priporočila in so bili večinoma izvedeni.

V celoti izvedeno: država članica je izvedla vse ukrepe, ki so bili potrebni za ustrezno obravnavanje priporočil.

okrevanja in zagotavljanju vzdržnosti javnih financ Slovenije.	
– Sprejeti in izvesti predlagano reformo zdravstvenega sistema	– **Omejen napredek.** Ključna zakonodaja, kot je osnutek Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, še ni sprejeta. Doseženi pa so bili drugi mejniki zdravstvene reforme, ki vključujejo spremembe Zakona o zdravstveni dejavnosti, Zakona o zdravniški službi, Zakona o pacientovih pravicah in Zakona o interventnih ukrepih, namenjene zagotovitvi finančne stabilnosti javnih zdravstvenih zavodov.
– ter sprejeti načrtovano reformo dolgotrajne oskrbe, s katero se bo povečala stroškovna učinkovitost, dostopnost in kakovost oskrbe.	– **Omejen napredek.** Oktobra 2017 je bil objavljen predlog zakona o dolgotrajni oskrbi, ki je v fazi javnega posvetovanja. Končni predlog še ni bil vložen v Državni zbor.
– V celoti izkoristiti potencial centraliziranega javnega naročanja v zdravstvenem sektorju.	– **Določen napredek.** Leta 2017 je bilo izvedeno centralizirano javno naročanje za devet različnih izdelkov. Vendar so številke v primerjavi z drugimi državami nizke, število uradnikov, odgovornih za centralizirano javno naročanje, pa je glede na tako zahtevno dejavnost še vedno omejeno. Vzpostavljena je bila podatkovna zbirka nedavnih rezultatov javnega naročanja. Bolnišnice morajo za vsako novo naročilo blaga za isti izdelek uporabiti najnižjo ceno v tej podatkovni zbirki kot najvišjo ceno.
– Sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti in ustreznosti pokojninskega sistema.	– **Omejen napredek.** Julija 2017 je Ekonomsko-socialni svet pripravil in soglasno sprejel dokument z naslovom „Izhodišča za prenovo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji“. V njem so predstavljeni različni ukrepi za izboljšanje ustreznosti in vzdržnosti pokojninskega sistema. Vendar še vedno ni jasno, kako in do kdaj naj bi bili predlagani ukrepi izvedeni. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je začel veljati oktobra 2017, zvišuje najnižjo starostno in invalidsko pokojnino za osebe, ki izpolnjujejo pogoje za upokojitev.
Priporočilo 2: *Okrepiti prizadevanja za povečanje zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev, zlasti s ciljnimi ukrepi na področju vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi.*	Slovenija je pri izvajanju priporočila 2 dosegla **določen napredek**:

– Okrepiti prizadevanja za povečanje zaposljivosti nizko usposobljenih in starejših delavcev, zlasti s ciljnimi ukrepi na področju vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi.	– **Določen napredek**. V letu 2017 sta bila uvedena dva ukrepa, namenjena starejšim delavcem (shema subvencioniranja in podporne dejavnosti za pomoč podjetjem pri aktivnem staranju delovne sile), ter shema spodbud na delovnem mestu za nizko usposobljene delavce. Decembra 2017 je Državni zbor sprejel Zakon o interventnih ukrepih na trgu dela. Zakon podaljšuje veljavnost spodbude za zaposlovanje oseb, starejših od 55 let, v skladu s katero je delodajalec, ki zaposli starejšega delavca, do 24 mesecev oproščen plačila prispevkov za socialno varnost. Ta ukrep velja od 1. januarja 2016 in bo zdaj podaljšan do 31. decembra 2019. Treba bi bilo izboljšati vseživljenjsko učenje, saj bi izboljševanje znanj in spretnosti z usposabljanjem odraslih lahko povečalo zaposlenost ranljivih skupin.
Priporočilo 3: *Izboljšati pogoje financiranja, vključno s spodbujanjem trajnega reševanja slabih posojil in dostopom do alternativnih virov financiranja. Zagotoviti polno izvajanje strategije Družbe za upravljanje terjatev bank. Zmanjšati upravno breme za podjetja, ki izvira iz predpisov o prostorskem načrtovanju in gradbenih dovoljenjih, in zagotoviti dobro upravljanje podjetij v državni lasti*	Slovenija je pri izvajanju priporočila 3 dosegla **določen napredek**:
– Izboljšati pogoje financiranja, vključno s spodbujanjem trajnega reševanja slabih posojil	– **Znaten napredek.** Zmanjševanje obsega slabih posojil se je nadaljevalo, kar odraža izboljševanje kakovosti sredstev v slovenskem finančnem sistemu. Tako Banka Slovenije kot ECB sta poročali o krčenju slabih posojil. Banke se držijo svojih načrtov glede zmanjševanja slabih posojil, ki jih nadzirata Banka Slovenije in enotni mehanizem nadzora. Banka Slovenije je ob podpori tehnične pomoči, ki jo zagotavlja Evropska komisija, in v sodelovanju s Svetovno banko marca 2017 izdala Priročnik za učinkovito upravljanje in reševanje nedonosnih terjatev do MSME (mikro, malih in srednjih podjetij). Priročnik vključuje celovit nabor orodij za preprečevanje, ugotavljanje in upravljanje slabih posojil v tem segmentu.
– in dostopom do alternativnih virov financiranja	– **Določen napredek**. Slovenskim malim in srednjim podjetjem se finančna podpora zagotavlja prek finančnih instrumentov (tako dolžniških kot lastniških) Slovenskega podjetniškega sklada (SPS) ter prek državne razvojne banke (SID banka). SPS je jeseni 2017 vložil osem milijonov EUR v novo čezmejno kapitalsko pobudo z naslovom Čezmejni sklad skladov tveganega kapitala v državah in regijah Srednje Evrope (*Central*

	Europe Fund of Funds – CEFoF), katerega namen je spodbuditi kapitalske naložbe v mala in srednja podjetja ter mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo v regiji. Evropski investicijski sklad in Slovenska izvozna in razvojna banka (SID banka) sta sredi novembra 2017 vzpostavila prvi slovenski investicijski program kapitalske rasti. Za inovativna in hitro rastoča mala in srednja podjetja bo na voljo 100 milijonov EUR, kritih z jamstvom Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI).
– Zagotoviti polno izvajanje strategije Družbe za upravljanje terjatev bank.	– **Znaten napredek**. Družba za upravljanje terjatev bank napreduje pri izvrševanju svojega mandata. Cilj poslovne strategije, sprejete decembra 2016, je zagotavljati največji možni donos za državo in do leta 2022 v celoti poplačati obveznice z državnim poroštvom. DUTB je od svoje ustanovitve leta 2013 do junija 2017 ustvarila kumulativne denarne tokove v višini 1,1 milijarde EUR, kar predstavlja skoraj 60 % skupne poštene vrednosti prenesenih posojil. DUTB naj bi leta 2017 ponovno postala donosna, zlasti zaradi nižjih stroškov financiranja. Eno od ključnih tveganj v prihodnosti je ohranjanje zagona pri ustvarjanju denarnega toka od prodaj, saj bo preostala sredstva v portfelju DUTB morda težje prodati.
– Zmanjšati upravno breme za podjetja, ki izvira iz predpisov o prostorskem načrtovanju in gradbenih dovoljenjih	– **Določen napredek**. Cilj nove zakonodaje, sprejete oktobra 2017, je poenostaviti in pospešiti pridobivanje gradbenih dovoljenj, hkrati pa zmanjšati pravna in okoljska tveganja ter upravno breme za MSP. Prav tako so predvideni regionalni prostorski načrti, ki bodo izboljšali usklajevanje med občinami in uporabo virov.
– in zagotoviti dobro upravljanje podjetij v državni lasti.	– **Določen napredek**. V letu 2016 se je prvič izvajal novi celoviti okvir za upravljanje podjetij v državni lasti. Uspešnost podjetij v državni lasti je leta 2016 dosegla cilje, določene v aktih upravljanja, saj je bila skupno dosežena skoraj 6-odstotna donosnost lastniškega kapitala. V letu 2017 so bila izplačila dividend podjetij, ki jih je upravljal SDH, bodisi kot lastnik ali v imenu države, za 38 % višja kot v letu 2016 ter so dosegla rekordno vrednost, ki je bila skoraj dvakrat višja od prejetih dividend leta 2011, tj. v letu, ko je Slovenija prvič uporabila centralizirani sistem upravljanja kapitalskih naložb.
Strategija Evropa 2020 (nacionalni cilji in napredek)	

Stopnja zaposlenosti (%): 75 %	Stopnja zaposlenosti delavcev v starosti 20–64 let se je v letu 2016 povečala za 1 odstotno točko na 70,1 % ter tako ostala rahlo pod povprečjem EU (71,0 %).
Cilj na področju zgodnjega opuščanja šolanja: 5 %	Delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, je v Sloveniji leta 2016 ostal 0,1 odstotne točke pod nacionalnim ciljem. Zgodnje opuščanje šolanja je v Sloveniji krepko pod 10-odstotnim ciljem iz strategije Evropa 2020, kar državo uvršča med vodilne države članice EU.
Cilj na področju terciarnega izobraževanja: 40 %	Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo se je stalno izboljševal. Potem ko je bil leta 2013 presežen cilj za leto 2020, je bilo leta 2016 v Sloveniji 44,2 % mladih odraslih (30–34 let) s terciarno izobrazbo.
Cilj na področju zmanjšanja števila ljudi, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost: 40 000 (v primerjavi s 360 000 v letu 2008)	Število ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost, se je leta 2016 zmanjšalo drugo leto zapored. Še vedno pa je revščina ali socialna izključenost ogrožala 371 000 oseb.
Cilj na področju energije iz obnovljivih virov do leta 2020: 25 %	V letu 2016 je delež energije iz obnovljivih virov znašal 21,3 % (začasni podatki), kar je rahlo nad okvirno usmeritvijo in pomeni, da država ustrezno napreduje proti cilju.
Cilj na področju energijske učinkovitosti: cilj na področju energijske učinkovitosti za Slovenijo za leto 2020 znaša 7,3 milijona ton ekvivalenta nafte (Mtoe), izraženo v porabi primarne energije (5,1 Mtoe, izraženo v porabi končne energije).	V letu 2016 je poraba energije v Sloveniji dosegla 6,7 Mtoe porabe primarne energije in 4,9 Mtoe porabe končne energije (začasni podatki). To je manj od okvirnega nacionalnega cilja za leto 2020, vendar je prizadevanja zaželeno nadaljevati, da se te ravni ohranijo do leta 2020.
Cilj za emisije toplogrednih plinov do leta 2020: +4 % v primerjavi z letom 2005 za emisije v sektorjih, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami (ETS).	Cilj do leta 2020: +4 % Glede na najnovejše nacionalne projekcije in ob upoštevanju obstoječih ukrepov se bodo emisije, ki niso vključene v sistem trgovanja z emisijami, med letoma 2005 in 2020 zmanjšale za 9 %. Zato je pričakovati, da bo cilj dosežen z rezervo 13 odstotnih točk. Cilj za emisije, ki niso vključene v sistem

	trgovanja z emisijami, za leto 2015: +5 % v primerjavi z letom 2005. Glede na približke podatkov so se emisije toplogrednih plinov, ki niso vključene v sistem trgovanja z emisijami, med letoma 2005 in 2015 zmanjšale za 9 %; to pomeni 14 odstotnih točk pod ciljem za leto 2015, določenim v odločbi o porazdelitvi prizadevanj.
Cilj na področju raziskav in razvoja: 3 % BDP	Intenzivnost raziskav in razvoja se v Sloveniji znižuje od leta 2013 in je leta 2016 dosegla najnižjo raven (2,0 %). Znižale so se tako javne kot zasebne naložbe. Upadanje intenzivnosti raziskav in razvoja kaže na jasno tveganje, da Slovenija do leta 2020 ne bo dosegla cilja na tem področju v višini 3 % BDP.

PRILOGA B: PREGLEDNICA V OKVIRU POSTOPKA V ZVEZI Z MAKROEKONOMSKIMI NERAVNOTEŽJI

Tabela B.1: **Preglednica v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji (Poročilo o mehanizmu opozarjanja 2018)**

			Pragi	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Zunanja neravnotežja in konkurenčnost	**Saldo tekočega računa (v % BDP)**	3-letno povprečje	**–4 % / 6 %**	−0,2	0,7	2,2	4,1	4,9	5,1
	Neto stanje mednarodnih naložb	v % BDP	**–35 %**	−45,2	−50,1	−47,2	−45,8	−39,8	−36,9
	Realni efektivni devizni tečaj – 42 trgovinskih partneric, deflator HICP	3-letna sprememba	**±5% (EO) ±11 % (ne-EO)**	−1,1	−4,5	−0,6	1,2	0,4	−0,5
	Izvozni tržni delež – % svetovnega izvoza	5-letna sprememba	**–6 %**	−5,7	−20,6	−18,0	−12,5	−4,2	4,0
	Indeks rasti nominalnih stroškov dela na enoto (2010=100)	3-letna sprememba	**9 % (EO) 12 % (ne-EO)**	8,3	0,6	0,5	0,0	−0,4	0,7
Notranja neravnotežja	**Indeks cen stanovanj (2015=100), deflacionirano**	1-letna sprememba v %	**6 %**	0,9	−8,5	−7,2	−6,5	1,4	3,6
	Tok posojil zasebnemu sektorju, konsolidirano	v % BDP	**14 %**	0,4	−2,9	−4,0	−4,7	−5,0	−0,8
	Dolg zasebnega sektorja, konsolidirano	v % BDP	**133 %**	113,0	112,3	107,2	97,4	86,9	80,5
	Bruto dolg sektorja država	v % BDP	**60 %**	46,6	53,8	70,4	80,3	82,6	78,5
	Stopnja brezposelnosti	3-letno povprečje	**10 %**	7,1	8,1	9,1	9,6	9,6	8,9
	Skupne obveznosti finančnega sektorja, nekonsolidirano	1-letna sprememba v %	**16,5 %**	−1,2	−0,7	−10,3	−0,2	−3,7	3,2
Kazalniki zaposlenosti	**Stopnja delovne aktivnosti – % celotnega prebivalstva med 15. in 64. letom**	3-letna sprememba v o. t.	**–0,2 o. t.**	−1,5	−1,4	−1,0	0,6	1,4	1,1
	Stopnja dolgotrajne brezposelnosti – % aktivnega prebivalstva med 15. in 74. letom	3-letna sprememba v o. t.	**0,5 o. t.**	1,7	2,5	2,0	1,7	0,4	−0,9
	Stopnja brezposelnosti mladih – % aktivnega prebivalstva med 15. in 24. letom	3-letna sprememba v o. t.	**2 o. t.**	5,3	7,0	6,9	4,5	−4,3	−6,4

(1) Ta preglednica vsebuje podatke, kot so bili objavljeni v Poročilu o mehanizmu opozarjanja za leto 2018, ki navaja podatke z dne 24. oktobra 2017. Zato se podatki v tej preglednici lahko razlikujejo od novejših podatkov, navedenih v tem poročilu.
(2) Indeks gibanja cen: e = ocene nacionalnega statističnega urada.
Vir: Evropska komisija, 2017, statistična priloga k Poročilu o mehanizmu opozarjanja za leto 2018, SWD(2017) 661.

PRILOGA C: STANDARDNE TABELE

Tabela C.1: **Kazalniki finančnih trgov**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bilančna vsota bančnega sektorja (v % BDP)(1)	140,8	127,8	115,8	107,1	99,4	93,3
Delež sredstev petih največjih bank (% bilančne vsote)	58,4	57,1	55,6	59,2	61,0	–
Tuje lastništvo bančnega sistema (% bilančne vsote)(2)	29,5	31,3	33,6	34,0	46,1	45,6
Kazalniki finančne trdnosti:2)						
– slaba posojila (% vseh posojil)(3)	19,2	17,1	16,6	13,3	9,6	8,7
– količnik kapitalske ustreznosti (%)	11,4	13,7	17,9	18,6	19,1	18,7
– donosnost kapitala (%)(4)	-19,4	-90,2	-2,5	3,5	7,8	5,1
Bančna posojila zasebnemu sektorju (medletna sprememba v %)(1)	-4,1	-9,5	-9,1	-4,2	2,8	9,1
Posojila za nakup stanovanja (medletna sprememba v %)(1)	1,8	1,3	0,5	1,8	4,2	5,6
Razmerje med posojili in vlogami(1)	143,8	119,0	95,9	86,2	78,8	78,9
Likvidnost centralne banke kot % obveznosti	–	–	3,3	2,8	2,3	3,6
Zasebni dolg (v % BDP)	112,3	107,2	97,4	86,9	80,5	–
Bruto zunanji dolg (v % BDP)(2) – javni	30,7	42,7	62,4	64,1	56,8	54,4
– zasebni	43,9	44,0	40,6	37,1	35,3	33,9
Razlika med donosnostjo dolgoročnih obrestnih mer in Nemčijo (bazične točke)*	431,3	424,2	210,7	120,9	105,9	66,5
Razmiki kreditne zamenjave za državne vrednostne papirje (5-letne)*	330,1	273,2	138,5	107,8	95,0	72,5

(1) Zadnji razpoložljivi podatki: 3. četrtletje 2017. Vključuje ne le banke, temveč vse monetarne finančne institucije razen centralnih bank.
(2) Zadnji razpoložljivi podatki: 2. četrtletje 2017.
(3) V skladu z ECB-jevo opredelitvijo bruto nedonosnih dolžniških instrumentov.
(4) Četrtletne vrednosti niso anualizirane.
* Merjeno v bazičnih točkah.
Vir: Evropska komisija (dolgoročne obrestne mere); Svetovna banka (bruto zunanji dolg); Eurostat (zasebni dolg); ECB (vsi drugi kazalniki).

Tabela C.2: **Pregled glavnih socialnih kazalnikov**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017 [5]
Enake možnosti in dostop do trga dela						
Mladi, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (% populacije med 18. in 24. letom)	4,4	3,9	4,4	5,0	4,9	:
Vrzel stopnje zaposlenosti po spolu (o. t.)	7,2	8,2	8,0	8,6	6,6	7,3
Dohodkovna neenakost, merjena z razmerjem kvintilnih razredov (S80/S20)	3,4	3,6	3,7	3,6	3,6	:
Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti[1] (AROPE)	19,6	20,4	20,4	19,2	18,4	:
Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (% populacije med 15. in 24. letom)	9,3	9,2	9,4	9,5	8,0	:
Dinamični trgi dela in pravični delovni pogoji†						
Stopnja zaposlenosti (20–64 let)	68,3	67,2	67,7	69,1	70,1	73,0
Stopnja brezposelnosti[2] (15–74 let)	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0	6,8
Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca[3] (indeks 2008=100)	:	:	92,9	94,8	99,0	:
Javnofinančna podpora / Socialna zaščita in vključenost						
Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjševanje revščine[4]	46,4	42,7	42,2	42,3	42,8	:
Otroci, stari manj kot tri leta, vključeni v formalno varstvo	38,0	39,0	37,4	37,4	39,6	:
Neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi, o katerih poročajo pacienti	0,1	0,0	0,2	0,2	0,4	:
Posamezniki z osnovno ali višjo digitalno usposobljenostjo (% populacije med 16. in 74. letom)	:	:	:	51,0	53,0	54,0

† Pregled socialnih kazalnikov vključuje 14 glavnih kazalnikov, od katerih se 12 trenutno uporablja za primerjavo uspešnosti držav članic. Kazalnika „udeležba v aktivnih politikah zaposlovanja na 100 oseb, ki želijo delati“, in „sredstva za zaposlene na opravljeno uro dela (v EUR)“ se ne uporabljata zaradi tehničnih pomislekov držav članic. Zadevni odbori razpravljajo o morebitnih alternativnih možnostih.
(1) Osebe, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost (stopnja AROPE): posamezniki, ki jih ogroža revščina in/ali trpijo hudo materialno prikrajšanost in/ali živijo v gospodinjstvih z nično ali zelo nizko delovno intenzivnostjo.
(2) Brezposelne osebe so vse osebe, ki niso bile zaposlene, vendar so aktivno iskale delo in so bile pripravljene začeti delati takoj ali v dveh tednih.
(3) Neprilagojeni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev v skladu z osnutkom skupnega poročila o zaposlovanju 2018.
(4) Zmanjšanje stopnje tveganja revščine v odstotkih zaradi socialnih transferjev (izračunano s primerjavo stopenj tveganja revščine pred socialnimi transferji s stopnjami tveganja revščine po teh transferjih; pokojnine se pri tem izračunu ne štejejo za socialne transferje).
(5) Povprečje prvih treh četrtletij leta 2017 za stopnjo zaposlenosti in vrzel stopnje zaposlenosti po spolu.
Vir: Eurostat.

Tabela C.3: **Kazalniki trga dela in izobraževanja**

Kazalniki trga dela	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017** [5]
Stopnja delovne aktivnosti (15–64 let)	70,4	70,5	70,9	71,8	71,6	:
Zaposlitev na trenutnem delovnem mestu po trajanju						
Od 0 do 11 mesecev	11,1	10,7	8,8	12,4	10,9	:
Od 12 do 23 mesecev	7,1	7,0	7,1	7,8	8,3	:
Od 24 do 59 mesecev	14,8	13,1	14,2	13,7	14,2	:
60 mesecev ali več	67,0	69,2	68,3	66,2	66,5	:
Rast zaposlenosti* (sprememba glede na prejšnje leto v %)	-0,9	-1,1	0,4	1,2	1,9	2,8
Stopnja zaposlenosti žensk (% ženske populacije med 20. in 64. letom)	64,6	63,0	63,6	64,7	66,7	69,3
Stopnja zaposlenosti moških (% moške populacije med 20. in 64. letom)	71,8	71,2	71,6	73,3	73,3	76,5
Stopnja zaposlenosti starejših* (% populacije med 55. in 64. letom)	32,9	33,5	35,4	36,6	38,5	42,3
Zaposlitve za krajši delovni čas* (% skupne zaposlenosti med 15. in 64. letom)	9,0	9,3	10,0	10,1	9,3	10,4
Zaposlitve za določen čas* (% zaposlenih med 15. in 64. letom s pogodbo za določen čas)	17,0	16,3	16,5	17,8	16,9	17,9
Prehod z začasne na stalno zaposlitev (3-letno povprečje)	35,4	37,1	41,0	41,2	:	:
Stopnja dolgotrajne brezposelnost[1] (% delovne sile)	4,3	5,2	5,3	4,7	4,3	3,3
Stopnja brezposelnosti mladih (% aktivne populacije med 15. in 24. letom)	20,6	21,6	20,2	16,3	15,2	11,7
Razlike med spoloma pri zaposlitvah za krajši delovni čas	5,9	6,1	6,9	6,7	7,1	7,3
Plačna vrzel med spoloma[2] (neprilagojeno)	4,5	6,3	7,0	8,1	:	:
Kazalniki izobraževanja in usposabljanja	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Udeležba odraslih v izobraževanju (% oseb med 25. in 64. letom, vključenih v izobraževanje in usposabljanje)	13,8	12,5	12,1	11,9	11,6	:
Nizki dosežki pri izobraževanju[3]	20,1	:	:	16,1	:	:
Dosežena terciarna izobrazba (% prebivalstva med 30. in 34. letom, ki so uspešno zaključili terciarno izobraževanje)	39,2	40,1	41,0	43,4	44,2	:
Razlike v uspešnosti, ki jih je mogoče pojasniti s socialno-ekonomskim položajem učencev[4]	15,6	:	:	13,5	:	:

* Kazalnik ni vključen v pregled kazalnikov
(1) Dolgotrajno brezposelni so osebe, ki so brezposelne najmanj 12 mesecev.
(2) Razlika med povprečno bruto plačo moških na uro in povprečno bruto plačo žensk na uro kot delež povprečne bruto plače moških na uro. Kazalnik je „neprilagojen“, saj ni popravljen za porazdelitev posameznih značilnosti (in zato pokaže splošno sliko plačne neenakosti med spoloma). Vključeni so vsi zaposleni, ki delajo v podjetjih z deset ali več zaposlenimi, brez omejitev glede starosti in opravljenih ur dela.
(3) Rezultati preverjanja PISA (OECD) za nizke dosežke 15-letnikov pri matematiki.
(4) Vpliv socialno-ekonomskega in kulturnega položaja na rezultate raziskave PISA (OECD). Vrednosti za leti 2012 in 2015 se nanašata na matematiko oziroma znanost.
(5) Povprečje prvih treh četrtletij leta 2017, razen za stopnjo brezposelnosti mladih (podatek na letni ravni).
Vir: Eurostat, OECD.

Tabela C.4: **Kazalniki socialne vključenosti in zdravja**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Odhodki za socialne prejemke in nadomestila* (v % BDP)						
Bolezen / zdravstveno varstvo	7,9	7,5	7,2	7,6	:	:
Invalidnost	1,6	1,5	1,4	1,3	:	:
Starost / smrt hranitelja družine	11,5	11,9	11,5	11,3	:	:
Družina/otroci	2,1	1,9	1,8	1,8	:	:
Brezposelnost	0,7	0,8	0,7	0,6	:	:
Stanovanje	0,0	0,0	0,0	0,0	:	:
Druge oblike socialne izključenosti	0,6	0,6	0,7	0,7	:	:
Skupaj	24,4	24,3	23,5	23,4	:	:
od tega: socialni prejemki in nadomestila na podlagi premoženjskega stanja	1,9	1,8	1,8	1,8	:	:
Odhodki sektorja država po funkcijah (v % BDP, COFOG)						
Socialna zaščita	18,5	18,6	17,8	17,3	16,7	:
Zdravje	7,1	6,8	6,5	6,7	6,7	:
Izobraževanje	6,4	6,5	6,0	5,5	5,6	:
Izdatki za zdravstveno varstvo, ki jih ne krije zavarovalnica (% skupnih odhodkov za zdravstvo)	:	:	13,0	:	:	:
Otroci, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost (% oseb v starosti 0–17 let)*	16,4	17,5	17,7	16,6	14,9	:
Stopnja tveganja revščine[1] (% celotnega prebivalstva)	13,5	14,5	14,5	14,3	13,9	:
Stopnja tveganja revščine zaposlenih oseb (% zaposlenih)	6,5	7,1	6,4	6,7	6,1	:
Stopnja hude materialne prikrajšanosti[2] (% celotnega prebivalstva)	6,6	6,7	6,6	5,8	5,4	:
Stopnja hude stanovanjske prikrajšanosti[3] glede na stanovanjsko razmerje						
Lastnik s hipoteko ali posojilom	5,6	4,5	4,7	3,5	3,3	:
Najemnik s tržno najemnino	30,5	18,9	18,8	18,9	12,2	:
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih z nizko delovno intenzivnostjo[4] (% oseb v starosti 0–59 let)	7,5	8,0	8,7	7,4	7,4	:
Prag revščine, izražen v nacionalni valuti v stalnih cenah*	6320	6010	5925	6113	6157	:
Pričakovana leta zdravega življenja (v starosti 65 let)						
Ženske	6,9	7,6	8,6	7,6	:	:
Moški	7,3	7,2	7,8	8,2	:	:
Skupno nadomestitveno razmerje za pokojnine[5] (v starosti 65 let)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	:
Razsežnost povezljivosti indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI)[6]	:	:	47,1	51,8	55,0	57,6
Ginijev količnik pred davki in socialnimi transferji*	46,1	47,2	47,0	46,7	46,1	:
Ginijev količnik po davkih in socialnih transferjih*	23,8	24,4	24,9	24,5	24,3	:

* Kazalnik ni vključen v pregled kazalnikov.
(1) Stopnja tveganja revščine: delež oseb z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, ki je nižji od 60 % nacionalne mediane ekvivalentnega dohodka.
(2) Delež oseb, ki doživljajo vsaj štiri od naslednjih oblik prikrajšanosti: ne morejo i) plačati najemnine ali rednih stanovanjskih stroškov, ii) ne morejo si primerno ogrevati stanovanja, iii) ne morejo poravnati nepričakovanih izdatkov, iv) ne morejo si privoščiti mesa, rib ali enakovrednega beljakovinskega nadomestka vsak drugi dan, v) ne morejo si privoščiti tedna počitnic enkrat letno, vi) ne morejo si privoščiti osebnega avtomobila, vii) ne morejo si privoščiti pralnega stroja, viii) ne morejo si privoščiti barvnega televizorja ali ix) ne morejo si privoščiti telefona.
(3) Odstotek celotnega prebivalstva, ki živi v prenaseljenih stanovanjih in trpi stanovanjsko prikrajšanost.
(4) Osebe, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo: delež oseb, starih od 0 do 59 let, ki živijo v gospodinjstvih, v katerih so bili odrasli (brez vzdrževanih otrok) v preteklih 12 mesecih zaposleni za manj kot 20 % celotnega delovnega potenciala gospodinjstva.
(5) Razmerje med mediano bruto pokojnin oseb, starih od 65 do 74 let, ter mediano bruto dohodka oseb, starih od 50 do 59 let.
(6) Nove fiksne širokopasovne povezave (33 %), nove mobilne širokopasovne povezave (22 %), hitrost (33 %) in cenovna dostopnost (11 %), iz Pregleda stanja na digitalnem področju.
Vir: Eurostat, OECD.

Tabela C.5: **Kazalniki uspešnosti in politike proizvodnih trgov**

Kazalniki uspešnosti	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Produktivnost dela (realni sektor, na zaposleno osebo, medletna sprememba v %)							
Produktivnost dela v industriji	9,09	3,69	-0,36	0,46	3,51	-0,56	3,83
Produktivnost dela v gradbeništvu	-11,68	2,42	0,88	-3,07	9,25	-2,89	-1,67
Produktivnost dela v tržnih storitvah	2,88	3,57	-1,08	-0,97	2,32	2,01	2,41
Stroški dela na enoto (ULC, celotno gospodarstvo, medletna sprememba v %)							
ULC v industriji	-4,48	-0,05	3,35	0,24	-1,01	1,50	0,89
ULC v gradbeništvu	13,51	-3,07	-1,85	2,74	-6,37	4,98	5,54
ULC v tržnih storitvah	-0,71	-1,10	0,08	-1,66	-1,06	-0,61	0,57
Poslovno okolje	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Čas, potreben za sodno uveljavitev pogodb(1) (v dnevih)	1290,0	1290,0	1290,0	1270,0	1270,0	1160,0	1160,0
Čas, potreben za ustanovitev podjetja(1) (v dnevih)	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,0
Rezultat vlog MSP za bančna posojila(2)	n. p.	0,60	n. p.	0,38	1,08	0,41	0,67
Raziskave in inovacije	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Intenzivnost R&R	2,06	2,42	2,57	2,58	2,37	2,20	2,00
Odhodki sektorja država za izobraževanje (v % BDP)	6,50	6,40	6,50	6,50	6,00	5,60	n. p.
Osebe s terciarno izobrazbo in/ali zaposlene v znanosti in tehnologiji kot % skupne zaposlenosti	40	41	42	43	43	44	44
Prebivalstvo z dokončano terciarno izobrazbo(3)	20	22	23	24	25	27	27
Mladi s srednjo poklicno izobrazbo(4)	89	90	90	92	90	91	91
Trgovinska bilanca visokotehnoloških proizvodov kot % BDP	-1,44	-1,02	-0,83	-0,60	-0,83	-0,60	n. p.
Proizvodni in storitveni trgi ter konkurenca					**2003**	**2008**	**2013**
Regulacija proizvodnih trgov po OECD(5), skupno					n. p.	1,89	1,70
Regulacija proizvodnih trgov po OECD(5), trgovina na drobno					n. p.	0,90	0,63
Regulacija proizvodnih trgov po OECD(5), poklicne storitve					n. p.	n. p.	2,56
Regulacija proizvodnih trgov po OECD(5), mrežne dejavnosti(6)					4,84	3,41	2,90

(1) Metodologije za izračun tega kazalnika, vključno s predpostavkami, so podrobno predstavljene na spletnem mestu: http://www.doingbusiness.org/methodology.
(2) Povprečje odgovorov na vprašanje Q7B_a. „[Bančno posojilo]: Če ste v zadnjih šestih mesecih zaprosili za tovrstno financiranje in se skušali pogajati o njem, kakšen je bil rezultat?“ Odgovorom so bile pripisane naslednje vrednosti: nič, če so prejeli celotno posojilo; ena, če so prejeli večino posojila; dva, če so prejeli le del posojila; tri, če je bilo posojilo zavrnjeno; če pa vloga še ni rešena ali ni bilo znano, pa je bil odgovor obravnavan kot manjkajoča vrednost.
(3) Odstotek prebivalstva v starosti od 15 do 64 let z dokončano terciarno izobrazbo.
(4) Odstotek prebivalstva v starosti od 20 do 24 let z dokončano vsaj višjo sekundarno izobrazbo.
(5) Indeks: 0 = neregulirani; 6 = najbolj regulirani. Metodologije OECD za izračun kazalnikov regulacije proizvodnih trgov so podrobno predstavljene na spletnem mestu: http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm.
(6) Skupni kazalniki OECD na področju regulacije proizvodnih trgov energije, prometa in komunikacij.
Vir: Evropska komisija; Svetovna banka, poročilo *Doing Business* (za sodno uveljavljanje pogodb in čas, potreben za ustanovitev podjetja); OECD (za kazalnike regulacije proizvodnih trgov); SAFE (za rezultat vlog MSP za bančna posojila).

Tabela C.6: **Zelena rast**

Uspešnost na področju zelene rasti		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Makroekonomski kazalniki							
Energijska intenzivnost	kgoe/€	0,20	0,20	0,20	0,18	0,18	0,18
Ogljična intenzivnost	kg/€	0,54	0,54	0,52	0,46	0,46	–
Intenzivnost virov (recipročno produktivnosti virov)	kg/€	0,81	0,72	0,72	0,75	0,74	0,69
Intenzivnost odpadkov	kg/€	–	0,13	–	0,13	–	–
Energijska trgovinska bilanca	% BDP	-6,2	-6,7	-5,5	-4,1	-3,1	-2,1
Utež energije v HICP	%	14,31	14,50	14,38	14,72	14,23	12,99
Razlika med spremembo cen energije in inflacijo	%	7,8	2,9	0,6	-0,9	-2,9	-2,6
Realni strošek energije na enoto	% dodane vrednosti	9,7	9,7	9,6	9,1	–	–
Razmerje med obdavčitvijo dela in okoljskimi davki	davki	0,18	0,20	0,21	0,21	0,21	–
Okoljski davki	% BDP	3,5	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Sektorski kazalniki							
Energijska intenzivnost industrije	kgoe/€	0,16	0,16	0,16	0,15	0,15	0,15
Realni strošek energije na enoto za predelovalne dejavnosti, razen rafiniranja	% dodane vrednosti	16,7	16,1	15,1	14,1	–	–
Delež energijsko intenzivnih industrij v gospodarstvu	% BDP	13,89	13,96	14,36	14,50	14,08	14,16
Cene električne energije za srednje velike industrijske odjemalce	€/kWh	0,10	0,09	0,10	0,09	0,08	0,08
Cene plina za srednje velike industrijske odjemalce	€/kWh	0,05	0,06	0,05	0,04	0,04	0,03
Javne raziskave in razvoj za energetiko	% BDP	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Javne raziskave in razvoj za varstvo okolja	% BDP	0,02	0,02	0,01	0,01	0,03	0,03
Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov	%	35,6	41,9	34,8	36,0	54,1	–
Delež emisij toplogrednih plinov, vključenih v ETS*	%	40,5	39,7	40,4	36,9	36,4	37,0
Energijska intenzivnost prometa	kgoe/€	1,08	1,12	1,08	1,04	0,98	0,96
Ogljična intenzivnost prometa	kg/€	3,23	3,37	3,20	3,07	2,91	–
Zanesljivost oskrbe z energijo							
Uvozna energijska odvisnost	%	47,7	51,2	46,9	44,5	48,8	48,4
Indeks agregirane koncentracije dobaviteljev	HHI	22,2	33,3	26,8	26,6	24,2	–
Diverzifikacija mešanice energijskih virov	HHI	0,24	0,24	0,24	0,25	0,23	0,24

Vsi makrokazalniki intenzivnosti so izraženi kot razmerje med fizikalno količino in BDP (v cenah iz leta 2010).
Energijska intenzivnost: bruto domača poraba energije (v kgoe), deljena z BDP (v EUR).
Ogljična intenzivnost: emisije toplogrednih plinov (v ekvivalentu CO2/kg), deljene z BDP (v EUR).
Intenzivnost virov: domača poraba snovi (v kg), deljena z BDP (v EUR).
Intenzivnost odpadkov: odpadki (v kg), deljeni z BDP (v EUR).
Energijska trgovinska bilanca: bilanca izvoza in uvoza energije, izražena kot % BDP.
Utež energije v HICP: delež „energijskih" postavk v košarici cen, ki se uporablja za izračun HICP.
Razlika med spremembo cen energije in inflacijo: komponenta energije v HICP in skupna inflacija HICP (letna sprememba v %).
Realni strošek energije na enoto: realni stroški energije kot % skupne dodane vrednosti za gospodarstvo.
Energijska intenzivnost industrije: poraba končne energije v industriji (v kgoe), deljena z bruto dodano vrednostjo industrije (v EUR, 2010).
Realni strošek energije na enoto za predelovalne dejavnosti, razen rafiniranja: realni stroški kot % dodane vrednosti za predelovalne sektorje.
Delež energijsko intenzivnih industrij v gospodarstvu: delež bruto dodane vrednosti energijsko intenzivnih industrij v BDP.
Cene električne energije in plina za srednje velike industrijske odjemalce: območje porabe 500–2 000 MWh in 10 000–100 000 GJ; cene brez DDV.
Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov: razmerje med recikliranimi in kompostiranimi ter skupnimi komunalnimi odpadki.
Javne raziskave in razvoj za energetiko ali okolje: odhodki države za raziskave in razvoj za ti kategoriji kot % BDP.
Delež emisij toplogrednih plinov, vključenih v sistem trgovanja z emisijami v EU (ETS) (razen letalstva): na podlagi podatkov o emisijah toplogrednih plinov
(brez rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva), ki jih države članice sporočijo Evropski agenciji za okolje.
Energijska intenzivnost prometa: poraba končne energije v dejavnostih prevoza (v kgoe), deljena z bruto dodano vrednostjo prometnega sektorja (v EUR, 2010).
Ogljična intenzivnost prometa: emisije toplogrednih plinov v dejavnostih prevoza, deljene z bruto dodano vrednostjo prometnega sektorja.
Uvozna energijska odvisnost: neto uvoz energije, deljen z bruto domačo porabo energije, vključno s porabo energije v mednarodnih pomorskih skladiščih.
Indeks agregirane koncentracije dobaviteljev: zajema nafto, plin in premog. Manjše vrednosti kažejo na večjo diverzifikacijo in zato nižje tveganje.
Diverzifikacija mešanice energijskih virov: Herfindahl-Hirschmanov indeks, ki zajema zemeljski plin, vse naftne derivate, jedrsko toploto, obnovljive vire energije in trdna goriva.
* Evropska komisija in Evropska agencija za okolje.
Vir: Evropska komisija in Evropska agencija za okolje (delež emisij toplogrednih plinov, vključenih v ETS); Evropska komisija (razmerje med okoljskimi davki in obdavčitvijo dela v BDP); Eurostat(vsi drugi kazalniki).

UPORABLJENI VIRI

Banka Slovenije (2017a), Priročnik za upravljanje nedonosnih terjatev mikro, malih in srednje velikih podjetij (MSME).

Banka Slovenije (2017b), Predstavitev raziskave o dostopnosti finančnih virov za podjetja 2016, navajana v *2017 SBA fact sheet* (Pregled napredka pri izvajanju pobude za mala in srednja podjetja 2017 za Slovenijo (Evropska komisija, 2017).

Bučar, M., Jaklič, A. in Gonzalez Verdesoto, E., *RIO Country Report 2017*: *Slovenia* (v pripravi).

Center za družbene in gospodarske raziskave CASE (2017), Študija in poročila o vrzeli pri pobiranju DDV v 28 državah članicah EU: končno poročilo 2017. TAXUD/2015/CC/131.

Curnis, C. in Manjón-Antolín, M. (2017), *Impact of Economic Governance: Complementarities between reforms in services and institutional reforms* (učinek ekonomskega upravljanja: dopolnjevanje med reformami storitev in institucionalnimi reformami), Evropska komisija, Bruselj.

CEDEFOP (2015), *Skills Panorama, Higher education mismatch* (neskladja v visokem šolstvu).

Domadenik, P., Ivanc, B. in Marinšek, D. (2018), *Productivity of Slovenian firms* (produktivnost slovenskih podjetij). Študijo je financirala Evropska komisija (v pripravi).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ, 2017a), Napovednik zaposlovanja 2017/I. Dostopno na: https://www.ess.gov.si/_files/10054/NAP-ZAP_2017_I.pdf.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ, 2017b), Denarno nadomestilo med brezposelnostjo, Ljubljana. Dostopno na: https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/prijava_brezposelne_osebe/denarno_nadomestilo.

Evropska komisija in Odbor za socialno zaščito (2015), *The 2015 Pension Adequacy Report*: *current and future income adequacy in old age in the EU – Country Profiles* (Poročilo o ustreznosti pokojnin za leto 2015: sedanja in prihodnja ustreznost dohodkov v EU – profili držav), zvezek II, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

Evropska komisija (2015), SWD(2015) 43 final/2, delovni dokument služb Komisije: Poročilo o državi – Slovenija 2015, COM(2015) 85 final.

Evropska komisija (2016a), *Debt Sustainability Monitor* (spremljanje vzdržnosti dolga).

Evropska komisija (2016b), *Science, Research and Innovation performance of the EU* (uspešnost znanosti, raziskav in razvoja v EU), poročilo Generalnega direktorata za raziskave in inovacije.

Evropska komisija (2017a), *Benchmarks for the assessment of private debt* (merila za oceno zasebnega dolga), Obvestilo za Odbor za ekonomsko politiko.

Evropska komisija (2017b), evropski semester 2018: Poročilo o mehanizmu opozarjanja, COM(2017) 771 final.

Evropska komisija (2017c), SWD(2017) 89 final, Delovni dokument služb Komisije: Poročilo o državi – Slovenija 2017, ki vsebuje poglobljeni pregled o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij.

Evropska komisija (2017d), *Labour Market and Wage Development Report 2017* (poročilo o razvoju trga dela in plač za leto 2017).

Evropska komisija (2017e), evropski sistem inovacijskih kazalnikov 2017, Priloga B, uspešnost po kazalnikih, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

Evropska komisija (2017f), *Employment and Social Developments in Europe 2017* (pregled razmer na področju zaposlovanja in socialnih zadev za leto 2017), Luxembourg.

European Commission (2017g), *Reform recommendations for regulation in professional services* (priporočila za reforme na področju regulacije poklicnih storitev), delovni dokument služb Komisije SWD(2016) 436, Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2017h), Poročilo o digitalnem napredku v Evropi za leto 2017. Profil države Slovenija, Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2017i), *Small Business Act (SBA) Factsheet 2017 Slovenia* (informativni dokument o pobudi za mala in srednja podjetja v Evropi, 2017), Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2018a), *Debt Sustainability Monitor 2017* (publikacija o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2017), Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve, *European Economy*, *Institutional Paper* 071/2018.

Evropska komisija (2018b), Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pregled stanja na področju pravosodja v EU 2018 (v pripravi).

Evropska komisija (2018c), Skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2018 (v pripravi).

Evropska investicijska banka (EIB, 2017), *Investment Survey 2017: Slovenia*, *2017*, (raziskava o naložbah v Sloveniji za leto 2017), Evropska investicijska banka, Luxembourg. GEM (2017) *GEM – Global Entrepreneurship Monitor*: *2016/17 Global Report*. Babson College, Universidad del Desarrollo, Universiti Tun Abdul Razak in Tecnologico de Monterrey.

GRECO (Skupina držav proti korupciji), drugo vmesno poročilo o skladnosti, četrti krog ocenjevanja (15. februar 2017), Ukrepi za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, vzajemno poročilo o Sloveniji v okviru petega kroga ocenjevanja (junij 2017).

UMAR (2016a) Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice, Ljubljana.

UMAR (2016b), Poročilo o razvoju 2016, junij 2016, Ljubljana.

UMAR (2017a), Poročilo o razvoju 2017, junij 2017, Ljubljana.

UMAR (2017b), Ekonomsko ogledalo, letnik XXIII, št. 3, Ljubljana.

UMAR in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2017), Strategija dolgožive družbe, Ljubljana.

Invest Europe (2017), *Central and Eastern Europe private equity statistics 2016* (statistika o zasebnem kapitalu v Srednji in Vzhodni Evropi za leto 2016), avgust 2017, Invest Europe, Bruselj.

Jonkers, K., Wagner, C., 2017, *Open countries have strong science*, *Nature* 550, 32–33 (5. oktober 2017), https://www.nature.com/news/open-countries-have-strong-science-1.22754.

Kapitalska družba – KAD (2017), Letno poročilo 2016, Sklad obveznega dodatnega pokojninskega

zavarovanja RS, Kapitalska družba, Ljubljana. Dostopno na: http://www.kapitalska-druzba.si/_files/3392/LP-SODPZ-2016-net.pdf.

Majcen, B., Čok, M. in Ogorevc, M. (2015), Analiza drugega pokojninskega stebra v Sloveniji, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) in Univerza na Primorskem (2017), Učinki novega Zakona o delovnih razmerjih na pravičnost in produktivnost, Ljubljana.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ, 2017a), Vračamo otroški dodatek za 7. in 8. dohodkovni razred, Ljubljana. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/6/8256/.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ, 2017b), Začetek izvajanja programov socialne aktivacije, Ljubljana. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/archive/2017/8/select/sporocilo_za_javnost/article/1966/8226/.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ, 2017c), Vlada RS sprejela Nacionalni izvedbeni načrt nacionalnega programa socialnega varstva za obdobje 2017–2018, Ljubljana, dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article//8202/.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ, 2016a), Bela knjiga o pokojninah, Ljubljana.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ, 2017), Dodatno pokojninsko zavarovanje, dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/197/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/pokojninsko_in_invalidsko_zavarovanje/dodatno_pokojninsko_zavarovanje/.

Moneyval (2017), Ukrepi za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, vzajemno poročilo o Sloveniji v okviru petega kroga ocenjevanja, Posebni odbor strokovnjakov za ocenjevanje ukrepov proti pranju denarja.

OECD (2012), *Survey of Adult Skills* (raziskava o znanjih in spretnostih odraslih) *(PIAAC)* (2012, 2015), *International Adult Literacy Survey* (mednarodna raziskava o pismenosti odraslih) *(IALS)* in *Adult Literacy and Lifeskills Survey (ALL)* (raziskava o pismenosti in spretnostih za življenje).

OECD (2013), *Product Market Regulation*.

OECD, preverjanje PISA (2015). Podatkovna zbirka, julij 2017.

OECD (2015), *OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2015*: *Innovation for Growth and Society* (pregled stanja na področju znanosti, tehnologije in industrije za leto 2015: inovacije za rast in družbo), na podlagi podatkov Eurostata, raziskave *Community Innovation Survey (CIS-2012)* (anketa Skupnosti o inovacijah) in nacionalnih virov podatkov.

OECD (2016a), *Connecting People with Jobs*, Pariz.

OECD (2016b), *Entrepreneurship at a Glance*.

OECD (2017a), *ICT Access and Usage by Businesses*.

OECD (2017b), *Education at a Glance 2017*: *OECD Indicators, OECD Publishing*, Pariz.

OECD (2017c), *OECD Skills Strategy Diagnostic Report: Slovenia*, OECD Publications, Pariz.

OECD (2017d) *Economic survey Slovenia*, september 2017, OECD Publications, Pariz.

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), *Slovenia: Country Health Profile 2017, State of Health in the EU, OECD Publishing http://dx.doi.org/10.1787/9789264283558-en* Pečar J. (2017), Kako živimo v regijah, Delovni zvezek 1/2017, Zbirka Delovni zvezki UMAR.

PWC, World Bank (2017) *Paying taxes 2018*, PricewaterhouseCoopers in World Bank Group, London in Washington, https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf#page=34.

Rebernik, M. et al. (2016). Podjetništvo med priložnostjo in nujo: GEM Slovenija 2015. Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta.

Slovenski državni holding (SDH) (2017) Letni načrt upravljanja kapitalskih naložb za leto 2018.

Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS, 2017), Poročilo o slovenskem nepremičninskem trgu za leto 2017.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS, 2017), Stopnja tveganja revščine v 2016 nekoliko nižja (13,9 %), prag tveganja revščine skoraj enak kot v 2015. Dostopno na: http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6757.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS, 2016), Anketa o delovni sili, 2008–2016, Ljubljana. Dostopno na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/02_07621_akt_preb_ADS_letno/02_07621_akt_preb_ADS_letno.asp.

Slovensko zavarovalno združenje – (SZZ) (2016), Statistični podatki 2016, dostopno na: http://www.zav-zdruzenje.si/statisticni-podatki-2016/.

Trbanc, M., Smolej Jež, S., Dremelj, P., Boljka, U., Lebar, L. in Narat, T., Socialni položaj v Sloveniji 2014 – 2015, Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana, 2016. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/sociala/Dopolnjeno_koncno_porocilo_Socialni_polozaj_v_Sloveniji_2014-2015-SPLET.pdf.

Van Roy, V. in Nepelski, D. (2016). *Assessment of Framework Conditions for the Creation and Growth of Firms in Europe* (ocena okvirnih pogojev za ustvarjanje rasti podjetij v Evropi). Skupno raziskovalno središče, *JRC Scientific and Policy Reports* (znanstvena poročila in poročila o politikah Skupnega raziskovalnega središča), http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103350/jrc103350.pdf.

Van der Marel, E., Kren, J. in Iootty, M. (2016), *Services in the European Union: What kind of regulatory policies enhance productivity?*, Skupina Svetovne banke, *Policy research working paper 7919*, Washington.

Svetovna banka (2017), *Doing business 2018: Reforming to create jobs, October 2017*, Svetovna banka, Washington. Svetovni gospodarski forum (2017), *The Global Competitiveness Report 2017-2018*. Svetovni gospodarski forum, Ženeva 2016. ZPIZ (2017), Statistični pregled, dostopno na:

http://www.zpiz.si/cms/?id=2&inf=72.

Posebna podpora Sloveniji v okviru mehanizma za podporo politikam programa Obzorje 2020 GD RTD, enota A.4 – http://europa.eu/!Nm84mR.